

Učebná kniha katolického náboženství

pro
nižší třídy středních škol.

Dle
Frant. Fischera

vzdělal

František Boh. Vinklář,

profesor náboženství na c. k. akad. gymnasiu Starého města v Praze a prefekt kníž.
arcib. konviktu.

Druhé, opravené vydání

(Schváleno od nejvyš. kníž. arcib. konsistorie pražské
dne 13. ledna 1869 č. 349.)

V PRAZE.

Nákladem vydavatelovým. — V komisi kněhkupectví: I. L. Kober.
1872.

Cena seš. 80 kr., váz. 92 kr.

Matice dítek.

Výbor vhodných spisův pro naši mládež.

Že rozšiřování knih v milém národu našem posud tak malého úspěchu se dostalo, a tudíž literatura česká žádoucné výše jako u jiných národův posud nedostibla: toho hlavně příčinu hledati dlužno v nedostatku dobrých spisův pro mládež. České pořekadlo: „Čemu zvyknem v mladosti, konáme i v starosti,“ jest věru pravdivé; neboť, pakliže mládež místo zahálčivého těkání a vedlé tělocvičných her zvyká již v nejútlejším věku svém na čtení: pak zajisté i v pozdějších letech stane se toto nevyhnutelnou její potřebou, a vzrostší na statečné občany a spanilé občanky, bude místo mrhání drahého času ošemetnou hrou v karty a zabýváním se jiných malicherností a titěrností toužiti po dobrých knihách, čímž nejen zušlechtěním ducha svého vzdělanost národu našeho zvýší, ale i vydatné podpory literatuře české poskytne!

A proto a jakož i z ohledu toho, že rozumné vychovatelství nutně toho žádá, aby dítkám, dospěvším tak daleko, že čtenému rozumějí, dobrými spisy záživné potravy duševní se dostalo, kterouž by dětinskou zvědavost svou uspokojovaly, obrazotvornost zušlechťovaly, mravy zjemňovaly, útlé city v sobě budily, paměť, rozum ostřily a konečně zdravý úsudek pěstily: odhodlali jsme se k vydávání dobrých spisův pro mládež.

„Matice dítek“ nebude obsahovati pouhé toliko povídky, jimiž výhradně mravouka jen pěstuje se, ale postaráno v ní bude i o poučné cestopisy pro mládež, popisující netoliko mės a země, ale vyličující i zvyky a obyčeje obyvatelstva jejich. „Matice“ ta poskytne též vypravováním obrazův dějepisných a sdělováním životopisův znamenitých mužův důkladné průpravy k dějinám vlasteneckým a světovým; konečně ne méně zavdělčí se „Matice dítek“ milé mládeži naší líčením výletův skumných v boží přírodě, seznámujíc ji nejen s živočišstvem, rostlinstvem a nerostenstvem, ale i s veškerými pro život potřebnými úkazy přírodními.

Kde toho potřeba bude, postaráme se o zdařilá vyobrazení.

Žádáme tudíž české pp. spisovatele, aby rukopisy své zasílali redakci „*Matice dítek*“: učiteli Ant. Konst. Vítákovi, laskavostí p. Fr. A. Urbánka, redaktora „Věstníka bibliografického“ v Praze (Koberovo kněhkupectví). Během jednoho měsíce po zaslání rukopisův osnámíme vždy pp. spisovatelům, zdali práce jejich přijata, a jakého poskytneme honoráře.

„*Matice dítek*“ bude vycházeti novým rokem 1872 ve volných, o sobě ukončených sešitech sličné, dětskému věku přiměřené úpravy a v ceně co možuá nejlevnější, aby i sebe chudšímu dítku stala se přístupnou.

Přátelé, učitelové a pěstounové mládeže naší necht pečují o všemožné rozšiřování nutného tohoto podniku!

Na zdar

Vydavatelstvo a nakladatelstvo.

Učebná kniha katolického náboženství

pro
nižší třídy středních škol.

Dle
Frant. Fischera

vzdělal

František Boh. Vinklář,

profesor náboženství na c. k. akad. gymnasiu Starého města v Praze a prefekt kníž.
arcib. konviktu.

Druhé, opravené vydání.

(Schváleno nejvyš. kníž. arcib. konsistencí pražskou
dne 18. ledna 1869 č. 349.)



V PRAZE.

Nákladem vydavatelovým. — V komisi kněhkupectví: I. L. Kober.
1872.

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Ú v o d.

§. 1. Náboženství.

Náboženství jest obcování čili spojení člověka s Bohem. Bůh sám oznámil (zjevil) *) nám, co kdy učinil a dosud činí, aby spojení a obcování toto udržel, jakož i co my činiti máme, abychom účelu toho dosáhli. Bůh se nejprvé zjevil prarodičům našim v ráji, pak skrze Mojžíše a proroky (mosaické náboženství), posléze skrze jednorozeného Syna svého Ježíše Krista (křesťanské náboženství). Aby zjevení Boží vždy neporušené bylo zachováno, založil Ježíš Kristus Církev katolickou. Zjevení Boží, jež Církev katolická neporušené zachovává a hlásá, jest náboženství katolické.

§. 2. O písmě sv. a tradici.

Co Bůh zjevil, víme dle psaného, dle nepsaného slova Božího. Psané slovo Boží sluje také písmem svatým čili biblí; nepsané slovo Boží nazýváme tradicí nebo ústním podáním.

Písmo svaté jest sbírka knéh, které z vnuknutí Ducha Božího od sv. mužů sepsány a za takto sepsané od Církve katolické uznány a vyhlášeny byly.

Písmo sv. obsahuje 45 knéh Starého a 27 knéh Nového Zákona.

*) Někomu něco neznámého oznámiti, nepovědomého pověditi, zoveme zjevití.

Knihy Starého Zákona rozvrhují se dle hlavního obsahu na: 21 dějepisných, 7 učebných a 17 prorockých.

Knihy dějepisné jsou: 5 kněh Mojžíšových, kniha Josuova, kniha soudcův, kniha Ruthina, 4 knihy králův (první dvě slují též knihy Samuelovy), dvě knihy kroniky (Paralipomenon); knihy Ezdrášova a Nehemiášova, kniha Tobiasšova, kniha Juditina, kniha Estheřina, dvě knihy Makabejské.

Knihy učebné jsou: Žalmy, přísloví Šalomounova, kazatel (Ecclesiastes), velepíseň (píseň Šalomounova), kniha Jobova, kniha moudrosti, kniha Ježíše Sirachovce (Ecclesiasticus).

Knihy prorocké jsou: čtyři veleproroci (Isaiáš, Jeremiáš a Baruchem, Ezechiel, Daniel) a 12 menších prorokův: Oseáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggaeus, Zachariáš a Malachiáš.

Písmo sv. Nového Zákona obsahuje 27 kněh a sice: 5 dějepisných, 21 učebných a 1 knihu prorockou.

Knihy dějepisné jsou: čtyři evangelia: sv. Matouše, Marka, Lukáše a Jana a Skutky apoštolské, jež sepsal též sv. Lukáš.

Knihy učebné jsou: a) 14 listů sv. Pavla a sice: 1 k Římanům, 2 ke Koríntským, 1 ke Galatům, 1 k Efezským, 1 k Filippenkým, 1 ke Kolossenským, 2 k Thessalonickým, 2 k Timotheovi, 1 k Titovi, 1 k Filemonovi, 1 k Hebreům; b) 7 listů katolických, totiž: 1 sv. Jakoba, 2 sv. Petra, 3 sv. Jana, 1 sv. Thaddéa.

Knihou prorockou jest: Tajné zjevení sv. Jana (Apokalypsa).

Písmo sv. neobsahuje veškerá zjevení Božího; neboť

a) Ježíš Kristus nedal apoštolům rozkaz, aby učení Jeho sepsali, nýbrž aby je kázali. (Mar. 16, 15.)

b) Někteří apoštolové psali sice příležitostně a ze zvláštních příčin, avšak nenapsali ani všech činův Ježíšových, tím méně veškerá Jeho učení.

„Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učenníků svých, kteréž nejsou psány v knize této.“ (Jan 20, 30.) „Měl bych vám více psáti; mám ale naději, že budu u vás a ústy k ústům mluviti budu.“ (2. Jan. 12.)

c) Apoštolové sami odvolávají se ve spisech svých k ústním přednáškám, jež byli činili.

Tak napomíná apoštol Pavel prvních křesťanův: „Protož, bratři, stávejte a zachovávejte ustanovení, kterým jste se naučili, buďte skrze naši řeč, nebo skrze náš list.“ (2 k Thess. 2, 14.)

Tradice jest souhrn učení víry a mravův, jež byli apoštolové buďto z úst Ježíše samého slyšeli, aneb z vnuknutí Ducha sv. kázali, jež však nenapsali.

Učení toto sluje tradici neb ústním podáním, poněvadž se v Církvi katolické ústním vyučováním s přispěním Ducha sv. od pokolení k pokolení zachovávalo a podávalo.

Později i toto učení zaznamenáno jest a chová se a) ve spisech svatých otcův, t. j. těch církevních spisovatelů starší doby, kteří svatosti života a učenosti se stkvěli, a jež Církev za svaté otce uznala; b) v usnešeních sněmů církevních (§. 43.).

Zjevení Boží, v písmě a tradici obsažené, zachovává a hlásá Církev katolická v původní ryzosti a neporušenosti. (§. 42.)

Povzbuzení. Držme se vždy učení Církve katolické; neboť věříce učení jejímu, věříme ne lichému slovu lidskému, nýbrž neporušenému, neklamnému slovu Božímu.

§. 3. O náuce náboženské.

Náuka katolického náboženství jest uspořádané vypsání a vysvětlení křesťanského učení Bohem zjeveného a Církví katolickou hlásaného:

Učení o tom, co katolický křesťan věřiti má, sluje věroukou (dogmatika).

Učení o tom, kterak mravný život křesťana spořádán býti má, sluje mravoukou (morálka).

Rozděluje se tedy učení katolické na dva díly, z nichž pojednává

prvý učení o víře (věrouku),

druhý učení o mravech (mravouku).

Díl první.

V ě r o u k a.

§. 4. Přehled.

Katolická věrouka jest náuka o pravdách, jež katolický křesťan věřiti musí. Katolická věrouka rozděluje se na dvě hlavy. Hlava první obsahuje učení o Bohu, hlava druhá učení o působení Božím. Hlava druhá dělí se opět ve čtyři části, z nichž jedná první o stvoření, druhá o vykoupení, třetí o posvěcení a čtvrtá o dokonání.

§. 5. Snesení apoštolské.

Co katolický křesťan věděti a věřiti musí, stručně obsaženo jest v snešení apoštolském, kteréž na dvanácte článků se rozděluje a takto zní:

Věřím v B o h a, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.

I v Jezu Krista, Syna Jeho jediného, Pána našeho; jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny;

trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest;

sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých;

vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího;

odtud přijde soudit živých i mrtvých.

Věřím v Ducha svatého;
svatou Církev obecnou, svatých obcování;
odpuštění hříchův;
těla z mrtvých vzkříšení;
a život věčný. Amen.

Nazývá se snešením, poněvadž tu snešeny (sebrány) jsou všechny články víry, jež duch v mysl i v srdci nositi a ústy pronášeti má; snešením apoštolským, jelikož z dob apoštolských pochází.

§. 6. Pojem, potřebnost a vlastnosti víry.

Víra jest nadpřirozené světlo, dar Boží, Bohem vlitá (vstípená) ctnost, kterouž všecko pevně a neomylně za pravé máme, co Bůh zjevil a co Církev katolická věřiti ukládá.

Víra sluje světlem nadpřirozeným, poněvadž nás osvětluje, abychom poznali tajemství, jež nám Bůh zjevil; jestiž dar Boží, poněvadž nám ji Bůh na křtu sv. uděluje; sluje ctností Bohem vstípenou, jelikož nás dar tento schopnými činí a naklání, věřiti vše, co Bůh zjevil.

Věříme, co Bůh zjevil, poněvadž jest Bůh věčná pravda a neskončená moudrost, která ani oklamati, ani oklamána býti nemůže. Věříme Církvi, co k věření nám představuje, poněvadž Kristus poručil poslouchati Církve (Luk. 10, 16), jež jest sloup a utvrzení pravdy. (1. k Tim. 3, 15.)

Víry jest každému člověku, který spasen býti chce, nevyhnutelně třeba; neboť „bez víry nemožno jest líbiti se Bohu“. (Hebr. 11, 6.)

Víra má býti: 1. obecná, 2. živá, 3. pevná, 4. stálá.

Víra jest obecná, když věříme všemu, co Bůh zjevil, a co Církev katolická k věření představuje, ničeho nevyjímající.

„Učte je zachovávat vše, cokoliv jsem přikázal vám.“ (Mat. 28, 20.)

Každý katolický křesťan musí nevyhnutelně věděti a věřiti: 1. že jest jeden Bůh; 2. že jest Bůh spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce; 3. že jsou tři božské osoby jedné bytnosti a přirozenosti: Otec, Syn a Duch svatý; 4. že druhá Božská osoba se vtělila, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a spasila; 5. že jest duše lidská nesmrtelná; 6. že jest milosti Boží ku spa-

sení nevyhnutelně třeba, a že člověk bez milosti Boží nic k životu věčnému prospěšného činiti nemůže.

Mimo to katolickému křesťanu přikázáno jest věděti: 1. Snesení apoštolské; 2. modlitbu Páně; 3. desatero Božích přikázání a patero přikázání církevních; 4. sedm svatých svátostí.

Víra jest živá, když ji i skutky vyznáváme.

„Jakož tělo bez ducha mrtvo jest, tak i víra bez skutkův jest mrtva.“ (Jak. 2, 26.)

Víra jest pevná, když věříme, o ničem nepochybujeme.

„Abraham nepochyboval o zaslíbení Božím, nýbrž posilnil se vírou; a protož počteno jest to jemu k spravedlnosti“ (K Řím. 4, 20, 22.)

Víra jest stálá, když jsme hotovi, raději vše, i život ztratiti, než od pravé víry odstoupiti.

„Viztež, bratří, aby snad nebylo v někom z vás zlého a nevěrného srdce, kteréž by odstupovalo od Boha živého.“ (K Hebr. 3, 12) (Příkladové svatých mučovníků.)

Hlava první.

U č e n í o B o h u.

§ 7. Jsoucnost a podstata Boží.

První ze všech pravd náboženských jest, že Bůh jest (jsoucnost Boží). Že Bůh jest, může člověk poznati již ze světa viditelného; nebo nikdo nemůže zdravým rozumem souditi, že svět sám sebou povstal, aneb že pravidelný, vzorný v něm pořádek bezděky (náhodou) se utvořil a trvá. Proto čteme v písmě sv.: „Nesmyslný řekl v srdci svém: není Boha.“ (Žalm 13 1.)

Bůh jest duch, a sice sám sebou ten nejdokonalejší duch.

Duch jest bytost, která má rozum a vůli, ale těla nemá. „Bůh jest nejdokonalejší duch“ znamená: Bůh jest bytost, která má nejdokonalejší rozum a nejdokonalejší (nejlepší) vůli, ale těla nemá.

Že Bůh sám sebou jest, vysvětá ze slov písma sv.: „Z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci: jemu sláva na věky. Amen.“ (K Řím. 11, 36.)

Že Bůh jest duch, tomu Ježíš Kristus výslovně učí, řka: „Bůh jest duch, a ti, jenž se mu klaní, v duchu a v pravdě se mu klaněti mají“. (Jan 4, 24.)

Že Bůh jest duch nejdokonalejší, ztvrzuje a učí písmo sv. slovy: „Není podobného Tobě, Hospodine! Veliký jsi Ty a veliké jméno Tvé v síle.“ (Jerem. 10, 6.)

Mluví-li písmo sv. o očích, uších, rukou Božích, činí to pouze k lepšímu porozumění, a že řeč lidská nedostatečná jest, aby vyjádřila Boží podstatu a vlastnosti. „Okem Božím“ míní se jeho vše-vědoucnost a všudybytnost, „ramenem a rukou“ jeho všemohoucnost, dobrotivost a kárná spravedlnost se vyobrazuje. „Ústy, rtoma, mluvením Božím“ vyjadřuje se zjevení svaté vůle jeho, a díme-li, že „uší svých nachýlil k lidem“, značí se tím, že Bůh hotov jest a ochoten, vyslyšeti naše prosby, naše lkání.

§. 8. Jedinost a trojosobnost Boží.

I. Jeden jest Bůh. Učení toto jasně a zřetelně vyřknuto jest v písmě sv.: „Slyš, Israeli! Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest.“ (5. Mojz. 6, 4.) „Já jsem Hospodin, a není žádného více; kromě mne není Boha.“ (Isai. 45, 5) „My máme toliko jednoho Boha, Otce, od něhož všechno jest, a my v něm; a jednoho Pána, Ježíše Krista, skrze něhož všechno jest, i my skrze něho.“ (I. ke Kor. 8, 6.)

II. V Bohu jsou tři osoby: Otec, Syn a Duch svatý. To vysvítá z písmá sv. i z tradicí. V písmě sv. čteme, že, „když pokřtěn byl Ježíš od Jana v Jordaně, otevřena jsou mu nebesa, a Jan viděl Ducha Božího sestupujícího a přicházejícího na něho. A aj, hlas s nebe řkoucí: „Tentoť jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil.“ (Mat. 3, 16. 17.) Prvé než Ježíš na nebesa vstoupil, přikázal apoštolům, řka: „Učtež všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.)

Církev od jaktěživa křtila ve jménu Otce, Syna i Ducha sv. a modlitby své končila slovy: „Sláva Otci i Synu i Duchu sv.“

2. Otec, Syn a Duch sv. jsou osoby a co do osobnosti od sebe rozdílni. Tomu nasvědčují slova Kristova: „Já (Syn) budu prositi Otce, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy.“ (Jan 14, 16.) „Utěšitel pak Duch svatý, kteréhož pošle

Otec ve jménu mém, tenť vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cožkoli jsem mluvil vám.“ (Jan 14, 26.)

Osoba jest bytost, kteráž sama o sobě poznává (má rozum) a chce (má vůli). Prositi, těšiti, učiti, připomínati jsou úkony, které toliko osobám přísluší. Jelikož pak Otci, Synu a Duchu sv. takovéto úkony se přiřítají, jsou osobami. Poněvadž Duch sv. patrně jinou jest osobou, než Otec, jenž Jej (Ducha sv.) dá, a jinou osobou než Syn, jenž Jej vyprosí, jestiž na biledni: že Otec, Syn a Duch sv. jsou osoby od sebe rozdílny.

3. Otec, Syn a Duch sv. jsou tři Božské osoby; neboť Otec jest pravý Bůh, Syn jest pravý Bůh (§. 21), Duch sv. jest pravý Bůh (§. 34.).

4. Tři Božské osoby jsou od sebe rozdílny: Otec jest sám sebou od věčnosti (t. j. on jest původcem jsoucnosti své a jsoucnosti všeliké); Syn jest od Otce od věčnosti zplozen; Duch sv. od Otce a Syna zároveň vychází, máje původ svůj v obou.

5. Každé božské osobě zvláště, ač všechny tři společně působí, připisují se povýtečně tato díla: Otci stvoření, Synu vykoupení, Duchu sv. posvěcení.

6. Tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý jsou jeden Bůh: „Tři jsou,“ dí písmo sv., „jenž svědectví vydávají v nebi: Otec, Slovo a Duch svatý, a tito tři jedno jsou.“ (1. Jan. 5, 7.) Křtíte je ve jménu (in nomine) Otce, Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.)

Tyto tři božské osoby nazýváme společně nejsvětější Trojicí.

Povzbuzení. Tajemství nejsvětější Trojice jest „nepochopitelně a nevýslovné.“ Věříme tak, poněvadž to Bůh, věčná pravda, zjevil. „V tom, co se Trojice týká, hloubati, jest převrácená všetečnost; věřiti v ni, jest pobožnost, ji spatřovati, svrchovaná blaženost.“ (Sv. Bernard.)

§. 9. O vlastnostech Božích.

Podstatu Boží poznáme blíže z dokonalostí a vlastností, kteréž zjevení Bohu připisuje. Tyto pak vlastnosti máme sobě zvláště pamatovati: Bůh jest věčný — nezměnitelný — všudybytný; vševědoucí — nejvyšší moudrý; všemohoucí — nejvyšší svatý — nejvyšší sprave-

dlivý — nejvýš pravdomluvný a věrný — nejvýš dobrotivý — nejvýš milosrdný — nejvýš shovívavý.

1. Bůh jest věčný; byl vždy, jest a bude vždy. Bůh byl vždy; neboť „prvé než učiněny byly hory, a než jest způsobena země a okršlek zemský, od věkův až na věky jsi Ty Bůh.“ (Žalm 89, 2.) Bůh jest a bude vždy; neboť „nebe a země pominou, Ty pak, Hospodine, zůstaneš, a léta tvá nikdy nepřestanou.“ (Žalm 101; 26.)

Povzbuzení. Bylo by pošetilé, kdybychom věcem pomíjejícím více sloužili a zalíbili se snažili, než Bohu. To budiž nás daleko! „Králi věků, nesmrtelnému a neviditelnému, Bohu samému čest a sláva na věky věků.“ (I. k Tim. 1, 17.)

2. Bůh jest nezměnitelný; jest od věčnosti sám v sobě týž, střídání se nebo proměnám nepodlehá. „U Boha není proměnění, ani z proměnění zastínění.“ (Jak. 1, 17.)

Dí-li písmo sv., že Bůh litoval, že se zarmoutil, rozhorlil. aneb že se hněvá na hříšníka, mluví po lidsku a představuje nám obrazně (náznorně), že Bůh vždy stejně a nezměnitelně hříchu nenávidí.

Povzbuzení. Nespolehejme se na vrtkavé a nestálé lidi, nýbrž jediné na Boha; neboť Bůh zůstává vždy týž a nemění se. „Blahoslavený ten, jehož naděje jest v Hospodinu, Bohu jeho.“ (Žalm 145, 5.)

3. Bůh jest všudybytný; jest všude, na nebi, na zemi a na každém místě. Že Bůh na každém místě jest přítomen, učí písmo sv. řkoucí: „Zdaliž jsem já Bůh jen zblízka, dí Hospodin, a ne Bůh i zdaleka? Zdaž se ukryje muž v skrejších, a já ho neuzřím? dí Hospodin. Zdaliž nebe i země já nenaplňuji? dí Hospodin.“ (Jerem. 22, 23. 24.) „Kamž půjdu od ducha tvého, a kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi Ty; pak-li bych vstoupil do pekla, přítomen jsi.“ (Žalm 138, 7. 8.)

Povzbuzení. „Bycht pak chodil uprostřed stínu smrti, nebudu se báti zlého, neboť Ty se mnou jsi. Bože můj!“ Žalm 22, 4.) „Kterak mohu učiniti tak veliké zlé a hřešiti proti Bohu svému!“ (I. Mojž. 39, 9.)

4. Bůh jest vševědoucí; ví všechno co nejlokonaleji a od věčnosti; ví minulé, přítomné i budoucí; ví naše nejtajnější myšlenky, nemůže tudíž býti oklamán.

Bůh ví všechno; neboť „není žádného neviditelného stvoření před očima jeho; ale všechny věci jsou nahé a odkryté očím Toho, o kterémž jest řeč naše.“ (K Hebr. 4. 13.)

Bůh ví vše co nejdokonaleji a od věčnosti: „Oči Páně mnohem více jasnější jsou, nežli slunce, a spatřují všechny cesty lidské a hlubokost propastí, i na srdce lidská hledí do skrytých stran; nebo Pánu Bohu všechny věci prvé, nežli stvořeny jsou, známé jsou.“ (Sir. 23, 28 29.)

Bůh ví minulé, přítomné i budoucí; neboť „od věků až do věků hledí, a nic není divného před obličejem jeho.“ (Sir. 39, 25.)

Bůh ví o nejmenším i největším; „víť, když vrabec se střechy padne, a vlasy na hlavě naší spočítal.“ (Mat. 10, 29. 30.)

Bůh ví nejtajnější myšlení lidská; neboť „zpytuje všechna srdce a rozumí všem myšlením myslí.“ (1. Paralip. 28, 9.)

Povzbuzení. Strachujmež se, hřešiti před obličejem Páně; čínme dobře před Bohem, jenž i v skrytosti patří; těšme se v strastech a souženích; neboť „ten, jenž v nebi přebývá, zná nás a nezapomene na nás“.

5. Bůh jest nejvyšší moudrý; při všem, co činí, má nejlepší úmysl a volí k dosažení toho nejvhodnějších prostředkův.

Moudrost Boží se jeví:

a) souladem a spořádaností světa. Vše jest co nejkrásněji a nejpráhodněji zřízeno. Jak krásné a přáhodné jest na př. stéblo, květina, strom! Jak uspořádan jest každý živočich, od hmyzu až ke slonu, od pestrého motýla až k orlu v povětří! Jak podivuhodné jest tělo člověka! A uvážíme-li, jak vše na světě v pravý čas a na pravém místě se děje, nemůžeme než zvolati s Davidem: „Jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine. Všecky věci s moudrostí jsi učinil!“ (Žalm 103, 24.)

Moudrost Boží jeví se:

b) řízením osudů lidských. (Josef. Mojžíš. Aman.) S Pavlem musíme vyznati: „O, hlubokosti bohatství mou-

drosti i vědomosti Boží! Jak nevyzpytatelní jsou soudové jeho a nevystižitelný cesty jeho!" (K Řím 11, 33.)

Povzbuzení. Poznej moudrost Boží i tam, kde řídící ruky jeho nepoznáváš ještě. „poruč Hospodinu cestu svou a naději měj v něm; on všecko dobře učiní.“ (Žalm 36, 5.)

6. Bůh jest všemohoucí; může učiniti, cokoli chce. „Všecko, cožkoli chce, Hospodin činí na nebi, na zemi, v moři, i ve všech propastech.“ (Žalm 134, 6.) „Nebude nemožné u Boha všeliké slovo.“ (Luk. 1, 37.)

Povzbuzení. Nezapomínejme nikdy na velikou moc Toho, jenž stvořil nebe i zemi a divy činí ramenem mocným. Neskládejmež naděje své v lidi, jenž pomoci nemohou, nýbrž v Pana Boha našeho. Bojme se ho; neboť „tělo i duši může zatratiti do pekelného ohně.“ (Mat. 10, 20.)

7. Bůh jest nejvyšší svatý; cokoli chce, dobré jest; cokoli nenávidí, jest zlé. Uvažuje svatost Boží, volá sv. Jan: „Kdož se Tebe nebude báti, Pane, nebo Ty sám jsi svatý.“ (Zjev. 15, 4.) A kúrové blažených nebešťanů neustavají velebiti svatost Boží slovy: „Svatý, svatý, svatý Pán. Bůh zástupů!“ (Is. 6, 3.) A žalmista pje: „Miluješ, Hospodine, spravedlnost a nenávidíš nepravosti.“ (Žalm. 44, 8.)

Povzbuzení. Jako Bůh svatý jest, takť chce, abychom i my byli svatými. „Svatí buďte“ napomíná nás, „neboť i já svatý jsem, Pán Bůh váš.“ (III. Mojž. 19, 2) Snažme se vždy plniti vůli Boží.

8. Bůh jest nejvyšší spravedlivý; dobré odměňuje a zlé tresce podle zasloužení. „Bůh odplatí jednomu každému podle skutkův jeho; neboť u Boha není přijímání osob.“ (K Řím. 2, 6. 11.)

Jsa vševědoucí, zná Bůh velikost zásluhy neb viny; jsa všemohoucí, může podle zasloužení odměniti nebo potrestati; a jsa nejvyšší svatý, chce každému dáti, co mu přísluší.

Úplné odplaty dostane se nám teprv na věčnosti, jakož učí sv. apoštol Pavel: „Bůh odplatí jednomu každému podle skutkův jeho; těm zajisté, kteří s trpělivostí (trvanlivostí) v dobrém skutku slávy a cti a neporušenosti hledají, životem věčným: těm pak, kteříž jsou svarliví a nepovolují pravdě, ale věří nepravosti, hněvem a nemilostí.“ (K Řím. 2, 6—8.)

Předce však spravedlnost Boží již i na tomto světě se jeví, an Bůh dobré odměňuje pokojem a radostí srdce, zlé však bází, úzkostí a protivností trestá. Tohož svědky jsou Adam, Eva, Noe s vrstevníky svými, národ israelský.

Povzbuzení. Varujme se hříchu, neboť od Boha trestán bývá a „hroznět jest, upadnouti v ruce Boha živého.“ (K Hebr. 10 31.) Neustávejme ve skutcích dobrých; neboť „časem svým žnouti budeme, neustávající.“ (Ke Gal. 6, 9.) V soužení vytrvejme; neboť „blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení; nebo když bude zkušén, vezme korunu života.“ (Jak. 1, 12.)

9. Bůh jest nejvyšš pravdomluvný a věrný. Bůh jest nejvyšš pravdomluvný; cokoli poznává a zjevuje, jest pravda; neboť nemůže blouditi, ni lháti, ni klamati. Bůh jest nejvyšš věrný; splní jistě, co slíbil a čím brozil. Přesvědčuje nás o tom písmo: „Není Bůh, jako člověk, aby klamal; ani jako syn člověka, aby se měnil. Řekl tedy a neučiní? mluvil a nenaplní? (IV. Mojž. 23, 19.) „Pravé jest slovo Hospodinovo, a všickni skutkové jeho jsou věrni.“ (Žalm 32, 4.)

Povzbuzení. Bůh jest pravda a zdroj všeliké pravdy; slovo jeho, jež Kristus hlásal, pravda jest. Pročež pevně věř slovu Božímu, v zaslíbení Boží důvěřuj, hrozby jeho se boj. Podobně i ty pravdomluvným buď a věrným v každém vyřčení svém i v každé přípovědi.

10. Bůh jest nejvyšš dobrotivý; jest láskyplný ke svým tvorům, vše dobré máme buď prostředně neb neprospědně od něho. „Dobrotivý jest Hospodin k všem, a slitování jeho na všecky tvory jeho.“ (Žalm 144, 9.) „Všeliké dání výborné a každý dar dokonalý shůry jest, od Otce světél.“ (Jak. 1, 17.)

Povzbuzení. Bůh přemnoho již dobrého nám prokázal. Buďmež mu z toho vděční a snažme se, seč síly naše jsou, abychom i k jiným byli dobrotivými.

11. Bůh jest nejvyšš milosrdný; odpouští nám hříchy naše, činíme-li pravé pokání. Potěšitelnou pravdu tuto hlásá písmo sv. Starého i Nového Zákona. Když Mojžíš, na hoře meškaje, Hospodina mimojdoucího v slávě a velebnosti spatřil, takto jej oslovil: „Panující Hospodine Bože! milosrdný a milostivý, trpělivý a mnoho slito-

vání; Ty odjímáš nepravost a nešlechtnosti i hříchy.“ (2. Mojž. 34, 6.) A skrze ústa proroka Ezechiele dí Hospodin: „Živt jsem já, že nechci smrti bezbožníka, nýbrž aby se odvrátil od cesty své a živ byl.“ (Ezech. 33, 11.) Kristus vykládá milosrdenství Boží v podobenstvích o marnotratném synu, o ovci a penízi, i ujišťuje nás, že „radost jest v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří nepotřebují pokání.“ (Luk. 15, 7.)

Povzbuzení. Ublížil-li nám kdo, odpusťme, neboť i my „milosrdni býti máme, jako Otec náš milosrdný jest.“ (Luk. 6, 36.)

12. Bůh jest nejvyššíshovívavý; netrestá hned po hříchu a vždy trestem zaslouženým, nýbrž dává hříšníkovi čas k pokání. „Ty přehlídáš hříchy lidské pro pokání.“ (Moudr. 11, 24.) (Ninive a Jerusalem.)

Povzbuzení. Neodkládejme pokáním: „blízkýť jest sice milosrdenství Páně, ale i hněv; a na hříšníky hledí hněv jeho.“ (Eir. 6, 7.)

Hlava druhá.

Učení o působení Božím.

Část první. O stvoření.

Učení o stvoření jedná o stvoření, zachovávání a řízení světa, potom o nejpodstatnějších tvorech Božích, totiž andělech a lidech.

A. O stvoření světa.

§. 10. Stvoření, zachovávání a řízení světa.

Bůh celý svět (veškerenstvo), „nebe i zemi, věci viditelné i neviditelné“ (ké Koloss. 1, 16) stvořil. Toť jasně vyřčeno písmem sv. „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.“ (1. Mojž. 1, 1.)

„Bůh stvořil svět“ znamená: Bůh svět všemohoucí vůlí svou z ničeho učinil.

Bůh stvořil svět: 1. ke slávě své (Přísl. 16, 4.) t. j. aby zjevil nejvyšší svou dokonalost a věčnou velebnost, 2. k blaženosti tvorů svých, aby je totiž pokladů dobrotivosti své účastnými učinil. (Řím. Kat.)

Tvory nazýváme bytosti, jež Bůh stvořil. Nejznamenitější tvorové jsou andělé a lidé.

Bůh svět netoliko stvořil, nýbrž On jej i zachovává a řídí čili spravuje.

Bůh svět zachovává t. j. Bůh působí všemohoucí vůlí svou, že svět a každý tvor potud trvá, pokud Bůh chce. Bůh řídí svět znamená: Bůh pečuje o všechno, pořádá a spravuje vše, jak chce. (Pastýř David. Pronásledovatel křesťanů Šavel.)

§. 11. O božské prozřetelnosti.

Péče Boží, která se jeví zachováváním a řízením světa, sluje prozřetelností Boží. Zvláštním předmětem prozřetelnosti Boží jsme my lidé. Pročež dí Spasitel: „Nepečujte úzkostlivě o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Pohledte na ptactvo nebeské, žeť neseje ani žne, ani shromažďuje do stodol; a Otec váš nebeský živí je. Zdaliž vy nejste dražší nežli ono? Považte kvítí polního, kterak roste, nepřacuje, ani nepředě. Pravím pak vám, že Šalomoun ve vsí slávě své tak oděn nebyl, jako jedno z nich. Poněvadž tedy trávu polní, kteráž dnes jest, a zítra do peci bývá vhozena, Bůh tak odívá, čím více vás, malověrci?“ (Mat. 6, 25...)

Zlé na světě jest následek a pokuta za hřích. Jediné pravé zlé jest hřích, jehož Bůh nechce; dopouští jej však, poněvadž člověka svobodného stvořil a svobody jeho neruší; a poněvadž i zlé k dobrému vésti umí. (Josef egyptský.) Vše ostatní, co neprávě zlým nazýváme, jest buď pokutou za hříchy spáchané (bratři Josefovi, Jonáš), aneb zkoušením a tříbením ctnosti a tudíž k našemu dobrému sloužití má. (Job. Tobíáš.)

Výsledky mravné. Bůh o nás s otcovskou láskou pečuje. Proto důvěřujeme v něho ve všelikých potřebách, v každé záležitosti, v každém soužení. S Davidem vždy zvolíme: „Bože můj, v Tebe doufám, nechť nejsem zahanben.“ (Žalm. 26, 1.)

B. O andělech.

§. 12. A n d ě l é d o b ř í.

Andělé jsou pouzí duchové, od přirozenosti nadané vyšším poznáním (rozumem) a velikou silou. Že andělé duchové jsou, vysvětá ze slov písma sv.: „Zdaliž všickni andělé nejsou duchové?“ (K Hebr. 1. 14.) Církev pak nazývá je „bytosťmi duchovními.“ (IV. sněm Later.)

Bůh stvořil veliké množství andělů (Dan. 7, 10), kteří dle rozličných řádův a stupňů mezi sebou rozdílni jsou.

Dle písma sv. rozeznává se devět rozličných druhův čili kůrův andělských, jakýmiž jsou: andělé, archandělé, síly, mocnosti, panstva, knížetstva, trůnové, Cherubíni a Serafini. (K Koloss. 1, 16. K Efez. 1, 21.)

Bůh stvořil anděly ve stavu milosti, t. j. byli svatí a spravedliví, když z ruky Boží vyšli. Že andělé původně milostí Boží obdařeni byli, vysvětá z výroku Ježíšova, že „ďábel v pravdě (t. j. v milosti) nestál“ (Jan 8, 44), v nížto od Boha stvořen byl.

Andělé nás velice milují; proto i za nás prosí (se přimlouvají), k dobrému nás povzbuzují a na těle i na duši ostríhají.

a) Andělé za nás prosí; neboť takto mluvil anděl: „Hospodine zástupů, až dokavad Ty se nesmiluješ nad Jerusálemem a nad městy Judskými, na něž Jsí se rozhněval?“ (Zach. 1, 12.)

b) Andělé nás povzbuzují k dobrému. Takto napomenul anděl římského setníka Kornélia, aby vyhledal apoštola Petra, by se od něho u víře poučiti dal.

c) Andělé nás na těle i duši ostríhají; takto zajisté čteme v písmě sv.: „Andělům svým přikázal o tobě, aby ostríhali tě na všech cestách tvých.“ (Žalm 90, 11.)

Že andělé lidi ostríhají (chrání), ztvrzuje příkladově mnozí: anděl přinesl proroku Eliášovi na poušti pokrm a nápoj; anděl byl mladému Tobiášovi vůdcem a průvodcem na cestě a starého Tobiáše od slepoty uzdravil; anděl ostríhal tři mládencův v peci ohnivé; anděl zjevil se sv. Petru v žaláři, okovy jeho rozbil a vězně před ukrutností Heródovou zachránil; anděl podal dvakráte sv. Stanislavu Kostkovi Tělo Páně v nejsvětější Svátosti oltární.

Anděly, ježto Bůh lidem zvláště k ochraně dal, nazýváme strážci čili strážnými anděly.

Výsledky mravné. Čiňmež se hodnými ochrany andělské; mějme jich vděčně v uctivosti; ochotně vnuknutí jejich následujme a snažme se, bychom i my strážnými anděly stali se jiným. (Modlitbu k anděli strážci viz v přídavku.)

§. 13. Andělé zlí.

Všickni andělé v milosti Boží (svatosti a spravedlnosti) nesetrvali; mnozí ji hříchem pýchy ztratili, jak to dosvědčují slova písma: „Hle, kteří slouží jemu, nejsou stáli, i na andělech svých našel nepravost.“ (Job 4, 18.)

Tyto pyšné anděly, jež ďábly neb zloduchy, zlými anděly, jmenujeme, Bůh na věky zavrhl a do pekla odsoudil. Tomu učí písmo sv. řkouc: „Hřešícím andělům Bůh neodpustil, ale pekelnými provazy je do pekla strhnuv, vydal k mučení, aby k soudu chování byli.“ (II. Petr 2, 4.)

Andělé zlí naplnění jsou nenávistí a závistí proti nám; a proto usilují na těle i na duši nám škoditi a do záhuby věčné nás strhnouti.

Ďábel usiluje škoditi nám na duši, sváděje nás k zlému. Taktě ďábel Evu, Joba a j. pokoušel, ano opovážil se i božského Spasitele třikráte pokoušeti, a v písmě sv. čteme: „Střízliví buďte a bděte, nebo protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil.“ (I. Petr. 5, 8.)

Z dopuštění Božího může ďábel i tělu našemu škoditi, ano může i tělo člověka posednouti a za příbytek a nástroj ho užiti. Za dob Krista Pána bylo zhusta takovýchto posedlých, kteří od obyčejných nemocných v písmě sv. patrné se rozeznávají. (Mat. 8, 16.)

Výsledky mravné. Ozbrojme se k boji proti pokušením ďábelským modlitbou, ostrážitostí a prostředky, jež Kristus Církvi své zůstavil.

C. O l i d e c h.

§. 14. O přirozenosti a určení člověka.

Lidé jsou bytosti, sestávající z těla a z duše nesmrtelné.

Tělo člověka jest těleso, poněvadž je smysly svými pozorujeme; duše jest ale duch a proto obdařena jest rozumem, svobodnou vůlí a nesmrtelností.

Že duše nesmrtelná jest, učí písmo sv.: „Duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal.“ (Kaz. 12, 7.) „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabít nemohou; než bojte se raději toho, kterýž může i duši i tělo zatratiti do pekelného ohně.“ (Mat. 10, 28.)

Bůh lidi stvořil, aby jej poznali (Jan 17, 2.), ctili (Isai. 49, 7.), milovali (Mat. 22, 37.), jemu sloužili (Mat. 4, 40.), a věčně spaseni byli. (I. Tim. 2, 4.)

Adam a Eva jsou prvními lidmi a prarodiči veškerá pokolení lidského.

§. 15. Prastav člověka.

Prastav člověka záležel v tom, že byl první člověk přirozeným a nadpřirozeným obrazem Božím a mimo to od Boha zvláštními přednostmi těla i duše obdařen.

Obrazem Božím jest člověk takovými dary, jež mu Bůh udělil, a jimiž Bohu podobným se stává. Náleží-li darové tito k přirozenosti a bytnosti člověka, nazývá se obraz tím povstálý přirozeným. Jestliže však darové tito k přirozenosti a bytnosti člověka nenáleží, nýbrž jsou-li mu propůjčeni od Boha co dary vyššího způsobu, sluje obraz, jenž jimi povstává, nadpřirozeným.

První člověk byl přirozeným obrazem Božím, poněvadž duše jeho rozumem, svobodnou vůlí a nesmrtelností vystrojena byla.

První člověk byl nadpřirozeným obrazem Božím, poněvadž se nacházel v posvěcující milosti, čímž svatým a spravedlivým, dítětem Božím a dědicem spasení věčného byl.

Ostatní prvnímu člověku Bohem propůjčené zvláštní přednosti záležely v tom, že

a) rozumové poznávání jeho bylo dokonalé, žádným bludem nezkažené; vůle byla prosta nadvlády zlé žádostivosti a nakloněna k dobrému;

b) tělo jeho bylo prosto nemoci, bídy, namáhání a smrti;

c) že mu ráj vykázan byl za velepříjemné a rozkošné obydlí, a že mu propůjčena byla neobmezená vláda nade všemi tvory na zemi.

Nadpřirozené dary a přednosti obdržel první člověk nejen pro sebe, nýbrž i pro své potomky, na něž měly co dědictví přecházeti.

§. 16. Hřích prvních lidí.

Aby první lidé nadpřirozeného cíle svého — věčné blaženosti — dosáhli, dal jim Bůh přikázání, aby ovoce jednoho stromu nepožívali.

První člověk Adam s manželkou svou Evou byl Boha neposlušen; přestoupil v ráji přikázání Boží a tím z h ř e š i l.

Hřích prvních lidí byl hřích velmi těžký; neboť věřili hadu (dáblu) více, než Bohu; vzbouřili se proti Bohu, chtějíce býti jako Bůh. (I. Mojž. 3.)

Hřích tento potáhl za sebou následky prvnímu člověku velmi škodlivé (Sněm Trid. sez. V.) a sice:

a) první člověk pozbyl posvěcující milosti a upadl v smrt duchovní a tudíž věčné zatracení;

Duchovní smrt jest odloučení (odvrácení) duše od Boha.

b) rozum jeho byl zatemněn, vůle oslabena a více k zlému nakloněna;

c) podlehl nemocem, strastem a bídám a smrti časné;

d) z ráje byl vyhnán a pozbyl neobmezené vlády nad vnější přírodou.

§. 17. Hřích prvotný.

Hřích tento neuškodil toliko prvnímu člověku, nýbrž i nám, kteří od něho pocházíme; neboť my všickni

musíme snášeti škodlivé následky hříchu Adamova, totiž:

a) ztrátu posvěcující milosti a následkem toho i věčnou smrt;

„Od přirozenosti byli jsme dítky hněvu Božího.“ (K Efez. 2, 3.)

b) zatemnělost rozumu, slabost (ochábllost) a náklonnost vůle k zlému;

„Vidím jiný zákon v údech svých, kterýž odporuje zákonu myslí mé.“ (K Řím. 7, 23.) „Smysl a myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich.“ (I. Mojž. 8, 21.)

c) mnohé nemoci, strasti a bídy a časnou smrt;

„Zaneprázdnění veliké stvořeno jest všem lidem a jeho těžké na syny Adamovy ode dne narození jejich až do dne pochování do lůna země.“ (Sir. 40, 1.)

d) vzpouru veškery vnější přírody; neboť trest Boží zastihl i zemi, kteráž pro člověka byla stvořena.

Bůh řekl k Adamovi: „Že jsi to učinil, zlořečena budiž země v díle tvém, v potu tváře jísti budeš chléb po všechny dny života svého. Hloží a bodláčí ponese tobě.“ (I. Mojž. 3, 17.)

Se všemi svými přirozenými následky přešel i hřích sám na všechny lidi. Patrně to ze slov písmá sv.: „Skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt; tak na všechny lidi smrt přešla, v němž všickni zhřešili.“ (K Řím. 5, 12.)

Hřích, kterého se Adam v ráji dopustil, a my v Adamovi, sluje hřích dědičný. Jmenuje se tak proto, že lidé, jenž od Adama pocházejí, hřích tento po něm dědí a škodlivé jeho následky a tresty snášeti musí. Sluje i hřichem prvotným, poněvadž se v něm počínáme a rodíme.

Maria, Matka Boží, ze zvláštní milosti Boží pro zásluhy Ježíše Krista od všeliké skvrny hříchu prvotného čistou a prostou zůstala. Tou příčinou pozdravil ji archanděl Gabriel slovy: „Milosti plná, Pán s tebou. Požehnána tys mezi ženami.“ (Luk. 1, 28.)

§. 18. Člověk nebyl schopen, aby sám sebe vykoupil.

Člověk nemohl se vlastními silami ze svého pádu zvednouti a s Bohem se smířiti; neboť:

1. člověk byl zbaven nadpřirozeného života, t. j. milosti posvěcující, tudíž duchovně byl mrtev a tím neschopen, aby sobě život nadpřirozený vrátil;

2. spravedlnost Boží vyžadovala dostiučinění přiměřeného k hříchu; dostiučinění toto nemohl však dáti Bohu žádný tvor, ani nejvznešenější.

Tu smíloval se Bůh nad padlým člověkem a slíbil, že k vysvobození jeho pošle Vykupitele, jenž by za hříšné pokolení lidské úplně zadosť učinil.

Vykupitel ale nepřišel hned, nýbrž teprv po 4000 let. Lidem bylo dříve zkusiti, v jakou bídu je uvrhl hřích, a že nikdo vysvoboditi je nemůže, leč Bůh.

Výsledky mravné. Dobrotivost Boží udělila nám nadpřirozený obraz svůj opět na křtu svatém. Tu ozdobeni byvše rouchem milosti posvětné, stali jsme se předmětem Božského zalíbení. Snažme se zachovati roucho toto čisté a prosté všeliké skvrny hříchu.

Část druhá. O vykoupení.

(2. až 7. článek víry.)

Učení o vykoupení jedná o osobě, životě, díle a milosti Vykupitele.

A. O osobě Vykupitele.

§. 19. Jména Vykupitele.

V plnosti času poslal Bůh Syna svého, který působením Ducha sv. z Marie Panny tělo lidské na se vzav, člověkem se stal. Dáno mu jméno Ježíš, kteréž byl anděl zvěstoval, a jež i určení Jeho značilo; neboť Ježíš znamená tolik co Spasitel nebo Vykupitel.

Ježíš sluje také **K r i s t u s** (hebrejsky **Messiáš**), t. j. „pomazaný.“ Ježíš se jmenuje „pomazaným“, poněvadž jest naším nejvyšším prorokem, veleknězem a králem.

V Starém Zákoně bývali proroci, kněží a králové olejem pomazáni a tak na úřad svůj posvěcováni. „Bůh pomazal Ježíše Duchem svatým a mocí.“ (Skut. ap. 10, 38.)

Ježíš jest nejvyšším prorokem, poněvadž nám tajemství Boží zjevil a o všem nás poučil, co věřiti, doufati a činiti máme, abychom spaseni byli; nejvyšším knězem, poněvadž se za nás na kříži obětoval a posud každodenně na oltáři obětuje; králem, poněvadž založil království duchovní, jehož nejvyšší hlavou, zákonodárcem a soudcem jest.

Ježíš Kristus **j e d n o r o z e n ý m S y n e m B o ž í m** se nazývá, poněvadž jest od přirozenosti a věčnosti jediným Synem Božím.

I my jsme syny nebo dítkami Božími, ne však v tom rozumu, jako Ježíš Kristus. Tento jest Synem Božím od přirozenosti a věčnosti, my však syny Božími jsme skrze milost Boží, kterouž v nás Duch sv. na křtu sv. vlil.

Ježíš Kristus sluje **n a š í m P á n e m**, poněvadž jest Bůh a Vykupitel náš. Co Bůh jest Pánem a Stvořitelem nebe i země; co Vykupitel krví svou nás vykoupil za svůj majetek.

§. 20. Kristus jest zaslíbený **Messiáš**.

Kristus jest zaslíbený **Messiáš**, poněvadž se na něm vyplnilo vše, co byli proroci o **Messiáši** předpověděli.

Proroci o **Messiáši** předpověděli: 1. čas jeho příchodu, 2. případnosti, jeho narození provázející, 3. jeho působení; 4. jeho umučení a smrt; 5. jeho oslavení.

1. Čas jeho příchodu: že přijde v době, kdy odňata bude berla od Judy (I. Mojž. 49, 10.), kdy od rozkazu, aby Jerusalema znovu byl vystaven, 7 a 62 letotýhodný (483 léta) uplynou. (Dan. 9, 26.)

Letotýhoden jest občasí 7 let. Rozkaz, aby Jerusálém znovu byl vystaven, vyšel v 20. roce panování perského krále Artaxerxa Longimana, t. j. roku 299. po vystavení Říma. Ježíš vystoupil veřejně co Vykupitel v 15. roce panování císaře Tiberia, t. j. roku 782 po vystavení Říma; tedy skutečně po 483 letech. (782—299 — 483.)

2. Případnosti jeho narození: narodí se v Betlémě (Mich. 5, 2.) z Panny (Is. 7, 14.), z pokolení Judova (I. Mojž. 49, 8.) z rodu Davidova (Is. 11, 1.); králové od východu přijdou a přinesou jemu dary (Žalm 71, 10.); zůstane nějaký čas v Egyptě. (Oseaš 11, 1.)

3. Jeho působení: jsa prorokem (V. Mojž. 18, 18.), bude veřejně vyučovati (Is. 61, 1. 2) a divy činiti (Is. 35, 4.); bude knězem (Žalm 109, 4.) a králem. (Zach. 9, 9.)

4. Jeho umučení a smrt; bude prodán za 30 stříbrných (Zach. 11, 12.), bičován, posmíván, uplván (Is. 50, 6.), budou se mu rouhati, bude odsouzen, na rukou i nohou zboden (Žalm 21, 17.), žlučí a octem napajen (Žalm 68, 22.), o roucho jeho metati budou los. (Žalm 21, 19.)

5. Jeho oslavení: vstane z mrtvých (Žalm 15, 10.), vstoupí na nebesa (Žalm 67, 19.), sešle Ducha svatého. (Joel 2, 28.)

Činy a umučení Messiášovo byly také obrazy čili nástinu předzvěstovány. Nejznamenitějšími jsou:

- a) Obrazem prorockého úřadu jeho jest Mojžíš;
- b) obrazem kněžského a královského úřadu jest povýtečně Melchisedech;
- c) obrazy jeho utrpení a smrti jsou Abel, Isaak, Josef, David, beránek velikonoční, oběť závinná (smíření), had mēděný;
- d) obrazem jeho z mrtvých vstání jest Jonáš v břiše velryby.

Obrazem (nástinem) rozumíme osobu, věc, děj neb událost, která svou podobností jinou budoucí osobu, věc, děj neb událost významenává (nastiňuje).

§. 21. Kristus jest pravý Bůh.

Kristus jest pravý Bůh. To dokazují: 1. předpovědi prorokův, 2. výroky Otce nebeského, 3. svědectví Ježíšovo, 4. učení apoštolův, 5. ustavičná víra Církve.

1. Předpovědi prorokův. Proroci nazývají zaslíbeného Vykupitele výslovně „Bohem“. (Is. 35, 4.)

2. Výroky Otce nebeského. Otec nebeský prohlásil Ježíše Krista za milého Syna svého při křtu Ježíšovu v Jordáně (Mat. 3, 17.) a při proměnění Jeho na hoře Tábor. (Mat. 17, 5.) Je-li však Ježíš Synem Božím, musí mít božskou přirozenost a podstatu, tudíž musí býti pravým Bohem.

3. Svědectví Ježíšovo. Ježíš přičítá sobě božské vlastnosti, a sice a) věčnost: „Prvé než Abraham byl, jsem já.“ (Jan 8, 58.) „Oslaviž mne, Otče, u sebe samého slávou, kterouž jsem měl u tebe, prvé nežli byl svět.“ (Jan 17, 5.) b) Všemohoucnost: „Cokoli činí Otec, to činí podobně i Syn. Jako Otec mrtvé křísí a obživuje, takť i Syn, koho chce, obživuje.“ (Jan 5, 17.)

Ježíš tvrdí, že jest jedné podstaty s Otcem: „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10, 30.)

Ježíš dokázal svědectví toto o sobě

a) svatostí svého života. Mohlť nejúhlavnějších nepřátel otázet se: „Kdo z vás může mne vinit z hříchu?“ (Jan 8, 4.);

b) zázraky. Zázraky Ježíšovy na čtvero tříd rozdělit lze. Činil totiž zázraky 1. na bezživotné přírodě (proměnění vody ve víno, dvojí rozmnožení chleba, utišení bouře na moři); 2. na lidech živých (přečetná uzdravování nemocných, z nichž uzdravení sleporodce od nejizlivějších nepřátel Kristových soudně bylo vyšetřováno (Jan, 9.); 3. na lidech mrtvých (vzkříšení dcery Jairovy, mládence Naimského, Lazara); 4. na posedlých (vymítání zloduchův, což nejnapadněji se stalo v krajině Gerasenské. Mat. 8, 28.).

Zázrak jest nadpřirozená událost, která nikoli v přirozených silách, nýbrž toliko ve všemohoucnosti Boží se zakládá a v ní původ má.

c) proroctvími čili předpověďmi. Ježíš předpověděl, že Jidáš ho zradí (Jan 13, 11.), že Petr jej zapře (Mat. 26, 34.), že apoštolové se rozprchnou a nad ním se pohorší (Mat. 26, 31.); předpověděl své umučení, smrt a z mrtvých vstání (Luk. 18, 32...), zkázu Jerusáléma (Mat. 24, 2.) a j. v.

Proroctví jest určité předpovědění takých věcí, jež žádný člověk sám ze sebe, nýbrž toliko Bůh vědětí může.

d) svou smrtí. Když Ježíš před veleradou židovskou zapřisáhnut byl, aby pověděl, zdali jest Synem Božím, ujišťoval slavně řka: „Jáť jsem“ (Mar. 14, 62.), pro kteréžto vyznání k smrti jest odsouzen.

4. Učení apoštolův. Apoštolé učí:

a) Že jest Ježíš pravý Bůh: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.“ (Jan 1, 1.) „Z Israelitů pochází Kristus podle těla, kterýž jest nade všecko Bůh požehnaný na věky.“ (K Řím. 9, 5.)

b) Že mu přináležejí božské vlastnosti, jako:

Všemohoucnost: „Všecky věci skrze Slovo učiněny jsou, a bez něho není nic učiněno.“ (Jan 1, 3.)

Vševědoucnost: „Odpovídáje pak Petr řekl: Pane, ty víš všecko, ty víš, že tebe miluji.“ (Jan 21, 17.)
Vůbec všecky božské vlastnosti: „V něm přebývá všechna plnost Božství tělesně (podstatně).“ (K Kor. 2, 9.)

c) Že se mu všickni tvorové klaněti mají: „Ve jmenu Ježíše klekati má každé koleno, nebeských, zemských i pekelných, a každý jazyk vyznávat, že Pán Ježíš Kristus jest v slávě Boha Otce.“ (K Filipp. 2, 10, 11.) „Klaňte se jemu všickni andělé Boží.“ (K Hebr. 1, 6.)

Apoštolové potvrdili učení o Božství Ježíše Krista zázraky, jež jménem jeho činili.

5. Ustavičná víra Církve. Církev po všecky věky v Božství Ježíše Krista věřila, jemu učila a proti bludařům hájila a zastávala. Víra tato složena jest ve spisech sv. Otcův a zapečetěna krví nescíslných mučedníkův.

Výsledky mravné. „Kdo věřil v Syna Božského, má život věčný; ale kdo jest nevěřil Synu, neuzřel života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm.“ (Jan 3, 36.) Pro víru tuto snášeli svatí krvosvědčkové radostně muka nevýslovná, ano i smrt. Víru této i my pevně se držíme, hajme ji slovem i písmem, jsouce odhodláni, snášeti a obětovati raději vše, než odstoupiti od víry této.

§. 22. Kristus jest pravý člověk.

Ježíš Kristus jest pravý člověk; neboť měl obě části lidské přirozenosti, lidské tělo i lidskou duši. Sám sebe často člověkem nebo Synem člověka nazýval. (Mat. 8, 29.) Byl nám ve všem roven, vyjma hřích. (K Hebr. 2, 17; 3, 15.) Cítil úzkost (Luk. 22, 43.), hlad, žízeň, býval unaven po velkém namáhání, a bylo mu spaní třeba, jako nám.

Přijetí lidské přirozenosti a spojení téže s přirozeností božskou v jediné božské osobě nazýváme tajemstvím vtělení Ježíše Krista.

§. 23. Výsledky.

1. Kristus jest Bůh a spolu člověk — Bůh - člověk; poněvadž jest Bohem od věčnosti a poněvadž v čase člověkem se stal, má pravou božskou a pravou lidskou přirozenost; obě přirozenosti jsou však v jednu božskou osobu nerozlučně spojeny. Podlé Božství jest roven Otci, podlé člověčenství jest menší Otce.

2. Ježíš co Bůh neměl matky, co člověk měl Marii, nejblahoslavenější Pannu, matkou. Poněvadž Maria Ježíše Krista, jenž jest Bůh a spolu člověk, porodila, nazývá se Matkou Boží nebo Bohorodičkou (Rodičkou Boží).

3. Co člověk neměl Ježíš otce. Josef byl toliko pěstounem Ježíše Krista.

B. Život Vykupitelův.

§. 24. Narození, dětství a mládí Vykupitelovo.

Za panování Augusta, císaře římského, a Heróda, krále judského, narodil se v Betlémě v chlévě z Marie Panny, pocházející z královského rodu Davidova, Ježíš Kristus, Syn Boží a Vykupitel světa.

Narození Ježíše Krista bylo zvěstováno andělem pastýřům na luzích betlémských a hvězdou mudrcům na východě. Osmého dne po narození bylo dítě dle předpisu Mojžíšova obřezáno a nazváno Ježíšem. Když bylo

Ježíši 40 dní, donesli jej Maria a Josef dle zákona do chrámu jerusalemského, aby postavili ho Pánu. Potom přišli mudrcové od východu, klaněli se Ježíškovi a věnovali jemu dary: zlato, kadidlo a myrrhu. Po odchodu mudrcův ušel Ježíš ukrutnosti Heródově, jenž hleděl jej zahubit, útekem do Egypta. Odtud byl, když Heródes umřel, do Nazareta přenesen a zde i vychován.

Když byl Ježíš ve dvanácti letech, sestoupil s Marií a Josefem do Jerusalema ke dni svátečnímu (k slavnosti velikonoční) a zůstal tam tři dny v chrámě mezi učiteli, poslouchaje je a dotazuje se jich. I divili se všickni, kteříž jej slyšeli, rozumnosti a odpovědém jeho. Pak sestoupil s rodiči svými a přišel do Nazareta a byl jim poddán; i prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí. (Luk. 2. Mat. 2.)

§. 25. O veřejném působení Ježíšovu.

V třicátém roce věku svého dal se Ježíš od Jana v řece Jordanu pokřtíti. Tu sestoupil Duch sv. ve způsobu holubice viditelně na něho, a Bůh Otec vydal hlas: „Tento jest Syn můj milý, v němž jsem zalibil sobě.“ Pak odešel, zveden jsa Duchem sv., na poušť. Postiv se čtyřiceti dnů a čtyřiceti nocí a zvítěziv nad ďáblem, jenž jej třikráte pokoušel, nastoupil úřad učitelský. Aby se učení jeho po celém světě rozšířilo, přijímal učeníky a vyvolil z nich dvanácte apoštolův.

Jména dvanácti apoštolův jsou: Šimon Petr a bratr jeho Ondřej, Jakob a bratr jeho Jan, Filip a Bartoloměj, Matěj a Tomáš, Jakob mladší a bratr jeho Juda Thaddaeus, Šimon horlitel a Jidáš Iskariotský.

S těmito chodil Ježíš ve vlasti své z místa na místo a zvěstoval po tři léta evangelium (blahé poselství o království Božím). Učení své potvrzoval svědectvími písmem, svatostí svého života, zázraky a proroctvími (§. 21). Všude ukazoval se býti dobročinným: slepým udílel zrak, hluchým sluch, chromým přímé údy, nemocné uzdravoval, mrtvé křísil a vůbec všeliké bídě ulevoval.

Mnozí uvěřili v Ježíše; ale velekněží, zákonníci a starší lidu ho nenáviděli pro jeho učení. Když byl Lazara,

jenž čtyři dny již v hrobě ležel, z mrtvých vzkřísil, a lid mu provolával: „Hosanna Synu Davidovu!“ tu neznala zběsilost nepřátel jeho mezi i uložili zabíti jej. (Jan 3; Luk. 6; Mat. 4.)

§. 26. Umučení a smrt Ježíšova.

Aby co Beránek Boží za hříchy světa trpěl a umřel, odebral se Ježíš do Jerusalema.

V neděli před svátkem velikonočním konal slavný vjezd do města, provázen jsa mnohými zástupy lidu, jenž ratolesti palmové a jiné v rukou nesouce, volali: „Hosanna Synu Davidovu!“

V pondělí, v úterý a ve středu učil v chrámě, neustávaje Židům na srdce klásti vše, co jim prospívalo ku spasení.

Ve čtvrtek slavil s učeníky svými poslední večeři, při kteréž nejsvětější Svátost oltářní ustanovil. Po té odebral se na horu olivetskou, kdež v úzkostech smrtelných potem krvavým se potil. Pak vydal se v ruce nepřátel. Ti jej svázali, tupili, bili a do žaláře uvrhli.

V pátek ráno odsoudila velerada Syna Božího k smrti a vydala jej pohanům. Vladař pohanský poslal jej k Heródovi Antipovi, tetrarchovi galilejskému. Heródes kázal jej na potupu v bílé roucho obléci a tak jej k Pilátovi zpět odeslal. Pilát jej bičovati dal. Žoldnéři, zranivše ho ukrutnými ranami, spletli korunu z ostrého trní a postavili na blavu jeho. „Ejhle, člověk!“ zvolal vladař. „Ukřižuj jej!“ odpověděli Židé, až konečně Pilát po vůli jim učiniti se odhodlal: odsoudil Krista k smrti kříže. I nesa Ježíš těžký kříž, vyšel na místo, kteréž slove popravní (calvaria) a hebrejsky Golgotha.

Tu ukřižovali jej a s ním po stranách dva lotry (zbojníky). I zbodli hřeby ruce i nohy jeho, vojáci rozdělili sobě roucha, o sukni pak metali los. Když palčivá žízeň trápila jej, podáno mu žluči a octa. V bolestech nejkrutějších pňel Ježíš tři hodiny na kříži, až hlasem velkým „dokonáno jest!“ zvolal, a hlavu nakloniv, ducha vypustil. (Mat. 26. a 27; Mar. 14. a 15; Luk. 22. a 23; Jan 18. a 19.)

A aj, opona chrámová roztrhla se na dvě půly od vrchu až dolů; země se třásla a skály pukaly a hrobové se otevřeli a mnohá těla světců zesnulých vstala a ukázala se v Jerusalemě. Hrůza pojala setníka a vojáky strážící Ježíše. „Jistě,“ zvolali, „člověk tento byl spravedlivý; byl Synem Božím!“

Ježíš trpěl ne co Bůh, nýbrž co člověk, a sice na těle i na duši své. Na duši trpěl velikou úzkost a zármutek. Na těle trpěl mnohé bídy a soužení, mnoho bití a ran; byl bičován, trním korunován a ukřižován. Trpěl mnoho potupy, posměchu, rouhání, pomluvy a jiných křivd.

Ježíš na hoře Kalvárii umřel skutečně; neboť duše jeho od těla se odloučila. Božství zůstalo vždy s tělem a duší spojeno.

§. 27. Oslavení Ježíšovo.

Ježíš na kříži umřel. Aby však s jistotou smrt jeho se dokázala, otevřel jeden z vojáků kopím bok jeho, a hned vyšla krev a voda. Když se pak zvečeřelo, šňali Josef z Arimathie a Nikodem tělo Ježíše Krista s kříže a položili je do hrobu nového, jež Josef ve skále vytesal, a v němžto ještě nikdo nebyl pochován. Ke dveřím pak hrobovým přivalili veliký kámen. Židé kámen zapečetili a ohradili jej strážci. (Mat. 26. a 27; Mar. 14. a 15; Luk. 22. a 23; Jan 18. a 19.)

Co tělo v hrobě odpočívalo, sstoupila duše Ježíšova do předpekli.

Předpekli jest místo, kdež duše zemřelých spravedlivých lidí se zdržovaly a v blažené naději svého vykoupení pokojně a bez bolesti očekávaly, až Ježíš dílo vykoupení dokonal. Ježíš sstoupil do předpekli, aby duše spravedlivých potěšil a brzké vykoupení jim oznámil. (I. Petr. 3, 19.)

Ježíš Kristus třetího dne po své smrti vlastní mocí, nesmrtelný a slavný, co vítěz nad smrtí a ďáblem, z mrtvých vstal. (Mat. 28; Mar. 16, Luk. 24; Jan 20.)

Kristus vstal v pravdě z mrtvých; neboť se učeníkům často ukázal, jedl a pil s nimi a připustil, aby se ho dotýkali. Apoštolové všady z mrtvých vstání Páně

rozhlášeovali, ačkoli si tím jen nenávisť a pronásledování utržili.

Vojáci hrob ostříhavší roztrušovali sice, peníze podplacení, ža-
učenící, když oni spali, tělo Ježíšovo ukradli. Než kterak mohli
strážníkové spící viděti, že učenící jej odnesli, a proč nebyli tre-
stáni pro nedbalé plnění povinnosti své?

Ježíš slavný a nesmrtelný z mrtvých vstal; tělo-
jeho trpěti více nemůže a jest nesmrtelné, jasné jako
slunce, rychlé jako myšlénka, pronikavé jako duch.

Ježíš vstal z mrtvých:

1. aby naplnil písmo a vlastní proroctví svá.

Byloť předpověděno v písmě sv.: „Nezanecháš duše mé v hrobě
a nedáš Svatému svému viděti porušení.“ (Žalm 15, 10.) Sám pak
řekl Spasitel: „Zrušte chrám tento a ve třech dnech zase vzdělám
jej.“ On pak to pravil o chrámu těla svého. (Jan 2, 19.)

2. aby dal světu nezvratný důkaz o pravdě nauky
své a o božskosti svého poslání.

Proto píše sv. apoštol Pavel: „Nevstal-li Kristus z mrtvých,
tedyť jest marné kázání naše, marná i víra vaše.“ (I. ke Kor. 15. 14.)

3. aby posilnil naději naši a ujistil nás o budoucím
z mrtvých vstání.

„Ale nyní Kristus vstal z mrtvých, prvotiny zesnulých (t. j.
počátek a příčina vzkříšení všech); neboť dojistá skrze člověka
smrt, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých.“ (I. Kor. 15, 20.)

Čtyřicátého dne po svém z mrtvých vstání vstou-
pil Ježíš na hoře Olivetské před svými učensky svou
mocí na nebesa s tělem i s duší svou. (Skut. 1, 9.)

Ježíš vstoupil na nebesa:

a) aby co vítěz nad smrtí a ďáblem vešel do slávy
své a posadil se na pravici Otce; (Ke Koloss.; 3, 1.)

b) aby byl u Otce naším prostředníkem a orodovní-
kem; (V. Hebr. 9, 24.)

c) aby seslal Ducha svatého (Jan 16, 7.) a

d) by nám v nebesích příbytek připravil. (Jan 14, 2.)

Vyjádření: „Sedí na pravici Boha Otce“ znamená: Ježíš
bře i se svým oslaveným člověčenstvím podíl v moci a slávě veleb-
nosti božské na nebi i na zemi. (Mat. 28, 18.)

Ježíš přijde zase s nebe v soudný čili poslední den v oblacích nebeských viditelný s velikou mocí a velebností (Mat, 24, 30.), přijde soudit všechny lidi, živé (spravedlivé) i mrtvé (hříšníky). (Skut. ap. 10, 42.)

Život Ježíšův na zemi, od jeho narození až do smrti kříže, nazývá se dle učení apoštola národův stavem ponížení, naproti stavu povýšení, který z mrtvých vstáním jeho počal. (K Filipp. 2, 6.)

C. O díle Vykupitelově.

Kristus dokonál dílo vykoupení, an působil 1. co prorok (učitel), 2. co velekněz a 3. co král.

§. 28. Prorocký úřad Kristův.

Co prorok zjevil a zvěštoval nám Ježíš Kristus tajemství Boží a poučil nás, co věřiti, doufati a činiti máme a tím osvětlil rozum náš. Mimo to zůstaviv nám vzor ctnosti a svatosti, posilnil tím vůli naši.

Výsledky mravné. Jakými díky povinni jsme Spasiteli za božskou jeho nauku! Poučil nás, co věřiti máme o jediném pravém Bohu ve třech osobách a tak nás vysvobodil od ohavné modloslužby. Zvěštoval nám život věčný, nejvyšší blažený, v nějž doufati máme. Ukázal nám cestu, po níž kráčet, a zákon, jež zachovávat máme, abychom spaseni byli. Z neuvýslovné dobroty příkladem předcházel nám, věda, že my slabí lidé spíše následujeme příkladu, než slova.

Prokažme tedy tím vděčnost svou Pánu, že v jeho učení pevně věřiti a za příkladem jeho ochotně budeme kráčet. (Jan 13, 15.)

§. 29. Velekněžský úřad Kristův.

Co velekněz vydal Ježíš Kristus sebe sama v obět, čímž spravedlnosti božské, jak toho hřích vymáhal, úplně zadosť učinil a milost Boží nám zjednal. Kristus za nás úplně zadosť učinil; proto že byl Bůh, měly všechny jeho činy neskončenou cenu, a poněvadž byl spolu člo-

v ě k, mohl trpěti, pokuty za hřích snášeti a zásluh získati, tyto pak zásluhy na nás, bratry své, dědičně přenést.

Úplným tímto dostiučiněním nás Kristus

a) od hříchu a věčné smrti vykoupil. Pročež dí písmo: „On jestiž Beránek Boží, který snímá hřích světa.“ (Jan 1, 29.) „Protož není již žádného zatracení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši.“ (K Řím. 8, 1.)

b) zasloužil nám život věčný, jakož i milosti a dary, jichž k dosažení spasení nám třeba jest.

Tou příčinou dí písmo: „Máme doufání ke vjití do svatyně (do království nebeského) skrze krev Kristovu.“ (K Hebr. 10, 19.) „Z plnosti jeho my všickni vzali jsme, a milost nad milost.“ (1, 16.)

Kristus za všechny lidi vykoupení dokonat. Jestliže ale předce nepřijdou všickni ku spasení, toho příčinou hlavně jest, že ne všickni zásluh utrpení jeho si přivlastňují. (Sněm Trid.) Zásluh však Kristových přivlastňujeme sobě: a) věříme-li v Ježíše a jeho učení, b) užíváme-li prostředků milosti a c) zachováváme-li přikázání.

Povzbuzení. Nezapomínejme nikdy, kterak nás Ježíš miloval a co pro nás trpěl. Láska tato pudí nás „tomu žítí, jenž poslušen byl až k smrti, a to k smrti kříže.“

§. 30. Královský úřad Kristův.

Králem jsa, panuje Kristus království duchovnímu, jehož si dobyl krví svou. Králem jsa, dal zákony, jež údové království tohoto mají zachovávat; králem jsa, chrání, řídí a spravuje království toto; králem jsa, bude posléze činiti soud.

Výsledky mravné. Kristus jest králem, králem naším. Cenou velikou, cenou předrahé krve své vykoupil nás (I. ke Kor. 6, 20.); jsmeť majetkem Ježíšovým, On Králem naším a Pánem. Shromáždíme se vůkol praporu jeho, bojujeme statečně pro jeho věc, následujeme ochotně hlasu jeho — a nemine nás nevadnoucí koruna slávy a blaženosti.

D. O milosti Vykupitelově.

§. 31. O milosti.

Milostí Boží vůbec rozumí se všeliký dar, jejž nám Bůh z pouhé lásky udílí. Dostává-li se nám daru tohoto prostředkem přírody, sluje milostí přirozenou; uděluje-li se nám však způsobem nadpřirozeným, milostí nadpřirozenou se nazývá. Milost nadpřirozená jest buď nějaké vnější zřízení Boží ku spáse duše naší (na př. vtělení Syna Božího), aneb vnitřní působení Boží na duši naši; tou příčinou sluje milostí vnitřní nebo vnější (zevnitřní). Milost vnitřní, o níž se tuto pouze řeč šíří, jest vnitřní, nadpřirozený dar, jejž nám Bůh pro zásluby Ježíše Krista ku spasení duše naší udílí.

Milost Boží rozděluje se v milost posvěcující (posvětnou) a skutečnou.

Milost posvěcující (také ospravedlňující milostí zývána) jest vnitřní, nadpřirozená milost, kterouž se stáváme z hříšníků spravedlivými, dítkami Božími a dědici věčného spasení.

Sluje také milostí ospravedlňující, poněvadž v nás ospravedlnění působí. (§. 33.)

Milost skutečná jest vnitřní, nadpřirozená milost, kterouž rozum náš osvěcen, vůle pohnuta, podporována a sílena bývá, aby dobré chtěla a činila.

§. 32. Kterak nám milosti třeba.

Milosti jest nám třeba. Milosti posvěcující jest nám třeba, poněvadž bychom se nemohli bez ní státi svatými a spravedlivými. Třeba jest nám milosti skutečné, poněvadž bez ní, co dobrého jest, poznávati, chtíti a činiti nemůžeme. Jest jí třeba

a) spravedlivým, aby dobré skutky konali a ve stavu milosti setrvali;

b) hříšníkům, aby se k ospravedlnění připravovali.

„Beze mne nic (záslužného) nemůžete činiti.“ (Jan 15, 5.) „Ne že bychom dostateční byli. mysliti něco (záslužného) sami ze sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest.“ (II. ke Kor. 8, 5.) „Doufání mám o tom, že, kterýž začal dílo dobré, dokoná je.“ (K Filipp. 1, 6.)

Bůh uděluje všem lidem tolik milosti, aby přikázání zachovávat i a spasení býti mohli.

„Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli.“ (I. k Tim. 2, 4.)

Aby milost člověku ku spasení prospěla, nesmí jí odpírat, nýbrž musí věrně s ní spolupůsobiti.

§. 33. Ospravedlnění.

Ospravedlnění jest přenešení hříšníka ze stavu hříchu do stavu svatosti a spravedlnosti. Ospravedlnění počíná milostí předcházející, která hříšníka osvěcuje a povzbuzuje, aby se k Bohu obrátil. Milostí Boží podporován jsa, dobrovolně se hříšník k Bohu obrací a věří vše, co Bůh zjevil, zvláště, že skrze Ježíše Krista ospravedlnění dochází. Víra v božskou spravedlnost bázní jej naplňuje. Avšak, pamětliv jsa božského milosrdenství, doufá, že odpuštění dosáhne a Boha milovati počíná. Tu lituje hříchů svých, činí pevné předsevzetí (umiňuje sobě), že přijme svátost sv. křtu nebo pokání a život nový, bohumilý že počne. Svátostí křtu nebo pokání nabývá člověk milosti posvěcující a z ní odpuštění hříchův i věčných trestův, spolu i vnitřního posvěcení a obnovení, tak že člověk skutečně z nespravedlivého spravedlivým, dítětem Božím a dědicem života věčného se stává. (Sv. sněm Trid. sez. VI.)

Milost posvěcující může býti rozmnožena; nebo písmo sv. praví: „Kdo jest spravedlivý, ospravedlní se ještě, a svatý posvětiž se ještě.“ (Zjev. 22, 11.) Bývá pak rozmnožena hodným přijímáním sv. svátostí a každým skutkem dobrým, který v stavu milosti Boží se koná.

Může však milost posvěcující též umenšena a pozbyta býti, neboť praví písmo sv.: „Kdo se domnívá, že stojí, hleď, aby nepadl.“ (I. Kor. 10, 12.) Umenšena bývá všedními hříchy, pozbyta každým těžkým hříchem.

Část třetí. Posvěcení.

(8—10. článek víry.)

Učení o posvěcení jedná o Duchu svatém, jenž nám ovoce vykoupení: božskou pravdu a milost řádně skrze Církev přivlastňuje (sprostředkuje).

Část tato rozpadá se ve dva rozdíly: první pojednává o Duchu svatém, druhý o Církvi.

Rozdíl prvý. O Duchu sv.

§. 34. Duch svatý jest pravý Bůh.

Duch sv. jest pravý Bůh; neboť se mu v písmě sv. přičítají:

a) božské vlastnosti, b) božské skutky, c) božské jméno, d) božská čest.

Duchu sv. se přičítají:

a) božské vlastnosti, a sice vševědoucnost: „Duch zpytuje všechny věci, také i hlubokosti božské“ (I. Kor. 2, 10.); pravdomluvnost: „Když ale přijde Duch pravdy, naučí vás všelike pravdě.“ (Jan 16, 13.)

b) božské skutky: stvoření, obrození a posvěcení člověka, udílení darů duchovních a j.

c) božské jméno. Petr řekl k Ananiášovi: „Proč pokoušel ďábel srdce tvé, abys ty lhal Duchu svatému? Neselhal jsi lidem, ale Bohu.“ (Skut. ap. 5, 3.) „Nevíte-liž, že chrám Boží jste, a (že) Duch Boží přebývá ve vás?“ (I. Kor. 3, 16.)

d) božská čest: „Křtíte je ve jménu Otce, Syna, Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.) Křtem bývají křesťané posvěceni právě tak ku poctě Ducha sv., jako ku poctě Otce a Syna.

§. 35. Působení Ducha svatého.

Působení Ducha sv. záleží v tom, že nám ovoce vykoupení Kristova přivlastňuje a nás v Církvi posvěcuje. Dokonale počalo toto působení Ducha sv., když dle za-

slíbení v den letnic ve způsobu ohnivých jazyků na apoštoly sestoupil.

Duch sv. se zjevil v podobě ohně, aby ukázal, že člověčenstvo osvítí, posílí a od hříchu očistí (posvětlí); oheň zajisté mrákotu osvěcuje, železo zoceluje, kovy třibí. Duch sv. se zjevil ve způsobu jazykův, aby zázračný dar jazykův (řečí) označil.

Duch sv. nás posvěcuje, an posvěcující milost sv. svátostí do duše naší vlévá. Duch sv. nás osvěcuje a sílí, an nám milost skutečnou (§. 31.) přivlastňuje a zvláštních darů v udílí.

Zvláštní dary Ducha sv. jsou: 1. dar moudrosti, 2. dar rozumu, 3. dar rady, 4. dar síly, 5. dar umění, 6. dar pobožnosti a 7. dar bázně Boží.

Dar moudrosti nás učí, abychom pravého dobra nejlepšími prostředky a v pravý čas vyhledávali. Dar rozumu nás učí, abychom co pravého jest, od nepravého rozeznávali. Dar rady nás učí, abychom v rozličných okolnostech života to volili, co ke cti Boží a ku spáse duše naší prospívá. Dar síly nás posilňuje, abychom poznané dobré vykonali a závadné překážky překonali. Dar umění učí nás věci Boží náležitě poznávatí. Dar pobožnosti nás učí, sloužiti Bohu horlivě a s oddaností. Dar bázně Boží nás učí, varovati se toho, co se Bohu nelíbí a zdržuje nás, abychom Boha uráželi.

Rozdíl druhý. O Církvi.

A. Založení a uspořádání Církve.

§. 36. Založení Církve.

Kristus založil duchovní království na zemi — Církve v. Přebýváje na zemi, shromažďoval kolem sebe věřící a z těch 72 učedníkův a 12 apoštolů vyvolil. Učedníky rozeslal po dvou na všecka místa, kam sám přijít chtěl. Apoštoly učinil svědky všech nauk a činů svých a přikázal jim, aby šli po seslání Ducha sv. do celého světa a zvěštovali všem národům, co od něho byli slyšeli a viděli. Z počtu apoštolův ustanovil Petra viditelnou nejvyšší hlavou.

Apoštolové, poslušni jsouce rozkazu Kristova, rozešli se do celého světa; kázali, křtili a všecky, jenž uvěřili a pokřtiti se dali, kol sebe shromažďovali. Tak povstaly na rozličných místech, v rozličných krajinách osady křesťan-

ské (Skut. ap. 2, 41. a 4. 32.), jež sv. Petr a ostatní apoštolové spravovali. Když se osady křesťanské množily, světili apoštolové starší na biskupy a zřizovali je za představené nových obcí křesťanských, přikázavše jim, by též oni jiných světili a zřizovali. (Skut. ap. 14, 22.)

Jednotlivé tyto církve (osady křesťanské) pojil ve spolek úzký svazek: jedno učení vyznávaly, jedněch svátostí užívaly a měly jednu společnou nejvyšší hlavu — sv. Petra, tvořily tudíž jedinou pouze, velikou obec křesťanskou pod jednou viditelnou nejvyšší hlavou. Veliká tato osada křesťanská nazývá se obecnou (kato-lickou) Církví čili jedním slovem Církv.

Jest tudíž Církv viditelné shromáždění všech pravověřících křesťanův, kteří jedno učení vyznávají, jedněch svátostí užívaly a (jednou) společnou viditelnou nejvyšší hlavou, římským papežem a podřízenými jemu biskupy, spolupůsobením Ducha sv. řízení a spravování bývají.

Údy církve, jimž rozkázáno, aby učili, nazýváme církví učící. Věřící, jenžto nemají rozkazu vyučovati, nýbrž povinnost, učení poslouchati a zachovávat, nazýváme církví slyšící nebo se učící.

§. 37. O představených církve.

Kristus zřídil apoštoly za představené církve a udělil jim duchovní moc, řka: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ (Jan 20, 21.) Tato duchovní moc jest trojí: úřad učitelský, kněžský a pastýřský.

Úřad učitelský záleží v plnomocenství, učení božské hlásati, protivné bludy zavrhovati a ve sporech, víry se týkajících, rozhodovati;

úřad kněžský obstarává moc, oběť mše sv. konati a svatými svátostmi přisluhovati;

úřad pastýřský zahrnuje v sobě moc, církve řídit, zákony dávat a tresty pokutovati.

Trojí tento úřad vykonávali vždy apoštolové. (I. Kor. 4; Skut. ap. 15, 28; II. Kor. 10, 6.)

Avšak trojí ten úřad apoštolský má v církvi ustavičně trvati až do skonání světa; neboť odevzdáváje Pán trojí tento úřad apoštolům, slíbil, že „s nimi zůstane

po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 19.) Poněvadž ale apoštolové až do skonání světa živi nebyli, dal jim Kristus Pán moc, aby z počtu věřících schopné muže volili a ty za své nástupce ve službě církevní ustanovili.

Hledíce k tomuto plnomocenství od Ježíše Krista přijatému, přenášeli apoštolové duchovní moc, již byli sami od Pána obdrželi, svěcením na své nástupce, a těmto pak přikázali, aby i oni jiné světili a ustanovovali. Ti, jimžto veškerá moc apoštolská udělena jest, slují biskupové; ti ale, kteří jen část té moci mají, slují kněží a jáhnové.

Pravými nástupci apoštolův jsou tudíž biskupové církve katolické, t. j. biskupové, jenž řádně posvěcení a s viditelnou nejvyšší hlavou církve, papežem, spojeni jsou. Řádně posvěcení kněží a jáhnové, jenž se svými řádnými biskupy jsou spojeni, jsou pomocníky biskupův. Kdyby biskup s papežem ve spojení nebyl, nemohl by býti nástupcem apoštolův, poněvadž, kdo od hlavy jest odloučen, ani údem církve býti nemůže. Kdyby kněz nebo jáhen od svého biskupa a tudíž i od papeže se oddělil, nebyl by ani on údem církve.

§. 38. ● nejvyšší hlavě církve.

Ježíš Kristus jest neviditelnou nejvyšší hlavou církve. Kristus dal církvi své i viditelnou nejvyšší hlavu; neboť jsouc církev společností viditelnou, musí též míti viditelnou hlavu. Za viditelnou nejvyšší hlavu ustanovil Kristus Pán nejprvé Petra, což z tohoto vysvítá:

1. Kristus dal Petrovi, jenž dříve Šimon slul, jméno Petr, ukazuje k tomu, že jemu vyšší důstojnost v království svém uděliti hodlá. A když Petr na otázku Páně: „Za koho vy mne máte?“ odpověděl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého,“ prohlásil jej Kristus za základní kámen církve své, řka: „Ty jsi Petr (skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné (moc pekla) nepřemohou ji.“ (Mat. 16, 18.)

Že pak Petr základním kamenem církve býti měl, Kristus Pán za něho zvláště se modlil, „aby utvrzoval bratří svých.“ (Luk. 22, 32.)

Kámen základní jest při každé budově prvním a nejdůležitějším kamenem. Poněvadž tedy Kristus Pán sv. Petra za základní kámen své církve ustanovil, jest sv. Petr mezi všemi věřícími nej-přednější a nejdůležitější: jestiž nejvyšší hlavou církve.

2. Kristus odevzdal zvláště Petrovi klíče království nebeského, řka: „Tobě dám klíče království nebeského. Cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 16, 19.)

Někomu klíče města nebo domu odevzdati, znamená: svěřiti mu vrchní správu a moc v městě nebo domě.

3. Kristus jedině Petrovi přikázal, aby celé stádo řídil, řka: „Pasiž beránky mé, pasиж ovce mé.“ (Jan 21, 15.)

Beránky rozumějí se věřící, ovce mi jich představení.

Petr také skutečně přenešený Kristem Pánem na sebe pastýřský úřad vykonával: Petr řídí volbu apoštola Matěje na místo Jidášovo (Skut. ap. 1.); on sám první káže evangelium a přijímá první věřící do církve (Skut. ap. 2.); on činí první zázrak ve jménu Ježíšovu (Skut. ap. 3.); on řídí první sněm církevní v Jerusalemě (Skut. ap. 15.) atd.

Též evangelisté jmenují sv. Petra v řadě apoštolů vždy na prvním místě, ačkoli jisto jest, že první kapoštolskému úřadu povolán nebyl, aniž stářím ostatních převyšoval.

Nejvyšší úřad pastýřský má v církvi trvati ustavičně; neboť Kristus založil církev svou pro všechny časy a chtěl tedy, aby měla střed jednoty a sjednocenosti na všechny časy.

Po smrti sv. Petra jest viditelnou nejvyšší hlavou jeho řádný nástupce, biskup římský.

Petr zemřel v Římě za panování císaře Nerona 29. července roku 67. smrtí mučnickou na kříži.

Biskup římský, jsa viditelnou nejvyšší hlavou církve, sluje papež (papa), proto že jest společným otcem veškerá křesťanstva. Papež jest tedy nejvyšší viditelnou hlavou církve a náměstkem Ježíše Krista.

Řízením Božské Prozřetelnosti přišli papežové, obdarováni byvše Pipínem, Karlem Velikým a j., též v držení moci světské, státu církevního, čímž u vykonávání svatého úřadu svého od světských mocností neodvislými se stali, což však trvalo až do r. 1870.

§. 39. Znamky pravé církve.

Kristus Pán jedinou církev založil, jakož byl jediné učení hlásal, jedné víře učil.

Řeklť zajisté: „Na této skále vzdělám církev svou“ (nikoliv církve své). (Mat. 16, 18.)

Jedinou tuto církev po čtyřech znamkách poznáváme: že jest jedna, svatá, obecná čili katolická a apoštolská. (Snešení Nicejské.)

Pravá církev jest jedna: máť ustavičně jednu víru, jedny svátosti, jednu společnou, nejvyšší viditelnou hlavu. Kristus chtěl, aby církev jeho byla jedna; neboť v poslední slavné modlitbě své prosil výslovně za „všecky, jenž v něho věří, aby jedno byli.“ (Jan 17, 20.)

Pravá církev jest svatá: má zajisté prostředky, jimiž údy své k svatosti vede. Kristus chtěl, aby církev jeho svatá byla, neboť „vydal sebe samého za církev svou, aby byla svatá a nepoškozená.“ (K Efez. 5, 25.)

Pravá církev jest katolická (obecná): jestiť s to, aby netoliko jeden národ, nýbrž všecky národy přijala do lůna svého. Kristus chtěl, aby církev jeho byla katolická; neboť pravil k apoštolům: „Jdouce do celého světa, učte všecky národy.“ (Mat. 28, 19.)

Pravá církev jest apoštolská: odvozuje původ svůj od apoštolův a skrze apoštoly od Krista a má představené, kteří jsou řádnými nástupci apoštolův. Kristus chtěl, aby církev jeho byla apoštolská; neboť ji vzdělal na základě apoštolův (k Efez. 2, 20.), kteréž za představené církve své ustanovil slovy: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ (Jan 20, 21.)

§. 40. O církvi katolické.

Známky pravé církve má toliko církev římsko-katolická, t. j. církev, která římského papeže za nejvyšší hlavu svou uznává.

Nazývá se krátce církví katolickou.

Církev katolická jest:

1. jedna, poněvadž vždy a všady vyznává jedno učení, vždy a všady užívá jedné svátosti, vždy a všady má jednu společnou nejvyšší hlavu;

2. svatá, poněvadž zakladatel její svatý jest a učení svaté, poněvadž sv. svátostí užívá a poněvadž v lůně svém vždy svaté chovala, jichžto svatost Bůh divy potvrdil;

3. katolická (obecná), poněvadž po všechny časy veškerého učení Ježíšovo hlásá, všemi svátostmi přislужuje a všechny lidi do lůna svého přijímá a přivést se snaží, byť řeky i moře, řeč a obyčeje národní od sebe je dělily;

4. apoštolská, poněvadž dle svědectví dějin až k apoštolům sáhá a představení její (papež a biskupové) řádnými nástupci apoštolův jsou.

Církev katolická ctí a vyzývá veřejně jen ty služebníky Boží za svaté, o nichž stvrzeno jest svědectvími nevývratnými:

1. že božské a mravné ctnosti v míře nadobyčejné co ctnosti rekonné (heroické) konali;

2. že Bůh po jejich smrti na přimluvu jejich zázraky činil.

Rozsuzovati o tom církvi náleží; způsob pak, jakým se to děje, jest ten, že papež co hlava církve o služebníkovi Božím prohlásí buď, že za blahoslaveného pokládán a ctěn býti může, aneb že týž za svatého jmín a v celé církvi ctěn býti má. Ono sluje blahorečením (beatifikací), toto svatořečením (kanonizací) se nazývá.

Poněvadž církvi katolické ony čtyři známky jediné pravé církve přísluší, jest patrné, že ona jediná a žádná jiná jest pravou církví Ježíše Krista. Je-li však církev katolická jediná pravá, Kristem založená církev, sluje právem samospasitelnou.

Jest spasitelná, poněvadž chová pravé a úplné učení a všechny prostředky milosti, jichž ku spasení jest třeba. Jest samospasitelná, poněvadž ona sama jest jedinou církví, kteréž Kristus Pán tyto prostředky k spasitelnému užívání svěřiti ráčil.

Do církve katolické náleží všickni pokřtění lidé, kteří se od ní dobrovolně neodštěpili, aniž z ní vyhoštění jsou.

Nepatří tedy do církve katolické:

1. Nekřtění, totiž: Židé, pohané, Mohamedané.
2. Kacíři (haeretikové), kteří vědomě zavrhnou, čemu církev učí. (1. Tim. 1, 19. 20.)
3. Schismaticové (rozkolníci), kteří sice věří, čemu církev učí, ale povinné poslušnosti papeži odpírají.
4. Exkomunikovaní (vyhoštění), kteří pro přečiny od představenstva církve ze společnosti věřících vyhoštění jsou. (1. Kor. 5, 5.)

Kdo však bez vlastní viny mimo církev katolickou se nachází, patří duchem do církve, jen když upřímně pravé víry vyhledávají a dle nejlepšího přesvědčení žijí a zákon Boží plní. Tito mohou též spasení dojít, ač předce mnohých prostředků k spasení jsou zbaveni, jako: oběti mše sv., kněžského rozhřešení atd.

Rozhodovati o tom, zdali kdo zavinile neb nezavinile mimo církev katolickou, trvá, toliko Bohu náleží; neboť on sám toliko zkoumá srdce (Žalm 7, 10) a prohlédá skryté věci člověka. (Řím. 2. 16.)

Povzbuzení. Děkuje Bohu za neskonalou, nezaslouženou milost že nám popřítí ráčil, abychom v lůně církve katolické zrozeni a vychováni byli. Církev katolická zvěstuje nám pravdu ryzou a úplnou, udílí nám všech prostředkův milosti a vede nás co pečlivá, dobrá máti cestou spásy k nebesům. Ona zajisté na křtu sv. duchovně nás znovu zrodila, ona nasycuje nás chlebem slova a milosti, ona vychovává nás k svatosti a nejen v tomto životě časném, nýbrž i po smrti přispívá nám modlitbou, útechou, a pomocí přelaskavě. Ctíme a milujeme tedy církev co matku svou, učení její ochotně posloucháme, podporujeme se pokorně všem jejím zákonům a nařízením; neboť „nemůže ten Boha mítí za Otce, kdo církev nemá za matku.“ (Sv. Cyprián.)

§. 41. O obcování Svatých.

K církvi katolické náleží netoliko pravověřící na zemi, nýbrž také duše zemřelých v očištění a svatí v nebi. Pravověřící na zemi tvoří církev rytěřující, duše v očištění trpící, svatí v nebi církev vítěznou.

Údové církve jsou vespolek spojeni jako údové jednoho těla: neboť tvoří jedno duchovní, tajemné tělo, jehož hlavou jest Ježíš Kristus. (1. Kor. 12, 27.) Toto spojení údův církve sluje obcováním Svatých.

Nazývá se obcováním, proto že údové všickni vespolek obcují (spojeni jsou) a tudíž podíl mají v duchovních pokladech církve. Tyto pak jsou: sv. svátosti, mše sv., modlitba, dobré skutky a zásluhy věřících. Nazývá se obcováním Svatých, protože všickni údové k svatosti povolání (1. Thess. 4, 3.) a svátostí křtu posvěceni jsou (K Řím. 8, 28.), a protože mnozí k dokonalé svatosti přišli.

Věřící na zemi mají obcování mezi sebou jsouce účastni každé oběti mše sv., všech modliteb, dobrých skutkův a vůbec všech duchovních pokladův církve. Tou příčinou napomíná sv. apoštol Jakub: „Modlete se za sebe vespolek, abyste spaseni byli; neboť mnoho může modlitba spravedlivého horlivá.“ (Jak. 5, 16.)

Hříšníci jen potud mají podíl v duchovních pokladech, pokud jim Bůh, hledě k zásluhám Ježíše Krista, prokazuje shovívavost svou a milost k obrácení-se udílí.

Věřící na zemi mají obcování s dušemi v očištcí, an věřící na zemi pomáhají duším v očištcí modlitbou, almužnou a jinými dobrými skutky, zvláště ale obětí mše svaté. Jestliť tedy „svaté a spasitelné myšlení, za mrtvé se modliti, aby hříchův sprostěni byli.“ (2. Makk. 12, 43, 46.)

Věřící na zemi mají obcování se Svatými v nebi, an věřící na zemi Svatě na nebi ctí a vzývají (o přímluvu žádají), Svatí v nebi pak za věřící na zemi u Boha prosí. Tak dí písmo sv. o dávno již zesnulém proroku Jeremiášovi (2. Makk. 15, 14.): „Tenť jest, kterýž mnoho modlí se za lid a za všecko město svaté.“

Pozn. Podrobněji o účtě Svatých jedná §. 106.

Povzbuzení. Modleme se za spolukřesťany, kteří ještě na zemi živi jsou. Modleme se za obrácení hříšníkův, za vytrvání spravedlivých v dobrém, aby Bůh v soužení postaveným hojnou milostí přispěl, by nad každým pokušením a nebezpečím zvítězili. Modleme se též za duše v očištcí, aby z místa očišťování svého vysvobozeny byly a k brzkému patření na Boha přišly. Ctěme posléze i Svatých Božích; vzývejme je důvěrně ve všech potřebách svých a snažme se, abychom životem bohumilým jim se připo-
dobnili a vyrovnali.

B. O působnosti církve.

Působnost církve záleží v tom, že vykonává úřad učitelský, kněžský a pastýřský.

I. Učitelský (prorocký) úřad církve.

§. 42. Učitelský úřad církve jest neomylný.

Církev má na místě Ježíše Krista vyučovati všechny lidi až do skonání světa božským pravdám. (Mat. 28, 19.) Aby pak po všechny časy učení božské neporušeně hlásala, zřídil Kristus Pán neomylný úřad učitelský. Tento neomylný úřad učitelský tvoří papež a spojení s ním biskupové.

Učitelský úřad církve sluje neomylný, protože u věcech víry a mravů se týkajících nic jiného učiti nemůže, než co Kristus Pán a apoštolové učili.

Že učitelský úřad církve neomylný jest, vysvětá z trojího zaslíbení, jež Kristus Pán církvi své byl učinil:

1. Kristus zaslíbil apoštolům a jich nástupcům ustavičnou pomoc svou: „Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.)

Pakli Kristus, pravda neomylná, s apoštoly a jich nástupci až do skonání světa jest, nemohou s jeho přispěním nikdy od učení jeho se odchýliti.

2. Kristus zaslíbil apoštolům a jich nástupcům též ustavičné přispění Ducha svatého: „A já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy.“ (Jan 14, 16.)

Duch-li svatý s apoštoly a jich nástupci ustavičně zůstává, nepřipustí nikdy, aby něčemu jinému učili, než čemu Kristus a apoštolové učili.

3. Kristus zaslíbil církvi své: „že brány pekelné ji nepřemohou.“ (Mat. 16, 18.)

Je-li církev proti všem útokům pekla nepřemožitelnou, musí býti nepřemožitelnou zvláště proti bludu a lži.

Poněvadž pak církev ve hlásání slova Božího, ježto jest pravda neomylná, pochybiti nemůže, nazývá ji sv. apoštol Pavel „sloupem a utvrzením pravdy.“ (1. Tim. 3, 15.)

§. 43. Kterak církev spravuje úřad učitelský.

Církev spravuje neomylný úřad učitelský, hlásajíc učení Ježíšovo, protivné bludy zavrhuje a dle obsahu písma sv. a ústního podání spory, víry se týkající, rozhoduje. Církev činí rozhodnutí svá buď na všeobecných sněmích církevních, nebo skrze nejvyšší hlavu církve, an biskupové buď výslovně nebo mlčky souhlasí. Když se všichni biskupové neb aspoň valná jich část na určitém místě sejdou, aby s papežem nebo jeho vyslanci (legáty) o blaho církve se radili, slove takovéto shromáždění všeobecný sněm církevní (Concilium oecumenicum, synoda).

Až dosavad bylo devatenácte všeobecných sněmů církevních konáno, z nichž čtyři nejstarší odbývány v Nicéi (325), v Cařihradě (381), v Efězu (431), v Chalcedonu (451), poslední v Tridentu (1545—63).

Povzbuzení. Učitelský úřad církve hlásá neomylně všechny zjevené pravdy víry a mravův. Kdykoli tedy úřad tento učitelský skrze nejvyšší hlavu církve rozhodující výrok učiní, podrobmež se mu ochotně, řkouce se sv. Augustinem: „Řím promluvil, věc jest odbyta.“

II. Kněžský úřad církve.

Církev vykonává úřad kněžský, obětujíc skrze posvěcené sluhy své oběť mše svaté a přísluhujíc sv. svátostmi.

§. 44. Pojem a počet svátosti.

Svátost jest zevnější, účinné znamení neviditelné milosti, od Krista Pána k našemu posvěcení ustanovené.

K podstatě svátosti tři částky náleží: 1. zevnější znamení, 2. neviditelná milost, 3. ustanovení Ježíše Krista.

Kristus Pán ustanovil k udělení své milosti zevnější znamení: a) abychom jistě věděli, že neviditelnou milost skutečně přijímáme; b) abychom zevnějšími znameními svoje společenství s církví vyjádřili a projevíli.

Ježíš Kristus ustanovil sedm svátostí, totiž: 1. křest, 2. biřmování, 3. svátost oltářní, 4. pokání, 5. poslední pomazání, 6. svěcení kněžstva a 7. stav manželský.

Ježíš Kristus ustanovil sedm svátostí, poněvadž jest v životě lidském tolikéž dob, kdežto nám milosti Boží zvláště jest třeba. Prvých pět určeno jest pro každého člověka bez rozdílu stavů. Křestem býváme k duchovnímu životu znovuzrozeni; biřmováním se tento život duchovní utvrzuje a dozrává; nejsvětější Svátostí oltářní se nasycuje a udržuje; pokání, byl-li snad hříchem ztracen, jej obnovuje; posledním pomazáním bývá sprostěn pozůstalých křehkostí a vad a na cestu do věčnosti posilněn. Poslední dvě svátosti jen pro jednotlivce jsou ustanoveny, pro ty totiž, jenž buď do stavu kněžského nebo manželského vstupují. Oba stavy mají veliké a těžké povinnosti, k jejichž plnění zvláštní milosti jest třeba. A tato zvláštní milost se udílí svátostmi svěcení kněžstva a manželství.

§. 45. Který jest účinek svatých svátostí.

1. Svátosti udělují nebo rozmnožují posvěcující milost. Křest a pokání udělují řádně posvěcující milost. Poněvadž křest a pokání řádně posvěcující milost udělují a tak hříšníka, jenž duchovně mrtev jest, k životu věčnému probuzují, slují svátostmi mrtvých. Biřmování, Svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a svátost stavu manželského rozmnožují milost posvěcující. Poněvadž biřmování, Svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a svátost stavu manželského posvěcující milost rozmnožují a tudíž při těch, kdož je přijímají, posvěcující milost, ve kteréž život duše záleží, předpokládají, zovou se svátostmi živých.

2. Každá svátost udílí také zvláštní milost, pro kterou ustanovena jest, a milost tato slove svátostná.

3. Tři svátosti: křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují duši nezrušitelné znamení, t. j. dodávají duši jakési důstojnosti a vznešenosti, kteráž jí věčně zůstává. Pro nezrušitelné toto znamení nemůže tedy křesťan svátost takovou vícekrát, nýbrž toliko jednou, platně a bez těžkého hříchu přijmouti.

§ 46. Kdo svátostmi přisluhuje a kdo je přijímá.

K platnému udílení svátostí jest třeba:

1. aby ten, kdo svátostí přisluhuje, měl úmysl to činiti, co církev činí;
2. aby to činil způsobem od Krista Pána ustanoveným.

Svátosti mají moc působiti (moc účinnou) od původce Ježíše Krista, nevisí tedy účinek jejich ani od hodnosti rozdavače ani přijímače. Aby měly svátosti účinek, pro který ustanoveny jsou, musí platně a hodně přijímány býti. Kdo nehodně svátost některou přijme, dopouští se těžkého hříchu — svatokrádeže.

Povzbuzení. Svátosti jsou takřka průlivy, jimiž milost, které Kristus Pán přehořkým umučením a smrtí svou dobyl, na nás přicházejí. Abychom se milostí té účastnými stali, přijímejme sv. svátosti, strážme se však, zneuctíti jich klením nebo nehodným přijímáním.

O křtu svatém.

§. 47. Pojem sv. křtu.

Křest jest nejprvnější a nejpotřebnější svátost, v které člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvotného i od všelikých jiných skutečných hříchův, jestli se jich před křtem dopustil, očištěn a v Kristu jako nové stvoření k životu věčnému znovu zrozen a posvěcen bývá.

Křest jest nejprvnější svátost, protože člověk dříve pokřtěn býti musí, než kterou jinou svátost přijmouti může. Křest jest nejpotřebnější svátost, protože bez křtu nelze nikomu, ani dítěti, spasenu býti; neboť pravil Kristus Pán: „Amen, amen pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nemůže vjiti do království Božího.“ (Jan 3, 5.) O dítkách, jež beze křtu umírají, víme, že patření na Boha nedojdou, předce však takové tresty netrpí, jako ti, kteří osobně hřešili.

Ježíš Kristus svátost křtu ustanovil, když před svým na nebe vstoupením k apoštolům řekl: „Jdětež do veškerá světa, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.)

Zevnějším znamením křtu sv. jest polévání přirozenou vodou a současně řečená slova: „Já tě křtím ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.“

Křest působí:

1. odpuštění hříchu prvotného a všech skutečných hříchův, kterých se člověk před křtem sv. dopustil, jakož i odpuštění všech věčných i časných trestův.

Křest působí odpuštění hříchu prvotného, což vysvětluje ze slov: „Zajisté, zajisté, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího“ (Jan 3, 5.). Odpuštění hříchův skutečných: „Pokřtěn buď jedenkaždý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů.“ (Skut. ap. 2, 38.) Spolu s hříchem odpouštějí se také všechny časné i věčné tresty; neboť „není již žádného zatracení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši“ (K Řím 8, 1), pročez Bůh na člověku znovuzrozeném ničeho v nenávisti nemá, tak že mu nic brániti nemůže, aby do království Božího vešel. (Sněm Trid. sez. V.)

Některé následky hříchu prvotného, jako: smrt, žádostivost, i mnohé bídy a strasti i po křtu sv. v nás zůstávají, a sice proto:

- a) abychom sami zkusili, jak trestuhodný a záhubný jest hřích,
- b) abychom bojováním a strastmi rozmnožili zásluby své pro nebe.

2. Duši naší uděluje se posvěcující milost Boží, jíž se stáváme spravedlivými a dítkami Božími, jakož i dědici spasení věčného. Spolu s posvěcující milostí vlévají se nám tři božské ctnosti: víra, naděje a láska.

„Bůh ne ze skutků spravedlnosti, které jsme my učinili, ale podle svého milosrdenství spaseny nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha svatého, kteréhož vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho: abychom ospravedlnění jsouce milostí jeho, byli dědicové podle naděje života věčného.“ (Tit. 3, 5—7.) „Láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha sv., kterýž dán jest nám.“ (Řím. 5. 8.)

3. Ti, kdož křest sv. přijímají, vcházejí do církve a stávají se oudy jejími, i nabývají práva a schopnosti, aby podíl měli ve všech pokladech milostí, kterých poskytuje věřícím. (Skut. ap. 2, 41.)

4. Duši se nezrušitelné znamení vtiskuje; pročez křest vícekrát než jednou platně a bez hříchu smrtelného přijmouti nelze. (Sněm Trid. sez. VII.)

§. 48. O tom, kdo křest sv. udílí a kdo jej přijímá.

Řádnými udíleči křtu sv. jsou biskupové a kněží, mimořádnými jsou jáhnové. V čas potřeby může každý křtíti. Dle řádu církevního mají právo křtíti: biskupové ve svých diecésích, faráři ve svých osadách. S jich dovolením mohou též jiní kněží a jáhnové křtíti.

Křest může přijmouti každý živý, platně ještě nepokřtěný člověk, ať jest dospělý nebo ještě nemluvně. Sami apoštolové pokřtili mnohé s celým jich domem, tedy jistě i dítky. (Skut. ap. 10, 16, 15.)

Dospělý, jenž chce být pokřtěn, musí:

1. chtít býti údem církve Ježíše Krista;
2. nejpotřebnější články víry vědět a věřiti;
3. svých hříchův litovati (Skut. ap. 2, 38.);
4. sobě umíniti a výslovně přislíbiti, že se přičiní, by až do smrti žil křesťansky. (K Řím. 6, 3.)

Dospělí, kteří ku skutečnému přijetí křtu příležitosti nemají, mohou býti spaseni buď křtem žádosti, nebo křtem krve.

Křest žádosti záleží ve snažné touze, svátost křtu, kdyby možno bylo, přijmouti; při žádosti této musí však dokonalá láska k Bohu a pravá lítost nad spáchanými hříchy býti vzbuzena. Křest krve záleží v tom, že nekřtěnec krev a život svůj pro Boha a víru obětuje. Obojí tento křest před Bohem člověka ospravedlňuje a tudíž způsobem mimořádným křest sv. nahraditi může, dle slov písma: „Každý, kdož Boha miluje, z Boha se zrodil, a zná Boha.“ (1. Jan. 4, 7.) „Kdož by pak ztratil život svůj pro mne, nalezne jej.“ (Mat. 10. 39.)

§. 49. Křestný slib. Kmotrové.

Křtěnec slibuje, že se odřekne satana i všech jeho skutkův, že chce věřiti v jednoho Boha ve třech osobách a přikázání jeho zachovávat. Bůh naproti tomu zaslibuje křtěnci milost svou a věčnou blaženost. Vzájemná tato úmluva sluje křestný slib.

Kmotrové skládají ve jménu křtěnce tento slib a vstupují se křtěncem v poměr, který se poměru rodičů k dítkám podobá a duchovním příbuzenstvím sluje. Pravidelně má býti toliko jeden kmotr, nejvýše dva rozlič-

ného pohlaví; ostatní, jenž připouštění bývají, sluší pouze za svědky křtu považovati, ti pak duchovně spříznění nejsou.

Kmotrové jsou povinni, pečovati v nedostatku neb při nedbanlivosti rodičů, aby dítě v katolickém náboženství vycvičeno a vychováno bylo. Hodí se tudíž za kmotry pouze tací katolíci, kteří v náboženství dobře vycvičeni jsou a všechny jeho povinnosti věrně plní. Kmotrovství nemohou státi: a) vlastní rodiče nemluvněte, b) fěholníci, c) nedospělí, d) nekatolíci.

Povzbuzení. Obnovme často křestný slib, zvláště v den narozenin svých, před sv. biřmováním, před sv. zpovědí a přijímáním nejsv. Svátosti oltární.

O svátosti biřmování.

§. 50. Pojem biřmování.

Biřmování jest svátost, v nížto pokřtěný člověk skrze vzkládání rukou biskupských, mazání sv. křížmem a slovo Boží od Ducha sv. bývá posílněn, aby víru svou stále vyznával a podle ní živ byl.

Svátost biřmování ustanovil Ježíš Kristus. Tomu učí církev, spolehajíc na písmo sv. a učení sv. otcův. Čtemeť ve Skutcích apoštolských: „Uslyševše pak apoštolové, kteří byli v Jeruzalémě, že by Samarí přijalo slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana, kteří přišedše k nim, modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého; nebo ještě na žádného z nich nebyl přišel, ale pokřtěni toliko byli ve jménu Pána Ježíše. Tedy vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého.“ (Skut. 8, 14—17.) Apoštolové udíleli tedy Ducha sv. (milost Ducha sv., Řím. 5.) zvláštním, od křtu rozdílným, zevnějším znamením, jež toliko od Krista Pána ustanoveno býti mohlo.

Svatí otcové nazývají svátost tuto biřmováním (posílněním), pečetí, pomazáním (křížmem), tajemstvím Ducha svatého.

Zevnějšší znamení jest vzkládání rukou, mazání sv. křížmem a slova: „Znamenám tebe znamením kříže a biřmuji tě křížmem spasení ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého. Amen.“

Svátost biřmování působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. uděluje zvláštní milost, aby pokřtěný člověk víru svou stále vyznával a podle ní žil;
3. vtiskuje duši nezrušitelné znamení, pročež nemůžeme častěji leč jednou býti biřmováni.

Účinky tyto naznačeny jsou slovy písma: „Ten pak, kterýž potvrzuje nás s námi v Kristu, a kterýž pomazal nás, jest Bůh; kterýž i poznamenal nás (jako pečetí sobě) a dal nám závdavek Ducha v srdce naše.“ (II. Kor. 1, 21. 22.) Účinky tyto spatřujeme při apoštolích, když na ně Duch sv. ve způsobě ohnivých jazyků v den letnic sestoupil. Byliť osvíceni a posvěceni a posílněni, aby stále a neohrožené vyznávali víru svou.

S těmito účinky bývaly za prvních dob církve spojeny též mimořádné zevnější účinky milosti, jako na př. dar prorocství, zázrakův, řečí. Milostí těchto nebyl ale každý účasten; sloužilyť zajisté jen k tomu a měly ten účel, aby nimi potvrzeno bylo, že křesťanství původu jest božského, a že zaslíbení Boží pravdiva jsou.

Svátost biřmování není ku spasení nevyhnutelně potřebna; hříchu by se však dopustil, kdo by jí z nedbalosti nebo netečnosti nepřijal.

§. 51. Kdo svátosti biřmování příslahuje a kdo ji přijímá. Kmotrové.

Řádně toliko biskupové svátosti biřmování přísluhují; s obzvláštním dovolením papeže může však mimořádným způsobem i kněz biřmovati, což se stává na př. v krajinách misionářských.

Každý pokřtěný, platně ještě nebiřmovaný člověk může biřmován býti; aby však svátost tuto hodně přijal, musí, zvláště dospělý:

1. v základních pravdách víry, zvláště co do svátosti této, náležitě býti vycvičen;
2. v stavu milosti Boží se nalezati;
3. modlitbou a jinými dobrými skutky k tomu se připravit.

I k biřmování berou se kmotrové, kteří s biřmovancem v duchovní přibuzenství vstupují. Kmotrové jsou

svědky slibu, který biřmovanec při biřmování činí; jim náleží pečovati, aby biřmovaný slovu tomuto dostál.

Za kmotry se nehodí vlastní rodičové, kmotrové křestní, řeholníci, nebiřmovaní a nekatolíci.

Povzbuzení. Plněmež bez ostýchání, co jsme při biřmování byli slíbili, a byť by nám pro víru snášeti bylo potupy a pronásledování, za čest to považujeme a těšme se tomu za příkladem sv. apoštolův.

O nejsvětější Svátosti oltářní.

§. 52. Pojem nejsv. Svátosti.

Nejsvětější Svátost oltářní jest pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod způsobou chleba a vína.

Jmenuje se Svátost oltářní, poněvadž na oltáři se děje proměnění, kterým Ježíš Kristus přítomným se stává.

Sluje Svátostí nejsvětější, poněvadž člověka netoliko, jako jiné svátosti, posvěcuje, nýbrž i Ježíše Krista, původce všeliké svatosti, obsahuje.

Svátost oltářní také eucharistií (díkůčiněním) se zove, proto že se jí nejdokonalejší díky Bohu vzdávají.

Večeře Páně, proto že při poslední večeři ustanovena jest.

Tělo Páně, poněvadž nejsvětější tělo Páně obsahuje.

Obcování (communio, společenství), poněvadž nás co nejúžeji s Kristem a vespolek spojuje.

Stůl Páně, poněvadž nás v ní Pán tělem a krví svou nasycuje.

Hostie (oběť), poněvadž jest pravou obětí.

Pocestná strava čili pokrm na cestu, poněvadž nasycuje a slíší duši na cestu do vlasti nebeské.

Nejsvětější Svátost jest pravá svátost, neboť má:

1. zevnější znamení, totiž spůsoby chleba a vína;
2. neviditelnou milost; Ježíše Krista, původce veškeré milosti, obsahuje a působí;
3. jest od Ježíše Krista ustanovena.

§. 53. Skutečná přítomnost Ježíše Krista v nejsv. svátosti oltářní.

Ježíš Kristus jest pod spůsobami chleba a vína pravdivě, skutečně a podstatně přítomen.

Spůsobami rozumí se vše, co při chlebě a víně jest viditelné; totiž: podoba čili tvar, barva, chuť a vůně chleba a vína.

Že Ježíš Kristus pod spůsobami chleba a vína pravdivě, skutečně a podstatně jest přítomen, tomu nasvědčují:

1. slova, kterými svátost tu zaslíbil.

Řeklť zajisté po zázračném rozmnožení chlebů na poušti k zástupům v Kafarnau shromážděným: „Jáť jsem chléb živý, kterým jsem s nebe sestoupil; bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky, a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, (kteréz dám) za život světa.“

Když pak se hádali Židé vespolek, řkouce: Kterak nám může dáti tělo své k jedení? doložil Pán: „Zajisté, zajisté pravím vám: nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě.“ (Jan 6, 52.)

2. Slova, kterými svátost tu ustanovil.

Co byl Ježíš Kristus přislíbil, to také splnil v předvečer svého umučení, když s učeníky svými beránka velikonočního jedl. Neboť když byli večeřeli, vzal Ježíš chléb do svatých rukou svých, dobrořečil, lámal a dával učeníkům svým, řka: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé!“ A vzav kalich, díky činil a dal jim, řka: „Píte z toho všickni; nebo tatoť jest krev má nového zákona, která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchův.“ (Mat. 26, 26.) „To čiňte na mou památku.“ (Luk. 22, 19.)

Slovy: „Totoť jest tělo mé“ praví Ježíš: To, co zde v rukou mám a co smyslům vašim chlebem se býti zdá, není dle podstaty (substantia) více chléb, nýbrž tělo mé.

Slovy: „Tatoť jest krev má“ řekl Pán: Toto zde v kalichu, co čidlům ve spůsobě vína se jeví, není dle podstaty více víno, nýbrž krev má. Všemohoucím slovem Ježíšovým proměnila se tedy neviditelná podstata (substantia) chleba v tělo a neviditelná podstata vína v krev Ježíše Krista, tak ale, že spůsoby chleba a vína neproměněny zůstaly.

Slovy: „To čiňte na mou památku“ posvětil Kristus Pán apoštoly na kněze nového Zákona a dal jim i jejich nástupcům, biskupům a kněžím, moc, totéž činiti, co on činil (totiž proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista). Proměnění toto děje se na oltáři, když kněz při mši sv. nad chlebem slova Ježíše Krista: „Totoť jest tělo mé“ a nad vínem: „Tatoť jest krev má“ pronáší. Tato slova knězem pronesená působí dle všemohoucí vůle Ježíše

Krista, že chléb není více chlebem, nýbrž tělo, víno není více vínem, nýbrž krev Ježíše Krista. Spůsoby chleba a vína se však nemění.

8. Svědectví sv. apoštolů v.

Sv. Pavel učí výslovně, že tělo a krev Ježíše Krista pod spůsobami chleba a vína pravdivě a skutečně přítomny jsou a se přijímají. „Kalich požehnání, který žehnáme, zdaliž není společenství krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není oúčastenství těla Páně? (I. Kor. 10, 16.) Protož kdokoli jísti bude chléb tento aneb píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkusíš pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij; nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozsuzuje těla Páně.“ (I. Kor. 11, 27. 29.)

Ústní podání všech věků dokazuje tolikéž víru církve ve přítomnost Ježíše Krista v nejsvětější svátosti. Vysvítáť vira tato z jasných výroků sv. otců a anémův, jakož i z obřadův a modliteb církevních.

§. 54. Výsledky.

1. Ježíš Kristus jest pod spůsobami chleba a vína ne teprv v tu chvíli, kdy se přijímá, přítomen, nýbrž jakmile byl kněz konsekraci (proměnění) vykonal, t. j. slova ustanovení pronesl; neboť Kristus Pán neřekl při ustanovení: „toto bude,“ nýbrž „toto jest“ tělo mé, krev má.

Ježíš Kristus jest pod spůsobami chleba a vína tak dlouho přítomen, pokud se spůsoby ty nestrávi.

2. Pod spůsobou chleba jest živé (oslavené) tělo Ježíše Krista přítomno, tedy i krev i jeho duše; pod spůsobou vína jest netoliko krev, nýbrž i tělo Ježíše Krista přítomno; jest v každé spůsobě, ano i v každé části každé spůsoby celý a neporušený Kristus co Bůh a člověk přítomen. Z toho plyne:

3. že se Ježíši Kristu v nejsvětější Svátosti oltářní klaněti máme. Aby tudíž nejsvětější Svátosti povinná úcta se vzdávala, vystavuje ji církev k veřejnému uctění, udílí jí požehnání a obnáší ji uctivě v slavném průvodu.

Povzbuzení. Radujme se, že Ježíš Kristus až do skonání světa v nejsvětější Svátosti mezi námi přebýváti ráčí. Děkujme mu za milost tuto nesmírnou; často a nábožně jej navštěvujme; důvěrně

mu bídu svou žalujme, nebotě pravil: „Pojďte ke mně všickni, jenž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.“ (Mat. 11, 28.)

Ježíš Kristus ustanovil nejsvětější Svátost oltářní hlavně proto:

- a) aby se za nás při mši sv. obětoval;
- b) aby se nám ve sv. přijímání za pokrm podával.

A. Oběť mše svaté.

§. 55. Pojem a druhy obětí.

O b ě ť jest dar Bohu přinešený. Dar tento přinášíme Bohu k tomu cíli a konci, abychom jej co svrchovaného Pána ctili, jemu děkovali, jej prosili neb usmířili. Jest tedy oběť buď oběť chvály, děkoslovná, prosebná neb smírná (za hřích, k smíření).

Oběti nacházíme každého času a u všech národův. Národu israelskému ustanovil Bůh určité skrze Mojžíše, jaké mu má přináseti oběti. Byly to jednak oběti **k r v a v é**, k nimžto bráváno skotu, ovci, koz a holubic, vše bez vady; jednak **n e k r v a v é**, a sice buď potravné, sestávající z drobné, přesné mouky, buď děkoslovné, sestávající z vína.

Všecky oběti Starého Zákona byly **n e d o k o n a l é**, nepostačující, aby shladily vinu a tresty hříchu (Hebr. 10, 4.); bylyť toliko obrazy oné **d o k o n a l é** oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži za hříchy světa přinesl. (Hebr. 9, 14.)

§. 56. Oběť mše svaté.

S obětí kříže neměla přestati ale všeliká oběť; též v Novém Zákoně měla trvati ustavičná oběť, kteráž tu, co na kříži vykonána byla, neustále obnovuje a ovoce její nám přivlastňuje. Oběť tato již v Starém Zákoně obětí Melchisedechovou (Žalm 109, 4.) byla předobrazena a prorokem Malachiášem předpověděna.

„Nemám zalíbení ve vás (kněžíh starého Zákona): a darů nepřijmu (více) z ruky vaší. Nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy: a na každém místě obětována bývá jménu mému (potravná) oběť čistá.“ (Malach. 1, 10. 11.)

Zaslíbenou tuto oběť ustanovil Kristus Pán při poslední večeři a sice způsobem tímto:

1. Ježíš vzal chléb a kalich s vínem;
2. požehnal obě a řekl nad chlebem: „Totof jest tělo mé, které za vás vydáno bude“; a nad kalichem: „Totof jest krev má Nového Zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchův“;
3. obě dal přítomným apoštolům k požívání;
4. velel: „To čiňte na mou památku.“ (Mat. 26, 26. 27. 28; Mar. 24, 22. 23. 24; Luk. 22, 19. 20.)

Dle rozkazu tohoto měli apoštolové slovy, jimiž Kristus Pán oběť tu ustanovil, chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista proměňovati a obě Bohu, svrchovanému Pánu, obětovati, což apoštolové skutečně činili. Totéž činí po dnes nastupcové jejich, biskupové a kněží, při onom svatém obřadu, ježž mší (obětí mše sv.) nazýváme. Oběť mše sv. jest tudíž ustavičná oběť Nového Zákona, v kteréž se Ježíš Kristus pod způsobami chleba a vína skrze ruce kněžské nekrvavě obětuje, jako se byl druhdy na kříži krvavě obětoval.

Konaje oběť mše sv. činí kněz totéž, co Ježíš Kristus při poslední večeři činil:

1. Běře chléb a kalich s vínem;
2. žehná obě a říká nad způsobami ta slova Kristova, kterými se proměnění chleba a vína v tělo a krev Kristovu stává;
3. požívá tělo a krev Ježíše Krista i podává jej pod způsobou chleba věřícím, pakli přijímati chtějí.

Nejpřednější částky mše sv. jsou: 1. obětování; 2. proměnění (pozdvihování); 3. přijímání.

§. 57. Mše sv. jest pravou a skutečnou obětí.

Mše sv. jest pravou a skutečnou obětí; neboť kněz koná při mši sv. vše, co Ježíš Kristus při poslední večeři činil. Kristus však při poslední večeři sebe sama v pravou a skutečnou oběť přinesl.

Neboť mocí slov, jež pravil, byly tělo jeho pod způsobou chleba a krev pod způsobou vína přítomny. Odlišenou touto konsekrací (proměněním) objevil Ježíš tělo

a krev svou v tajemně oddělených částkách, jež násilné oddělení tohoto těla a krve při smrti kříže, tedy oběť kříže způsobem nekrvavým, ale pravdivě představovaly. Řekl při tom výslovně: „Totof jest tělo mé, které za vás vydáno bude; tatof jest krev má, která za vás vylita bude na odpuštění hříchův,“ a tudíž mluví o vydání těla a vylití krve za svojince, tedy o oběti už tehdaž vykonané.

Ježíš nazývá krev svou v kalichu obsaženou krví nové úmluvy (nového Zákona). Krev úmluvy jest však totéž, co krev obětná.

§. 58. Poměr oběti mše sv. k oběti na kříži.

Mše sv. jest taže oběť, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonál; jsouť oběť jedna. Při obou obětuje a obětován bývá Ježíš Kristus. Jen ve způsobu obětování jest rozdíl. Na kříži obětoval se Kristus způsobem krvavým, při mši sv. obětuje se způsobem nekrvavým; na kříži obětoval se viditelně, při mši sv. obětuje se neviditelně skrze ruce kněze.

Poněvadž jest mše sv. jedna a táž oběť, jako oběť kříže, netratí nic na ceně své, jest téže ceny nesmírné: jestiž nejdokonaější obětí chvály a úcty, díků, prosby, smíření.

Kněz koná oběť mše svaté:

1. na vyznání nejvyšší moci a vlády, jakouž Bůh nade vším stvořením má (ke cti a chvále Boží). Oběť chvály;

2. na poděkování Bohu za všechna jeho dobrodíní. Oběť díkův;

3. na vyprošení od Boha nových milostí a pomoci v potřebách těla i duše. Oběť prosby;

4. na dosažení od Boha odpuštění hříchův. Oběť smíření (za křivdy Bohu učiněné).

Mše sv. může jen Bohu obětována býti; přináší se však Bohu též ku poctě Svatých, dslem abychom poděkovali Bohu, že jím k té dokonalosti a slávě pomohl, dslem abychom Svatých za přímluvu u Boha vzývali.

§. 59. Účinky mše sv.

Účinek mše sv. záleží v tom, že nám zásluhy obětí kříže přivlastňuje. Účinek tento vztahuje se na veškerý údý církve: na živé i zemřelé. Zvláště pak působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;
2. milost odpuštění všedních hříchův a časných trestů;
3. jí nabýváme pravé lítosti a kajicnosti, abychom odpuštění hříchů smrtelných dosáhli;
4. pomoc a posilu v potřebách těla i duše.

Zvláštních ovocí mše sv. docházejí: a) kněz, jenž mši sv. slouží; b) ti, za které jí zvlášť slouží, c) všickni, kdož jí pobožně slyší.

Povzbuzení. Mše sv. jest nejvznešenější část služeb Božích a účinný prostředek milosti každému křesťanu. Buďmež tedy mši sv. pobožně přítomni, kdykoli můžeme.

B. Svaté přijímání.

§. 60. Pojem a účinky sv. přijímání.

Sv. přijímání jest skutečné požívání těla a krve Ježíše Krista co duchovního pokrmu duše naší.

Účinky hodného přijímání jsou tyto milosti:

1. spojuje nás co nejúžeji s Ježíšem Kristem;
2. posvěcující milost Boží v nás nejen zachovává, nýbrž i rozmnožuje;
3. očišťuje duši naši od všedních a ochraňuje ji od těžkých hříchův;
4. zlou žádost v nás krotí a potlačuje;
5. otvírá nám vchod do života věčného.

Účinky tyto naznačují slova písma sv.: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ten ve mně přebývá a já v něm.“ (Jan 6, 57.) „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé.“ (Jan 15, 5.) „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já vzkřísím ho v den nejposlednější.“ (Jan 6, 55.)

Sv. přijímání děje se toliko pod jednou způsobou — pod způsobou chleba — a sice z těchto důvodův:

1. aby učení, že Ježíš Kristus pod každou spůsobou celý a neporušený přítomen jest, proti bludům skutkem se potvrdilo a hájilo;

2. aby krev Páně od zneuctění se uchovala, ješto se snadno může vylíti, aniž se dá tak dobře uchovati, jako sv. hostie;

3. aby přijímání nejsv. Svátosti všem se usnadnilo, jelikož se mnozí ošťídají s jinými z téhož kalicha píti, jiní zase, zvláště nemocní, chuti, ba ani vůně vína snést nemohou.

§. 61. O přípravě k hodnému přijímání.

Chceme-li velebnou Svátost oltářní hodně přijmouti, musíme se k tomu dobře a náležitě připravit. (I. Kor. 11, 28.) Příprava tato jest dvojí: jedna se týká duše, druhá těla.

Příprava, duše se týkající, záleží v čistotě svědomí a pobožnosti srdce.

Čisté svědomí míti jest, býti aspoň bez těžkých hříchů, t. j. v stavu posvěcující milosti se nalézati.

Kdo velebnou Svátost oltářní přijímá, jsa vědom sobě těžkého hřichu, na novo tak velikého hřichu se dopouští, že odsouzení a zatracení sobě jí a tělem i krví Páně vinna se činí. (I. Kor. 11, 27.) Je-li sobě kdo těžkého hřichu vědom, musí ho z celého srdce litovati, z něho se upřímně zpovídati a teprv po dosaženém rozhřešení kněžském může nejsv. Svátost přijmouti.

Pobožnost srdce žádá:

1. abychom víru, naději a lásku vzbuzovali;
2. abychom se velebné Svátosti klaněli;
3. abychom sobě vděčně smrt Ježíše Krista připomínali, na jejíž památku ji ustanovil a přijímati přikázal;
4. abychom se v pokoře a jiných křesťanských ctnostech cvičili, zvláště v lásce k bližnímu.

Aspoň u večer před sv. přijímáním máme se modlitbou, rozjímáním, čtením nábožných knéh a odepřením si všech dovolených radovánek připravovati.

Příprava těla žádá, abychom kromě nebezpečné nemoci

1. od dvanácté hodiny půlnoční lačni byli, t. j. nemáme ani jísti, ani píti;

2. v čistém a počestném oděvu, jakož i s největší uctivostí ke stolu Páně přistupovali.

§. 62. Kterak se při a po sv. přijímání chovati máme.

Při sv. přijímání tohoto šetřiti třeba:

1. Když se „confiteor“ čili obecná zpověď říká, máme ještě jednou lítost nad hříchy vzbuditi.

2. Když kněz lidu svatou hostií ukazuje, máme se jí pokorně klaněti a v prsa se bijíce říkati: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechou mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má.“

3. Při přijímání svaté hostie ústa slušně otvíráme, jazyk na dolní ret klademe, bílé roucho, jest-li před rukama, anebo místo něho modlitební knihu, před se béřeme a svatou hostií pokorně požíjeme.

Nesluší se sv. hostií žvýkati nebo tak dlouho v ústech podržovati, až by se celá rozplynula. Stalo-li by se, že by se v ústech přilepila, ne prsty, nýbrž jazykem ji odloupnouti máme.

Hned po sv. přijímání máme:

1. Kristu Ježíši za tu neskončenou milost děkovati, kterou nám tím prokázal, že k nám přijíti ráčil;

2. jemu se pokorně klaněti;

3. jemu se obětovati, t. j. slíbiti, že všechny síly těla i duše dle sv. jeho vůle chceme řídit;

4. jej prositi, aby stále v nás s milostí svou přebýval;

5. víru, naději a lásku vzbuditi a všechna dobrá předsevzetí obnoviti;

6. jemu všechny své bídy a všechny potřeby duše i těla přednáseti.

V den sv. přijímání máme zvláště:

1. lenosti se chrániti, doma dobré skutky konati, nábožné knihy čísti, svá myšlení sebrati;

2. kostely, zvláště kde nejsvětější Svátost oltářní k veřejnému uctění vystavena jest, navštěvovati a tam s pravou nábožností se modliti;

3. světským radovánkám a zábavám všemožně se vyhýbati.

§. 63. Kdo tu svátost rozdává a kdo ji přijímá.

Řádným rozdávačem velobné Svátosti oltářní jest biskup a kněz, mimořádným též jáhen.

Přijímání nejsvětější Svátosti jest dospělým ku spasení třeba, neboť Ježíš Kristus učí: „Zajisté, zajisté pravím vám: nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete mítí života v sobě“ (Jan 6, 54.) Nejsvětější Svátost oltářní může každý křesťan přijímati, který k užívání rozumu přišel a u víře dostatečně vycvičen jest. Jsme povinni velebanou Svátost přijímati zvláště v čas nebezpečnosti smrti a častěji v životě. Jak často ji v životě přijímati máme, Ježíš Kristus církvi zůstavil, aby to ustanovila. Církev pak ustanovila, abychom Svátost oltářní nejméně jednou v roce, a sice v čas velikonoční, přijímali; přeje si však, aby každý vícekrát, než jednou v roce, ke stolu Páně přistupoval, poněvadž pravým duchovním pokrmem duší biskupských jest.

Povzbuzení. Přistupujme často ke stolu Páně, chraňme se však, požívati tohoto chleba andělského, hříchem těžkým poškrvnění jsouce.

Svátost pokání.

§. 64. Pojem svátosti pokání.

Pokání jest svátost, v kteréž k tomu zřízený kněz, na místě Božím, hříšníku hříchy, po křtu svatém spáchané, odpouští, když jich srdečně lituje, skroušeně se z nich vyzná a opravdivou vůli má, za ně zadosť činiti.

Knězem zřízeným jest ten, který ke slyšení zpovědi od biskupa jest splnomocněn.

Ježíš Kristus svátost pokání ustanovil, když v den svého z mrtvých vstání apoštolům se zjevil, dechl na ně a řekl: „Přijměte Ducha svatého! kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim; a kterým zadržíte, zadržány jsou.“ (Jan 20, 22, 23.) Slovy těmito dal Kristus Pán apoštolům a jich nástupcům moc, hříchy, byť sebe těžší byly, odpouštěti.

Zevnějším znamením svátosti pokání jsou: lůst, zpověď a dostiučinění hříšníkovo a slova kněžského rozhřešení: „Já tě rozhřešuji od hříchů tvých ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.“

Svátost pokání působí:

1. O d p u š t ě n í h ř í c h ů p o k ř t u s v. s p á c h a n ý c h.
(2. Kor. 2, 67.)

2. P r o m i n u t í v ě č n ý c h t r e s t ů v a č á s t e č n ě i č a s n ý c h.

Že s odpuštěním hříchů a trestů věčných všechny časné tresty se nepromítají, písmo sv. mnohými příklady ztvrzuje, jako: na Adamovi (1. Mojž. 3.), Mojžíšovi (3. Mojž. 3, 27.), Davidovi (2. Král 12.). Tresty časné musíme buď v životě tomto aneb po smrti v očistci vytrpěti.

3. N a b ý v á m e p o s v ě c u j í c í m i l o s t i B o ž í, kterouž ospravedlnění, dítkami Božími a dědici věčného spasení učinění býváme. Nebyla-li posvěcující milost Boží ztracena, svátostí touto se rozmnožuje.

4. P o k o j n é s v ě d o m í, poněvadž hříšník očištěn a ospravedlněn jsa, hněvu a trestu Božího více se báti nemusí.

§. 66. Kdo svátosti pokání příslahuje a kdo ji přijímá.

P ř i s l u h o v a t e l e m s v á t o s t i p o k á n í j e s t b i s k u p a kněz od něbo zřízený; v nebezpečenství smrti však každý kněz. Kněz nabývá moci hříchy odpouštět, ve svátosti svěcení kněžstva. Aby však moc tuto směl vykonávat, jest mu třeba j u r i s d i k c e (právimocnosti), nebť rozhřešení neb nerozhřešení (zadržení) jest výkon soudní, který jen nad osobami podřízenými diti se může. Papež má jurisdikci pro celou církev, biskup pro svou diecési, farář pro svou osadu, jednoduchý kněz jen potud, pokud mu byla svěřena. I tato jurisdikce může však obmezena býti v ten způsob, že papež nebo biskup rozhřešení od jistých těžkých hříchů sobě vyhradí. Hříchy vyhrazené služí z a d r ž e n í p á d o v é.

Svátost pokání může přijmouti každý věřící, jakmile rozumu užívati počal a dobré od zlého rozeznati

umí. Jsme povinni svátost pokání přijmouti v nebezpečnosti smrti a před přijetím jiné svátosti, jestliže ve stavu nemilosti trváme. Dle nařízení církve jsme povinni, zpovídati se nejméně jednou v roce. Nicméně však jest spasitelné, zpovídati se častěji:

1. Poněvadž často hřešíváme, a poněvadž smířením s Bohem na dlouho odkládati nebezpečno jest;

2. poněvadž častější zpověď před nebezpečenstvím a příležitostmi ke hříchu chrání a duši v milosti Boží sílí;

3. poněvadž častější se zpovídání nad míru dopomáhá, abychom čisté a útlé svědomí měli.

Svátost pokání jest všem potřebna, kteří po křtu svatém těžce zhřešili. Pakli by ji však kdo přijmouti nemohl, může nahrazena býti dokonalou lítostí a pravým úmyslem, že se z hříchů svých vyzná, jakmile se mu příležitost naskytne. (Jan 14, 21.)

K hodnému přijmutí této svátosti jest pěti částek třeba, jež jsou:

1. Zpytování svědomí,
2. žel a lítost,
3. pravý úmysl nebo pravá vůle,
4. zpověď,
5. dostiučinění.

§. 66. a) ① zpytování svědomí.

Svědomí zpytovati jest, přemýšleti, čím a jak jsme od poslední zpovědi, neb od té doby, kdy jsme počali hříchů poznávati, zhřešili. Při zpytování svědomí máme:

1. nejprvé Ducha sv. vyzývati, aby nás osvítil a dal nám poznati, čím a jak jsme zhřešili (Žalm 17, 29);

2. přemýšleti a sebe se tázati, jednali li jsme proti desateru Božích přikázání neb proti pateru přikázání církevních myšlením, žádostmi, řečí a skutky;

3. se upamátovati na rozdíl a počet těžkých hříchův, i na případnosti, které hřích znamenitě zveličují neb proměňují.

Zpytující zlá myšlení, máme přemýšleti, měli-li jsme v nich dobrovolně zalíbení; při žádostech, zdali jsme v ně svolili, byt

se i bylo skutkem nestalo. Na počet těžkých hříchů můžeme se upamatovati, když se rozpomeneme, stal-li se ten hřích každého dne, každého téhodne nebo měsíce; a kolikráte za den, za týden, za měsíc.

Na zpytování svědomí máme tolik práce vynaložiti, jež jen na velmi důležitá díla vynakládáme. Zvláště ti mají všecku práci s tím sobě vzíti, kteří buď již několikrát špatně se zpovídali, nebo svědomí málo kdy zpytují.

Kdo svědomí své nedbale zpytuje, těžce hřeší, poněvadž se tím dává v nebezpečství, že některý těžký hřích zapomene; to se stává nejspíše osobám, které, ač těžce a často hřešívají, málo kdy se zpovídají.

Při tom pak sluší se varovati, abychom oblíbených chyb sobě netajili, aniž dle soudu lidského všecko za nepatrné měli, aniž byli příliš úzkostliví. Zvláště sluší tu uvážiti, který je ten hřích, je-mužto nejvíce jsme oddáni, a který tudy se stal naším hlavním hřichem, a z něhož jako z nějakého pramene ostatní hříchové plynou.

Zpytování svědomí se velmi usnadňuje, když se každodenně koná, zvláště při večerní modlitbě a častou zpovědí.

§. 67. b) O želu a lítosti.

Lítost jest ošklivost hřichu nade všecko zlé a vnitřní bolest z uražení Boha.

Lítost má býti 1. vnitřní, 2. obecná, 3. nadpřirozená, 4. nade všecko.

Lítost jest vnitřní, když nejen ústy, ale i srdcem litujeme, t. j. když hříšník nejen slova skroušená pronáší, nýbrž i vnitř v srdci pohnut jest. „Oběť Bohu příjemná jest duch skormoucený: srdcem skroušeným a pokorným, Bože, nezhrzíš.“ (Žalm 50, 19.)

Lítost jest obecná, když všecky, alespoň všecky těžké hříchy obstituje, žádného nevyjímajíc.

Lítost jest nadpřirozená, když hříšník milostí Ducha svatého, a z nadpřirozených příčin a důvodů k lítosti pohnut jest.

Příčiny lítosti jsou buď přirozené, buď nadpřirozené. Přirozenými slují příčiny ty, když v přirozených zlých následcích spočívají. Takovými jsou na př. ztráta majetku, zdraví, cti. Nadpřirozenými nazývají se příčiny lítosti, když spočívají v takových hřichu následcích, které se buď k onomu životu odnášejí, aneb zjevením Božím nám jsou oznámeny. K příčinám těm patří: ztráta lásky, milosti Boží, trest věčný v pekle.

Lítost nadpřirozená jest dvojí: dokonalá a nedokonalá. Lítost dokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost hříchu, protože jsme Boha, nejvyšší dobré, kteréž nade všechno milovati máme, urazili. Lítost nedokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost hříchu, buď že hřích sám v sobě jest ošklivý, aneb že ztrátu nebe a věčný trest v pekle má v zápětí. Nedokonalou lítostí nabýváme jen ve zpovědi a se zpovědí odpuštění hříchů; nicméně však o to se snažiti máme, abychom dokonalou lítost vzbudili, poněvadž pokání naše jest tím záslužnější a bohumilejší, a tím spíše odpuštění vymůže, čím dokonalejší jest lítost naše.

Lítost jest nade všechno, když hříšník více lituje, že Boha urazil, než aby byl všechno na světě ztratil.

Abychom vzbudili dokonalou lítost, musíme 1. Boha za milost k tomu prositi; 2. dobře uvážiti, koho jsme urazili; 3. ošklivost a zhoubnost hříchu sobě představit; 4. ve vzbuzování lítosti častěji se cvičiti. Velmi prospívá, žel-li se hned po každém spáchaném hříchu neb každého dne hříchů dokonale, zvláště než jdeme spat.

(Spůsob, kterak dokonalou a nedokonalou lítost vzbuditi máme, viz v přídávku.)

§. 68. c) O pravém úmyslu.

S nadpřirozenou lítostí jest nevyhnutelně spojen pravý úmysl t. j. upřímná vůle, života svého polepšiti a nikdy více nehřešiti. Lítost bez pravého úmyslu ani mysliti se nedá; neboť co nám bolest a ošklivost působí, toho i zanechati hotovi býváme.

Kdo upřímnou vůli má, polepšiti se, musí u sebe ustanoviti, že chce:

1. Varovati se všech hříchův a všech blízkých příležitostí a nebezpečností ke hříchu.

Blízkou příležitostí míní se osoba, společnost, hra, místo atd. čímž tak mocně ke hříchu lákání býváme, že se ho nepochybně dopustíme.

2. Všelike náklonnosti ke hříchu odpírati a všech k zachování milosti potřebných prostředkův užívati.

Prostředky takovými jsou: Modlitba, pamatování na přítomnost Boží, na účet, jež na věčnosti ze skutků svých skládati musíme, poslouchání slova Božího, půst, časté přijímání sv. svátosti, pilnost u vykonávání povinností stavu svého. (Davida svedla zahálka. Josef egyptský.)

3. Cizí statek vrátiti, pohoršení, které hříchem způsobil, a škodu, kterou bližnímu na duši, na těle, na statku neb cti způsobil, napravit.

Zacheus řekl ku Pánu: „Aj polovici statku svého, Pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem v čem koho, navracuji čtvernásobně.“ (Luk. 19, 8.)

4. Všem nepřátelům a protivníkům ze srdce odpustiti.

„Odpusť nám naše viny, jakož i my odponštíme našim vinníkům.“ (Mat. 6.) „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“

5. Všecky povinnosti stavu svého bedlivě konati.

Pravého úmyslu může hříšník nabyti, pakli: a) Boha k tomu za milost prosí; b) častěji cenu a užitek milosti Boží uvažuje; c) na paměti má škodu, kterou i nejmenším hříchem duše utrpí.

§. 69. d) O zpovědi.

Z p o v ě ě jest skroušené vyznání, jímž žaluje na sebe hříšník před knězem k slyšení zpovědi náležitě zřízeným ze svých spáchaných hříchů (jednotlivých), aby od něho rozhřešení dosáhl.

I. Zpověď jest od Ježíše Krista ustanovena a dle nařízení Božího k odpuštění hříchů potřebna. To jasné vysvítá z písma sv. a z ústního podání.

Kristus dal apoštolům a jich nástupcům moc, hříchy odpuštěti a zadržovati. (§. 64.) Vykonáváje moc tuto, nesmí kněz libovolně jednati, nýbrž způsobem spravedlivého soudce, t. j. musí posouditi, hoden-li jest hříšník rozhřešení, čili nic. Úsudek tento může však jen tehdy pronésti, když vnitřní stav hříšníkův zná. Poněvadž ale kněz známosti o stavu duše hříšníkovy jinak nabyti nemůže, leč hříšníkem samým, an tento sám na sebe žaluje, tudíž dobrovolné toto sebe sama obžalování, t. j. zpověď potřebna a od Ježíše Krista ustanovena jest.

Zpověď žádali již sv. apoštolové na věřících. Píše zajisté sv. Jakub: „Vyznávejtež se tedy jedni druhým (t. j. nejen Bohu, nýbrž těm, jenž mají moc rozhřešiti) z hříchů svých, abyste spaseni byli.“ (Jak. 5, 16.) A sv. Jan píše: „Jestliže budeme vyznávatí hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy naše.“ (I. Jan 1, 9.)

II. Zpověď má býti: 1. pokorná, 2. úplná a 3. zřetelná.

Zpověď jest pokorná, když hříšník s pravou lítostí a s velikým sebe zahanbením zpovědníku na sebe žaluje, všeho zbytečného vyloučení zanechá a jeho rozsudku tak se podrobuje, jak se každý vinník nálezu svého soudce podrobiti má.

Zpověď jest úplná, když se hříšník:

a) ze všech těžkých hříchů vyzná, na něž se po pilném zpytování svědomí rozpomenul;

b) když počet těžkých hříchů, jakož i okolnosti, které hřích buď zveličují, aneb rozdíl jejich proměňují, náležitě udá. Osobu však, s kterou hřešil, jmenovati nemá, a musí také pozorliv býti, aby něco neudal, co by blížnímu na cti škoditi mohlo.

Ze všedních hříchů se zpovídati není třeba; leč radno to a užitečno:

a) poněvadž zpověď prvním a nejbezpečnějším jest prostředkem k odpuštění i všedních hříchů;

b) poněvadž mnohý za všední hřích má, co v pravdě těžkým býti může.

Zpověď jest zřetelná, když hříšník tak mluví, aby zpovědník mohl všemu dobře rozuměti a duševní jeho stav náležitě posouditi.

Zpověď, v které hříšník těžký hřích z b á z n ě, z n e p r a v é s t y d l i v o s t i n e b z t r e s t u h o d n é n e d b a l o s t i p ř i z p y t o v á n í s v ě d o m í z ú m y s l n ě z a m l č e l, jest neplatná.

Abychom bázeň a nepravý stud překonali, máme uvážiti:

1. že jsme se nestyděli hřešiti před Bohem, jenž všechno vidí; a že jsme se nebáli, od něho věčně býti zatracenu;

2. že lépe jest, vyznati se ze hříchů svých soukromě zpovědníku, než ve hříších nepokojně živu býti, nešťastně umříti a při posledním soudu proto před celým světem zahanbenu býti;

3. že zpovědník svých vlastních křehkostí sobě povědom jest a proto příčinu má, aby s hříšníkem měl útrpnost;

4. že zpovědník těžkým hříchem a nejpřísnějšími časnými i věčnými tresty k mlčivosti zavázán jest.

Zpověď, v kteréž hříšník těžký hřích bez vlastní viny zamlčel, buď z nevědomosti neb zapomenutosti, aneb, že se z něho zpovídati nemohl, není neplatná; musí se však ze zamlčeného hříchu, když se naň rozpomene, v nejbližší příští sv. zpovědi zpovídati.

Zpověď, v které se více nebo všechny předešlé zpovědi opakují, sluje generální zpověď. Jest potřebna těm, kteří buď z nevědomosti, neb z bázně a stydlivosti, neb z trestuhodné nedbalosti neplatně se byli zpovíдали. Jest užitečná všem lidem, zvláště těm, kteří novou nějakou dráhu života nastupují neb stav svůj proměňují, neb v nebezpečnosti smrti se nalézají. (Před prvním sv. přijímáním, v čas missie nebo milostivého léta.)

III. Prvé než se počneme ze hříchů svých zpovídati, poklekne, svatým křížem se znamenáme a díme k zpovědníkovi: „Prosím Vás, ctihodný otče, za svaté požehnání, abych se mohl z hříchů svých dobře a úplně vyzpovídati.“

Dosáhše od zpovědníka požehnání, modlíme se, pakli čas a okolnosti dopouštějí, obecnou zpověď. Zní takto: „Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu. Marii, jeho důstojné matce, všem milým Svatým, a Vám, otče duchovní, na místě Božím, že jsem od své poslední zpovědi, která se stala... (tu oznámíme, kdy jsme se naposled zpovíдали), často a mnoho zhřešil, myšlením, žádostmi, řečí a skutky; zvláště se vinen dávám, že jsem: (tu se z hříchů svých vyznáváme).

Končíme pak zpověď těmito slovy: „Těch a všech svých jiných vědomých i nevědomých hříchů, kterých jsem se buď sám dopustil, neb kdež jsem příčinou byl, že byly od jiných spáchány, srdečně lituji, protože jsem Boha, nejvyšší a lásky nejhodnější dobré, jimi urazil. Činím též opravdové předsevzetí, nikdy více nehřešiti a všeliké příležitosti k hříchu se varovati. Žádám vás, ctihodný otče, za kněžské rozehřešení a za spasitelné pokání.“

§. 70. e) O dostiučinění.

Dostiučiněním, kterého k svátosti pokání třeba jest, míní se skutkové, jež kněz hříšníkovi k pokání za hříchy, z nichžto se zpovídal, ukládá.

Kněz ukládá kající skutky dílem co tresty, dílem co prostředky k vyléčení.

Jako tresty k pokárání je ukládá:

1. aby se křivdy, které se Bohu hříchem učinily, napravily;

2. aby hříšník těmito skutky hřích sám na sobě trestal;

3. aby mu zasloužené časné tresty byly prominuty.

Ukládá je jako tresty k vyléčení, aby rány duše byly vyhojeny, a hříšník aby pro budoucnost byl opatrnějším a tak snadno opět nezhřešil.

Dostiučinění jest tak potřebné, že by bez něho svátost pokání nebyla celá a úplná. Kristus Pán sice za všechny hříchy neskončeně zadost učinil; avšak neskonaleho zadostučinění Kristova jen ti účastnými se stávají, kteří s ním spolupůsobí a sami, seč jsou, činí, aby křivdy Bohu hříchem učiněné napravili.

Skutky, které kněz k hříšníku za pokání ukládá, jsou: modliti se, postiti se, almužnu dávat, jakož i jiné kající skutkové, podle velikosti a povahy hříchu. Zdálo-li by se nám pokání obtížným, uvažme, jak nepatrné jest nynější pokání naproti dřevní kázni církevní a naproti věčným trestům, jichž jsme zasloužili; pakli bychom však skutečně pokání vykonati nemohli, můžeme na to zpovědníka uctivě upozorniti.

Dříve trvaly tresty kajicné dle rozdílnosti hříchu více dnů, týchdnů, měsícův, ano i let.

Uložené pokání máme vykonati:

a) s pokorným srdcem;

b) věrně, totiž v ten čas a tím způsobem, jak se nám uložilo;

c) bez odkladu, co možná nejdříve.

Můžeme a máme i jinými dobrými skutky zadosť činiti :

1. poněvadž zpovědník pro naši mdlobu, neb z jiných rozumných příčin takové tresty, jaké by za hříchy naše patřily, vždy neukládá, a protož všelicos, zač hříšníku pokutu nésti třeba, zbývá;

2. poněvadž dle příkazu Ježíše Krista (Mat. 3, 8) hodné ovoce pokání přináseti máme.

Povzbuzení. Zhřešili-li jsme, nemeškejme sv. zpověď vykonati, nikdy však bez náležité přípravy, aby se blahodárný tento a milostiplný prostředek kajicnosti nestal pramenem našeho zahynutí.

§. 71. Odpustky.

Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které bychom po odpuštění vině hříchů v tomto životě, nebo po smrti v očištění měli trpěti.

Odpustky zakládají se na pokladu církve, t. j. na neskončených zásluhách Ježíše Krista, na zásluhách nejblahoslavenější Panny Marie a jiných Svatých. Zásluhy tyto, udělující odpustky, církev nám přivlastňuje a tak spravedlnosti Boží na místě nás náhradu dává. Neboť majíce obcování Svatých, jsme co údové jednoho těla spojeni a tudíž nadbytek jedněch druhým prospívá.

O odpustcích máme věřiti:

1. že pravá církev od Ježíše Krista moci dosáhla, udělovati odpustky;

2. že nám velice prospívá, získati odpustkův od církve udělených.

Církev má moc, odpustky udělovati; neboť Ježíš Kristus dal apoštolům a jich nástupcům, zvláště Petrovi, moc svázati a rozvázati. (Mat. 16, 19.) Dle této moci mohou všelikou překážku, kterážby do království Božího vejít bránila, odstraniti, tudíž i časné tresty, jenž by vytrpeny býti měly.

Církev pak moc tuto vždy vykonávala. Jižtě sv. apoštol Pavel jednoho křesťana v Korintě pro těžké hříchy

z církve vyloučil, za rok však, když tento s velikou horlivostí pokání činil, ostatek pokání mu odpustil a jej zase do sboru věřících přijal. (2. Kor. 2, 10.) Podobně dalo se za dob pozdějších, že při vypuklém pronásledování a při hrožícím nebezpečí smrti takovým kajicníkům, kteří velikou horlivostí ukazovali, aneb za které mučedníci se přimlouvali, buď všechen ostatní trest, anebo část se odpouštěla.

Jen papež má moc v celé církvi odpustky udíleti; biskupové však mohou ve svých diécesích dle jistých od církve daných předpisův odpustky udíleti.

Odpustky jsou nám velice užitečné, neboť:

1. shlazují časné tresty;
2. povzbuzují nás k pravému pokání a polepšení, ješto jich bez pokání ani získati nelze;
3. pobádají nás k častějšímu přijímání svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní, jakož i ku konání dobrých skutkův;
4. kajicníka těší a uspokojují, aby se nehrozil trestův Božích.

K dosažení odpustků se požaduje:

1. abychom byli v stavu milosti Boží,
2. abychom předepsané výminky vyplnili.

Obyčejné výminky jsou: skroušená zpověď, hodné sv. přijímání a jisté modlitby, a sice: za blaho církve, za svatého Otce, za svornost mezi knížaty křesťanskými a za vyplnění bludův a kacířství. Někdy žádá církev i jiných dobrých skutkův na př. navštívení některý kostel, postiti se, almužnu k dobročinným účelům dávat.

Odpustky jsou dvoje: plnomocné a neplnomocné.

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů, kterých hříšník zasloužil; neplnomocné jsou odpuštění toliko části těchto trestův.

Při neplnomocných odpustcích drží se církev památky na starý spůsob, jmenujíc je dle jisté doby na př. odpustky 40 dnů, t. j. odpuštění onoho trestu, jež bychom byli čtyřicetidenním pokáním před Bohem snášeti museli.

Odpustky milostivého léta (jubilejní) jsou odpustky plnomocné, jež římský papež pravidelně za

25 let neb jindy z důležitých příčin se zvláštními výhody uděluje.

Výhody ty záleží v tom, že zpovědníci v roce jubilejním zvláštní moc, týkající se slibův a pádů zadržovaných, obdrží.

Odpustky mohou, pakli to papež výslovně prohlásí, též duším v očistci na způsob přímluvy prospěti; tu však musejí živí dobré skutky od církve k získání odpustků předepsané Bohu za mrtvé obětovati.

Povzbuzení. Vážme si odpustků a snažme se, abychom mnohých získali jednak sobě, jednak dušičkám v očistci.

Poslední pomazání.

§. 72. Pojem posledního pomazání.

Poslední pomazání jest svátost, v které nabývá nemocný skrze pomazání sv. olejem a nařízenou modlitbu kněžskou milosti Boží ku prospěchu duše a častěji i těla.

Svátost tato sluje poslední pomazání, poněvadž mezi všemi blahodárnými prostředky (pomazáními), jež Pán a Spasitel náš církvi své poručil, naposledy se má udíleti.

Ježíš Kristus poslední pomazání ustanovil, neboť apoštol sv. Jakob píše: „Stůně li kdo z vás, uveď (k sobě) kněží církve, a ať se nad ním modlí, mažíce jej olejem ve jménu Páně; a modlitba víry uzdraví nemocného a polehčíť jemu Pán, a jestliže jest v hříších, budou mu odpuštěni.“ (Jak 5, 14.) Slova tato zdržují v sobě pro všechny časy rozkaz Páně, aby nemocní olejem mazáni byli.

Zevnějším znamením této svátosti jest mazání olejem a modlitba, kterou kněz při tom říká: „Skrze toto svaté pomazání a neskonalé milosrdenství své odpustiž tobě Pán, cokoli jsi zavinil zrakem (sluchem, čichem, chutí a řečí, citem, chůzí).

Poslední pomazání působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;
2. odpuštění všedních i těch těžkých hříchův, z kterých se nemocný, ačkoli se přičinil, zpovídati zapomněl, neb nemohl;
3. sprostění od zlých následků hříchů a jich ostatkův;

Ostatkové hříchův jsou: zatemnění rozumu, chabost vůle, náklonnost k zlému.

4. sílu k odpírání útokům a pokušením ďábelským;
5. pomoc proti příliš veliké úzkosti a strachu před blížící se smrtí a soudem nastávajícím;
6. často i tělesné zdraví, slouží-li duši k spasení.

§. 73. O tom, kdo svátosti touto přisluhuje a kdo ji přijímá.

Poslední pomazání může platně každý kněz udíleti, řádně však toliko biskup a farář ve svém okrsku (osadě).

Poslední pomazání může přijmouti každý katolický křesťan, jenž rozumem dospěl a povážlivě onemocněl; ne však ti, jenž zdraví jsou, v nebezpečenství smrti se nalézají (na př. vojín před bitvou, lékař, kněz v čas nakažlivé nemoci, aneb i zločinec před popravou).

Nemocný má se k poslednímu pomazání připraviti živou věrou a pevnou důvěrou v Boha, zcela se do vůle Boží odevzdávaje; přede vším pak má svatou zpovědi milost Boží získati, nebo, jestliže se zpovídati nemůže, dokonale hříchů svých litovati. Nemocný smí v téže nemoci poslední pomazání jen jednou přijmouti.

Jest radno, aby nemocný v nebezpečné nemoci s přijetím posledního pomazání dlouho neodkládal, poněvadž mu milost Boží k prospěchu duše a častěji i těla udílí.

Svátost posledního pomazání ku spasení není nevyhnutelně potřebna, ale prospěšna a spasitelná; a bylo by neláskou k sobě samému, jakož i nevděkem k bož-

skému Spasiteli, kdybychom přijmouti ji samochtě zanedbali.

P o v z b u z e n í. Jsouce navštíveni těžkou nemocí, neodkládejme přijetím této svátosti na poslední okamžik, nýbrž přijmeme ji, pokud jsme při smyslech a sebevědomí.

Svátost svěcení kněžstva.

§. 74. O kněžství.

Kristus Pán založil v církvi své viditelné kněžství a přenesl je na apoštoly a jich nástupce. (§. 53.) Ačkoli kněžství jen jedno jest, má nicméně rozličné úřady. K náležitému a řádnému vykonávání těchto úřadův jest třeba duchovní moci a zvláštní milosti. Tato duchovní moc a zvláštní milost uděluje se svěcením.

Plnosti moci, jakouž apoštolové od Krista Pána obdrželi, lze jen po stupních dojíti.

První čtyři stupně nazývají se nižší svěcení a jsou: ostiariát, lektorát, exorcistát a akolytát.

Následující tři stupně slují vyšší svěcení a jsou: podjáhenství (subdiakonát), jáhenství (diakonát) a kněžství (presbyterát).

Nejpřednějším a nejdůstojnějším svěcením jest tedy kněžství, kteréž ve svěcení na biskupství se dokonává a doplňuje.

§. 75. Pojem této svátosti, kdo jí přísluhuje a kdo ji přijímá.

Svěcení kněžstva jest svátost, v kteréž se duchovní moc a zvláštní milost k řádnému zastávání úřadu kněžského udílí.

Duchovní moc záleží v tom, že: 1. mohou kněží obět mše sv. konati, 2. svatými svátostmi přísluhovati, vyjma biřmování a svěcení kněžstva.

Ježíš Kristus svátost svěcení kněžstva ustanovil, neboť písmo sv. zřejmě vypravuje, že apoštolové jáhnům. (Skut. 6, 6.), kněžím (Skut. 14, 22.) a biskupům (Skut. 13, 2.) vzkládáním rukou a modlitbou svěcení udíleli. Tímto zevnějšíм znamením udíleno du-

chovní moci a vnitřní milosti, jak ze slov sv. apoštola Pavla k Timotheovi (2. Tim. 1, 6) vysvítá: „Napomínám tebe, abys opět vzbudil milost, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ Poněvadž pak jen Kristus Pán se zevnějším znamením vnitřní účinnou milost spojití může, tedy jistě Ježíš Kristus svěcení kněžstva ustanovil.

Zevnější znamení této svátosti záleží ve vzkládání rukou biskupových a modlitbě, jakož i v podání posvátných nádob.

Svátost svěcení kněžstva působí:

1. mimo rozmnožení posvěcující milosti dává i tu zvláštní milost, která posvěcené kněze k řádnému zastávání kněžského úřadu schopnými a působilými činí;

2. vtiskuje duši nezrušitelné znamení, jímž se posvěcení od ostatních věcí rozeznávají a službě Boží zcela se oddávají. Proto nelze tuto svátost vícekrát než jednou platně a bez smrtelného hříchu přijmouti.

Jen biskupové, jsouce řádnými nástupci svatých apoštolův, mohou na kněžství světiti. Biskupové nabývají k tomu moci zvláštním svěcením, svěcením na biskupství.

Jen osoby pokřténé mužského rodu mohou na kněžství posvěceny býti. Aby pak hodně přijata byla svátost ta, jest třeba býti prvé v stavu posvěcující milosti, potřebné vědomosti míti a pro bezúhonný život dobré pověsti požívati.

Svátost svěcení kněžstva není sice jednotlivým osobám, ale celé církvi potřebna.

Povzbuzení. Kněží jsou náměstkové Boží a rozdavači svatých tajemství. Prokazujmež jim tedy úctu a poslušnost, neboť sám Spasitel pravil: „Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, který mne poslal.“ (Luk. 10, 16.) „Prosme také, aby Pán hodné dělníky vysílal na vinici svou.“ (Mat. 9, 38.)

Svátost stavu manželského.

§. 76. Pojem manželství.

M a n ž e l s t v í jest řádné spojení jednoho muže a jedné ženy k nerozvížitelnému svazku života.

Bůh sám a sice již v ráji manželství **u s t a n o v i l**.

Dle nařízení Božího má stávati manželství toliko mezi dvěma osobama: mužem a ženou, a po celý život býti nerozvížitelným. (Mat. 19, 6.) Později se lidé od tohoto původního nařízení Božího rozdílně odchýlili.

Ježíš Kristus manželství nejen opět tak zavedl, jak je byl Bůh ustanovil, nýbrž nad to k důstojnosti svátostné je povznesl. **S v á t o s ť** stavu manželského jest nerozvížitelný svazek, kterým se dvě svobodné křesťanské osoby, muž a žena, řádně s sebou oddávají, k čemuž jim Bůh v té svátosti milosti uděluje, aby povinnosti stavu svého až do smrti věrně plnili.

Poněvadž manželství jest nerozvížitelné, nemůže manžel neb manželka za živobytí druhé strany v nový sňatek manželský vstoupiti; z veledůležitých ale příčin, dovoluje se rozvedení manželův, t. j. aby pospolu živi nebyli.

§. 77. Manželství jest svátost.

Ježíš Kristus povznesl manželství na důstojnost svátosti. Sv. Pavel nazývá je „tajemstvím velikým v Kristu a v církvi“ (Efez. 5, 32.), poněvadž vyobrazuje duchovní spojení Kristovo s církví. Ješto však spojení Kristovo s církví jest nadpřirozené, milostiplné (zakládá se na milosti), tudíž i spojení manželské milostiplné býti musí. Milostiplným t. j. milosti udělujícím může však býti pouze nařízením a ustanovením Ježíše Krista.

Z e v n ě j š í z n a m e n í této svátosti záleží v tom, že snoubenci u přítomnosti dvou svědků před vlastním farářem (aneb před knězem od faráře neb biskupa splnomocněným) svobodně a beze všeho donucení se **v y j a d ř u j í**, že spolu v stav manželský vstoupiti chtějí.

Svátost stavu manželského působí mimo rozmnožení posvěcující milosti ještě tu zvláštní milost, aby manželé povinnosti stavu svého až do smrti věrně plnili.

Povinnosti tyto jsou:

1. aby manželé pokojně a křesťansky spolu živi byli;
2. aby děti své křesťansky vychovávali a o věčné i časné blaho jejich se starali. (Efez. 6, 4.);
3. aby muž svou ženu jako své vlastní tělo miloval, živil a opatroval (Efez. 5, 25.), žena pak ve slušných věcech muže poslušna byla (Efez. 5, 22.);
4. aby v starosti a soužení jeden druhého neopouštěli, nýbrž až do smrti věrně spolu setrvali. (I. Mojž. 2, 24.)

Církev žádá od osob, které do stavu manželského vstupují:

1. aby v náboženství dobře vycvičeny byly;
2. aby mezi nimi nebylo překážky, sňatku manželskému odporující;
3. aby, pokud jsou zasnoubeni, v jednom domě nepřebývaly; a
4. aby před oddavkami hodně se vyzpovídaly a nejvyšší Svátost oltářní přijaly.

Překážkami manželskými rozumí se jisté příčiny, které uzavřený již sňatek manželský buď neplatným nebo nedovoleným činí. Rozeznávají se překážky dvojí:

1. takové, které činí manželství neplatným a je úplně ruší, jako: pokrevenské a příbuzenské do čtvrtého stupně, duchovní příbuzenské, slavný slib čistoty, nekřesťanské náboženství jedné strany a j. v.;

2. takové, které manželství nedovoleným činí, jako: slib sňatku manželského jiné osobě, zapovězený čas, nekatolické náboženství jedné strany a j.

Některé překážky mohou z veledůležitých příčin dispensací od duchovní vrchnosti zrušeny býti. Aby se možné snad překážky odhalily, musí se sňatek manželský po tři za sebou běžící neděle nebo svátky při slavných službách Božích ohlásiti.

Církev neschvaluje z důležitých příčin smíšená manželství t. j. taková, při nichž jedna strana k církvi katolické nenáleží a jen tenkrát jich žehná, když jest zabezpečeno, že děti po katolicku vychovány budou.

Povzbuzení. Zkusíš každý sebe sama svědomitě, který stav by byl spásou duše jeho nejprospěšnějším. Kdo se po zralém uvážení pro stav manželský rozhodl, vstup do něho s úmyslem čistým, bohumilým, připraviv se prvé modlitbou, dobrými skutky a přijetím svátostí pokání a oltářní.

III. Pastýřský úřad církve.

§. 78. Kterak církev pastýřský úřad spravuje.

Církev spravuje úřad pastýřský, ana věřícím podlé okolností z á k o n y předpisuje, nad jich zachováváním bdí a rušitele trestá. Nejpřednější tresty církevní jsou: odejmutí svátostí, vyhoštění ze sboru věřících (klatba církevní, exkomunikace), po smrti odepření křesťanského pohřbu. (1. Kor. 5, 3—5.)

Exkomunikace jest úplné vyhoštění ze společnosti církevní. Právo, někoho z církve vyobcovati, přísluší představeným církve a vyplývá:

a) ze slov Kristových: „Kdo církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán“ (Mat. 18, 17.);

b) z jednání sv. apoštola Pavla, který jednoho křesťana v Korintě pro těžké hříchy ze sboru věřících vyhostil. (1. Kor. 3, 5.)

Celou církev řídí a spravuje papež. Jemu po boku stojí kardinálové, kteří mají právo, voliti papeže.

Veškerá církev rozdělena jest na jednotlivé církve, jež diocese neb okrškové církevní slují. Každou diécesi spravuje biskup. Dvě neb více diécesí tvoří provincii církevní, v jejímž čele stojí arcibiskup nebo metropolita. Biskupovi po boku stojí sbor radních, který se konsistoř nazývá. Členy konsistoře jsou kanovníci a jiní od biskupa jmenovaní konsistoriální radové.

Každá diocese dělí se v menší okresy, které slovou farnosti neb osady, jež spravuje farář. Faráři jsou za spoludělníky na výpomoc dani i jiní kněží, jenž kooperatoři nebo kaplani slují. Více far pospolu tvoří vikariát (střídnictví), jehož představeným jest vikář (střídník). (V Rakousích, v Německu i na Moravě bývalo aneb jest dosavad 10 nebo více far spojeno, a proto se okres ten děkanství [decania, deka — deset] a představený jeho děkan nazývá. Titul děkana mají jen jednotliví faráři, a jest buď stálý, aneb se pouze co vyznamenání „ad personam“ udílí.)

Povzbuzení. Chovejme vždy v srdci svém hlubokou úctu a oddanost k svatému Otci, jakož i k biskupům a kněžím s ním

spojeným. Nařízení jejich ochotně plňme. Kdo zákony církevní vrchnosti zachovává, živ bude v pokoji a zalíbení Božího požívati bude. Kdo ale výstražným hlasem duchovního pastýře svého pohrdá, spásitelnými radami opovrhne, rozkazům jeho se protiví, toho zastihne jedenkráté soud přísný a těžký.

Část čtvrtá. O dokonání.

(11. a 12. článek víry.)

Církev v trojím úřadu svém až do skonání světa bude trvati, kdežto dílo posvěcení se dokoná. Dokonání jest dvojí: zvláštní každému člověku, všeobecné všemu stvoření.

Jednotlivý člověk dochází dokonání svého smrtí, načež následuje soud soukromý. Veškero tvorstvo dojde dokonání svého v poslední nebo soudný den, kdež konec světa, vzkříšení z mrtvých a všeobecný soud nastane.

A. Dokonání zvláštní.

§. 79. O smrti.

Smrt jest oddělení se duše od těla; duše vstoupí na soud Boží, tělo vrátí se do země, odkudž jest vzato.

Všickni lidé musí zemřítí, neboť „uloženo jest lidem, jednou umřítí.“ (Hebr. 9, 27.)

Všickni lidé musí umřítí, poněvadž „všickni v Adamovi zhřešili.“ (Řím. 5, 12.) Kdyby byl Adam nezhrěšil, byli bychom i podlé těla nesmrtelní zůstali. Smrt jest následek a pokuta hříchu. (Řím. 6, 23.)

Času, způsobu a okolností smrti neznáme.

„Neví člověk konce svého: ale jako ryby udicí chyceny bývají, a jako ptáci polapeni bývají osidlem, takť zlapáni bývají lidé v čas zlý, když na ně vnáhle připadne.“ (Kazat. 9, 12.) „Bdětež tedy, neb nevíte dne ani hodiny.“ (Mat. 25, 13.)

Bůh skryl čas smrti před námi, abychom se mu tím více co svrchovanému Pánu kořili a jeho se báli a abychom vždy k smrti hotovi byli. (Luk. 12, 40.)

Šťastna jest smrt spravedlivých, neboť písmo dí: „Drahát jest před očima Hospodina smrt Svatých jeho.“ (Žalm 115, 6.) Přenešťastna jest smrt nešlechetníkův, neboť svědčí písmo sv. řkouc: „Smrt hříšníkův jest nejhorší.“ (Žalm 33, 22.)

Povzbuzení. Smrt jest jista; nejisto však, kdy, kde a jak zemřeme. Tak tedy živi budme každý den, jako by byl dnem života našeho posledním; hříchu se varujme, dobré skutky horlivě konejme a Boha prosme, aby nás od náhlé a nenadálé smrti osvoboditi ráčil.

§. 80. ○ soudu soukromém.

Hned po smrti bude Ježíš duši každého člověka zvlášť či soukromí souditi. Soud ten nazývá se soukromým. „Uloženo jest lidem, jednou umřítí, a potom bude soud.“ (Hebr. 9, 27.)

Soud soukromý bude konati Ježíš Kristus sám; jelikož bude každého souditi, jak s vykoupením spolupůsobil a ovoce jeho si přivlastnil. „Aniž zajisté Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu.“ (Jan 5, 22.)

Po soudu bude dáno, co komu usouzeno. Duše se odsoudí při soukromém soudu buď do očištěnce, neb do pekla, aneb se do nebe dostane, jak toho zasloužila; neb „není přijímání osob u Boha.“ (Řím. 2, 11.)

Povzbuzení. Jaký osud zastihne nás, až staneme jednou před soudnou stolicí Kristovou? Nyní jest čas poučení, výstrahy, milosti, milosrdenství a smilování. Zužítujme dobře tento čas a nebudeme se museti chvěti a bude nám milostivým soudcem Kristus Pán.

§. 81. ○ očistci.

Očistec jest místo, kde trpí duše časné tresty za hříchy, za které se v životě tomto nedokály. Do očistce

dostanou se duše spravedlivých, které se všedními hříchy se světa se odebraly, aneb které za hříchy své ještě časné tresty trpěti mají.

Že však očištec jest, víme dílem z písma sv., dílem z ústního podání.

Již ve starém zákoně (2. Makk. 12, 43—46.) vypravuje se o Judovi Makkabejském, že sbírku učinil na ty, kteří padli v bitvě, a že peníze ty (dvanácte tisíc drachem) poslal do Jerusalema, aby za hříchy jejich obětována byla oběť. A skutek tento zřejmě se chváří slovy: „Svaté a spasitelné jest smýšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů zproštěni byli.“

V novém zákoně mluví Ježíš o hříších, kteří na onom světě odpuštění budou (Mat. 12, 32.), a Pavel dotýká (1. Kor. 3, 15) o lidech v den posledního soudu, „kteří spaseni budou, avšak tak jako skrze oheň.“ Církev pak od nejstarších dob konala a koná modlitby a obětuje mši sv. za zemřelé.

V čem záleží tresty, jež duše v očištcu trpěti musí, pověditi nelze. To však víme, že duše ty ustavičně trápí touha po věčné blaženosti. Tresty tyto nejsou při všech stejně veliké a bolestné; řídí se dle velikosti viny. Též při všech stejně dlouho netrvají, nýbrž buď déle, buď kratěji, jak totiž Boha urazily, jak pokání činily, a jak jim věřící modlitbou a jinými dobrými skutky pomáhají. Teprv když úplně očištěny jsou, mohou vejít do království Božího.

Povzbuzení. Pamatujme často na očištec. Když už při pohledu na lidskou bídu k útrpnosti pohnuti a k účinné pomoci povzbuzeni býváme, kterak mohlo by nedotknuto zůstatí srdce naše při uvážení přebolestných muk, jež dušičky ubohé snášeti musí! Kterak mohli bychom přeslechnouti volání o pomoc, jež z očišce doráží k nám: „Slitujte se nademnou aspoň vy, přátelé moji; neboť ruka Páně dotkla se mne!“ (Job. 19, 21.) Rozjímání muk těchto budiž nám důtklivou výstrahou, abychom se nejen těžkých, nýbrž i všedních hříchů varovali!

B. Všeobecné dokonání.

§. 82. Konec světa.

Tento viditelný svět ve své nynější podobě jedenkrát pomine a v nový, nepomíjející svět se promění. (Mat. 15, 18; 2. Petr. 3, 10—13.)

Čas, kdy konec světa nastane, toliko Bohu jest povědom. (Mat. 24, 36.) Budou však dokonání světa jistá znamení předcházeti. Zjevení Boží některá udává, jako:

1. rozšíření evangelia na zemi (Mat. 24, 14; Jan 10, 16.);

2. odpadnutí mnohých od víry, načež nemravnost a zatonulost u věci pozemské nastane a zákonů šetřiti se nebude (Mat. 24, 12; Luk. 17, 26—30.);

3. objeví se antikrist t. j. onen nešlechtník, jenž pomocí satanovou falešné zázraky činiti bude a mnohé k zlomyslnosti svede, posléze však od Krista zničen a zahuben bude (2. Thess. 2, 9. 10.);

4. strašlivá znamení na nebi i na zemi. (Mat. 24, 29; Luk. 21, 25...)

Povzbuzení. Svět a rozkoš jeho pomine, Bůh ale zůstane na věky. Pročež ku věcem pozemským srdcí svých nepřiložme; hledejme nejprve království Božího, a všecko ostatní bude nám přidáno.

§. 83. Vzkříšení z mrtvých.

V poslední nebo soudný den vzkřísí Bůh tělo každého člověka z mrtvých a s duší, kterou za živa mělo, na věky spojí. Toto vzkříšení těl lidských nazýváme v z k ř í š e n í m z m r t v ý c h.

Všickni lidé z mrtvých vstanou, o tom ujišťuje nás Spasitel, řka: „Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího. I půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života; kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu (zatracení).“

Všickni lidé s těmi těly, kteráž za živa měli, z mrtvých vstanou. Pravdu tuto ztvrzuje písmo sv. slovy Jobovými: „Zase oblečen budu kůží svou a v těle svém uzřím Boha, Spasitele svého.“ (Job. 19, 26.)

Že všeobecné z mrtvých vstání možné jest, vysvítá z toho, že jest zázrakem všemohoucnosti Boží. Že skutečně nastane, pojištěno jest slovem Božím a potvrzeno z mrtvých vstáním Ježíše Krista. Též podobné úkazy v přírodě obrazně představují těla vzkříšení, na př. zrno zaseté a spráchnivělé, z něhož spanilá bylinka vyrůstá; zapadající a opětně vycházející slunce; doba jarní, kdežto vše ze zimního brobu povstává; housenka, kteráž se zapřádá a z larvy překrásný motýl se vylíhá a pak k nebesům poletuje.

Všickni lidé se svými těly z mrtvých vstanou:

1. aby každý i na těle vzal odplatu neb trest, jak toho zasloužil (2. Kor. 5, 10.);

2. aby i „nejposlednější nepřítelkyně smrt zkažena byla“ (I. Kor. 15, 26.), a

3. aby dílo vykoupení Kristova na celém člověku, jenž z těla a z duše záleží, dokonáno bylo.

Avšak, ač v podstatě taže, předce ne v témž stavu těla naše z mrtvých vstanou. Těla spravedlivých budou oslavena a připodobněna k tělu jasnosti Ježíšovy (Filipp. 3, 21.), t. j. budou neporušitelná a nesmrtelná, jasná jako slunce, rychlá jako myšlenka, pronikající jako duch. Těla bezbožných budou škarová a ošklivá.

Povzbuzení. Tělo člověka jest chrám Ducha sv. a zrno uložené k slavnému vzkříšení. Pročež nezneužívejme nikdy očí, uší, jazyka, rukou a ostatních údů těla, nýbrž vydávejme, je v službu spravedlnosti ku posvěcení (Řím. 6, 19.), abychom jednou vstali ne k věčnému zatracení, nýbrž ku věčné slávě a blaženosti.

§. 84. Poslední čili všeobecný soud.

Hned po vzkříšení bude Ježíš všechny lidi souditi. (2. Tim. 4, 1.) Soud tento sluje soud všeobecný čili poslední. O soudu tomto Ježíš Kristus co nejurčitěji se pronáší: „Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého s anděly svými: a tehdaž odplatí jednomu každému podle skutků jeho.“ (Mat. 16, 27.)

Ježíš Kristus přijde v oblacích nebeských a shromáždí skrze anděly své všechny národy před trůnem svým a postaví dobré na pravici, zlé pak na levici své. (Mat. 24. a 25.) Potom odkryje dobré a zlé, i nejtajnější myšlení každého člověka, jakož i milosti, jež každému byl udělil. Posléze nade všemi vynese rozsudek. K dobrým zajisté řekne: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte připraveným vám královstvím od ustanovení světa.“ Potom řekne i ku zlým: „Odejděte ode mne, zlořečenci, do ohně věčného, kterýž připraven jest ďáblu a andělům jeho.“ (Mat. 25, 34. 41.) I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví ale do života věčného. (Mat. 25, 46.)

Báde pak konati Ježíš Kristus soud všeobecný:

1. aby moudrost a spravedlnost Boží před veškerým světem osvědčil;
2. aby byl před veškerým světem oslaven; a
3. aby spravedliví zaslouženého oslavení, nepraví pak veřejného zahanbení došli.

Povzbuzení. V hrozný onen den staneme před Soudcem, jehož moc nemá mezí, jehož svatosť všeliký, i nejmenší hřích nenávidí, jehož vševidoucí oko i nejtajnější záhyby srdce prohlédá, jenž každé slovo marné i všelikou myšlenku nedovolenou tresce. Očišťmež se již zde na zemi spasitelným pokáním, „sudme se sami před soudem a před obličejem Božím a dojdeme smilování.“ (Sir. 18, 20.)

§. 85. Nebe.

Nebe jest místo a stav věčné, nevýslovné blaženosti. Do nebe se dostane, kdo v milosti Boží zemře, a kdo za spáchané hříchy buď v tomto, nebo v onom životě zadost učiní.

Svrchovaná blaženost v nebesích záleží v tom:

1. že vyvolení Boží prosti budou všeliké bídy a tísně. „Bůh setře všecku slzu s očí jejich a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti; nebo první věci pominuly.“ (Zjev. 21, 4.)

2. Že radosti a slávy věčné se všemi anděly a svatými požívati budou.

Písmo sv. líčí totiž život blaženců v nebi životem plným cti, slávy a moci (Mat. 19, 28.), věčným plesáním (1. Petr. 18.), korunou slávy. (2. Tim. 4, 8.)

3. Že patřiti budou na Boha, jak sám v sobě jest a jej milovati: „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdaž tváří v tvář.“ (1. Kor. 13, 12.)

Vyvolenci budou na Boha patřiti, t. j. uvidí a poznají Boha v celé jeho podstatě, v jeho jedinství a trojosobnosti, uvidí a poznají neskonanou jeho krásu, jeho slávu a božskou velebnost, všechny jeho dokonalosti a skutky na nebi a u veškerém tvorstvu co nejjasněji a nejsvětěji. Toto zírání neskonale krásy Boží, toto jasné poznání neskonale jeho dobroty a dokonalosti způsobí, že vyvolenci nevýslovně Boha budou milovati. V tomto zírání a v této lásce k Bohu dojde touha duší jejich nejdokonalejšího uspokojení.

Blaženost nebeská jest nevýslovná; neboť „čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteří jej milují.“ (I. ku Kor. 2, 9.)

Blaženost nebeská nemá nikdy konce; písmo sv. nazývá ji „dědictvím neporušitelným“ (1. Petr. 3, 4.), životem věčným. (Mat. 25.)

Blaženost nebeská není u všech stejná; jsou jisté stupně blaženosti; kdo více dobře činil, hojnější odplaty dojde v nebesích.

„Každý vezme odplatu svou dle své práce.“ (1. Kor. 3, 8.) „Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude, a kdož rozsívá v požehnaní, z požehnaní i žíti bude.“ (2. Kor. 9, 6.)

Povzbuzení. Nezapomínejmež, že nebe statkův a radostí poskytlá, naproti nimž statky a radosti tohoto světa nic nejsou. Na nebe často pamatujme. Myšlenka tato posilňuje nás, „abychom neustávali, dobré činiti“ (Galat. 6, 9.); myšlenka tato těší nás při smrti věrných přátel nadějí, že je opět spatříme; myšlenka tato okřepňuje nás v souženích a utrpeních života tohoto. „Mám za to,“ dí apoštol, „že utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás.“ (K Řím. 8, 18.)

§. 86. Peklo.

Peklo jest místo a stav nejtrapnějších a věčných muk. Do pekla se dostane, kdo v smrtelném hříchu zemře.

Muka pekelná jsou dvojí:

1. trest ztráty a 2. trest citu.

Trest ztráty záleží v tom, že zatracenci na věky jsou zbaveni patření na Boha, čili že od tváře Boží věčně jsou zavrženi. Kristus řekne k nim v den posledního soudu: „Odejděte ode mne, zločecenci, do ohně věčného, který připraven jest ďáblu a andělům jeho.“ (Mat. 25, 41.) Stav tento nazývá písmo sv. druhou, věčnou smrtí. (Zjev. 11, 28.)

Trest citu záleží v tom, že zatracenci vše, co bolestného a strastiplného na těle i na duši jen mysliti se dá, věčně trpěti budou. Písmo sv. naznačuje peklo červem, který nikdy neumírá (Mar. 9, 43.); temnostmi zevnitřními, kde bude pláč a skřípění zubův (Mat. 8, 12.); místem strašlivého trápení a muk (Luk. 16, 28.); zvláště pak často ohněm, a sice ohněm nehasitelným. (Mar. 11, 42.)

Tresty zatracencův jsou věčné. Písmo sv. nazývá tresty tyto zřejmě mukou věčnou, ohněm věčným, nehasitelným. Že tresty pekelné věčné jsou, jde i z toho, že smrtí nastane stav nezměnitelný; ti tedy, jenž v hříchu umírají, v hříchu věčně zatvrzení zůstanou.

Tresty pekelné nejsou stejny, nýbrž dle velikosti a počtu (tíže a míry) hříchu rozličny.

„Mocní t. j. ti, kteří mocně hřešili, mocné muky trpěti budou.“ (Moudr. 6, 7.)

Mezi zavrženými v pekle a údy církve (bojující, trpící a vítězné) není žádného obcování více.

„A nad to nade všecko jest mezi námi a vámi veliká propast utvrzena, aby ti, kteříž chtějí odsud k vám jíti, nemohli, ani od onud sem přijíti.“ (Luk. 16, 26.)

Poznamenání. Že Bůh hřích smrtelný věčně trestá, pochodí odtud, poněvadž:

a) vina hříchu, jakožto uražení neskončené velebnosti božské, jest neskončená, a tudý zasluhuje věčného trestu; nad to více

b) ti, kdož v hříchu smrtelném zatvrzele umírají, byli by věčně v něm setrvali, kdyby možno bylo; a protož hodni jsou věčného trestu.

c) Jakož Bůh ctnost věčně odplácí, trestá věčně nepravost; ještě jsa nejvyšší svatý, zlé rovněž tak nenávidí, jako dobré miluje.

Povzbuzení. Pamatujme často na peklo a muka pekelná živě stavme sobě před oči, bychom se jich báti učili; neboť budeme-li se jich báti, jistě jim ujdeme. „Hrozněť jest, upadnouti v ruce Boha živého“ (Hebr. 10, 31.)

Závěrečným slovem „Amen“ ztvrzujeme, že o tom, co se v apoštolském snešení obsahuje, nepochybujeme, nýbrž všecko za pravé máme.

~~~~~

## Díl druhý.

# M r a v o u k a.

---

### §. 87. Přehled.

Katolická mravouka jest nauka o mravném životě křesťana. Záleží pak mravný život křesťana v usilování, aby nadpřirozeného cíle, blaženosti věčné, dosáhl. Co křesťan činiti a čeho se varovati má, aby cíle toho dosáhl, tomu učí zákon Božský.

Zákon Božský jest oznámení vůle Boží, prikazující, co člověk činiti, a čeho se varovati má. Dělí se na zákon přirozený a zjevený (kladný). Zákon přirozený jest souhrn těch pravidel mravného smýšlení a jednání, jež každý člověk přirozeným světlem rozumu (svědomí) poznávati může. Zákon zjevený jest souhrn těch prikázání, jež Bůh zřejmě oznámil (zjevil).

Zákon Božský byl nám co nejdokonaleji Ježíšem Kristem oznámen a církev sv. jej neomylně hlásá.

Poněvadž zákon Božský co nejdokonaleji Ježíšem Kristem oznámen jest, sluje též zákonem Ježíše Krista.

Zákon Božský jest krátce obsažen v hlavním zákonu lásky.

Hlavní zákon lásky zní:

„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a ze vsí duše své a ze vsí mysli své. To jest první a veliké prikázání.

*Prof. F. B. Vinkláře Náboženství. 2. vyd.*

Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ (Mar. 12, 30. 31.)

Hlavní zákon lásky jest blíže vysvětlen v desateru Božích přikázání a v pateru přikázání církevních.

Desatero Božích přikázání zní:

1. V jednoho Boha budeš věřit.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.
5. Nezabíješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Aniž požádáš statku jeho.

Patero přikázání církevních zní takto:

1. Svátky zasvěcené světit.
2. V zasvěcený svátek celou mši svatou pobožně slyšet.
3. Ustanovené posty zachovávat.
4. Nejméně jednou v roce nařízenému knězi se zpovídati, a při času velikonočním velebnou Svátost oltářní přijímat.
5. V zapovězený čas svatebního veselí nedržet.

Cokoli člověk činí, buď se zákonem Božím se srovnává, neb jemu odporuje. Když se jednání člověka se zákonem Božím srovnává, sluje mravně dobrým (dobrý skutek), pakli mu odporuje, sluje mravně zlým (hřích). Podobně může také vůle (stále) k jistým skutkům, k určitým úkonům nakloněna býti a takováto náklonnost vůle, pakli k dobrému směřuje, slove ctnost, směřuje-li k zlému, hřích.

Katolická mravouka na dvě hlavy se rozpadá; první jedná o ctnostech, dobrých skutcích a hříších vůbec (všeobecná mravouka); druhá o jednotlivých ctnostech, dobrých skutcích a hříších (mravouka zvláštní) se šíří.

## Hlava první.

### Mravouka všeobecná.

---

#### Část' první. O ctnostech a dobrých skutcích.

##### A. O ctnostech.

##### §. 88. Pojem ctnosti.

Ctnost jest stálá vůle a snažení po dobrém. Ctnost jest buď ctnost vlitá, neb nabytá. Ctnost sluje vlitou, pokud jest darem, který Bůh s posvěcující milostí do duše naší vlívá, aby vůli lidskou k takovým činům schopnou učinil a naklonil, které se zákonem Ježíše Krista se srovnávají a věčné blahoslavenství zasluhují. Ctnost sluje nabytou, když jest to hbitost (dovednost), které člověk s milostí Boží častým cvičením nabyt.

Rozeznáváme božské a mravné ctnosti.

##### §. 89. O Božských ctnostech.

Božské ctnosti jsou ty, jichžto neprostřednou pohnutkou a předmětem jest Bůh. Jsou tři Božské ctnosti, totiž víra (§. 6.), naděje (§. 98.) a láska (§. 95.). (1. Kor. 13, 13.)

Člověk jest povinen, tyto tři Božské ctnosti vzbuzovati, a sice:

1. hned po nabytém užívání rozumu;
2. častěji v životě;
3. v čas těžkého pokušení proti těmto ctnostem;
4. v nebezpečství smrti a na loži smrtelném.

Kterak Božské ctnosti vzbuzovati máme, viz v přídavku.

##### §. 90. O ctnostech mravných.

Mravné ctnosti jsou ty, které přede vším člověka se týkají.

Slují ctnosti mravné, proto že mravy naše tak zřizují, že se Bohu líbí.

Mezi mravnými ctnostmi, které má křesťan konati, jsou čtyři hlavní ctnosti, kteréž ostatní ctnosti v sobě zahrnují.

Čtyři stežejní ctnosti jsou: opatrnost, mírnost, spravedlnost a udatnost.

Křesťanská opatrnost záleží v tom, že dobré netoliko chceme, nýbrž i schopných prostředků k tomu užíváme.

Křesťanská mírnost záleží v tom, že nezřízené náklonnosti a žádosti, které nás od dobrého zdržují, krotíme.

Křesťanská spravedlnost záleží v tom, že jsme vždy hotovi každému dáti, čím mu povinni jsme.

Křesťanská udatnost záleží v tom, že se ničádnými obtížemi a překážkami od konání dobrého odstrašiti nedáme.

Tých osm ctností, kterým Ježíš na hoře učil (Mat. 5, 1—11.), a pro které člověka, konajícího je, blahoslaveným nazval, slovou osmero blahoslavenství.

Jsou pak tyto:

1. Blahoslaveni chudí duchem; nebo jejich jest království nebeské.

2. Blahoslaveni tiší; neboť oni země vládnouti budou.

3. Blahoslaveni lkající; nebo oni potěšení budou.

4. Blahoslaveni, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; neboť oni nasyceni budou.

5. Blahoslaveni milosrdní; neboť oni milosrdenství dojdou.

6. Blahoslaveni čistého srdce; neboť oni Boha viděti budou.

7. Blahoslaveni pokojní; nebo oni synové Boží slouti budou.

8. Blahoslaveni, kteří protivensství trpí pro spravedlnost: nebo jejich jest království nebeské.

Chudí duchem jsou ti, kteří ducha chudoby v sobě nosí, t. j. kteří srdcem ke statkům pozemským nelípnou, kteří skromně o sobě myslí a proto se ponížují. Tiší jsou ti, kteří hněvem se unést nedají, nýbrž všeliké křivdy trpělivě a klidně snášejí. Lkající jsou ti, kteří neštěstí je potkavší s odevzdaností do vůle Boží snášejí a hříchů svých oplakávají. Lační a žízniví po spravedlnosti jsou ti, kteří toužebnou žádost ctnosti a bohoblaženosti mají. Milo-

srdní jsou ti, kteří soustrastní jsouce k svým bližním, skutkem jim v tělesných i duševních potřebách pomáhají, jakkoli mohou. Srdce čisté mají ti, kteří svědomí svého ani myšlenkami neb žádostmi hříšnými nepoškvřňují, aneb pravým pokáním bez odkladu je očisťují. Pokojní jsou ti, kteří, i při vlastní škodě, s bližním pokoj zachovati usilují. Protivenství pro spravedlnost trpí ti, kteří pro víru a ctnosti své soužení a protivenství snášejí.

**Povzbuzení.** Co strom bez ovoce, pramen bez vody, kniha bez obsahu, tím jest člověk — bez ctnosti. Ctnosti však bez boje proti zlým náklonnostem nabýti nelze. Pročež srdnatě a věrně bojujme, až nám andělé Boží věnec vítězoslavný ponesou a bránu nebeskou otevrou.

## B. O dobrých skutcích.

### §. 91. Pojem a potřeba dobrých skutků.

Dobří skutkové jsou činové, kteří se Bohu líbí a křesťanu, kterýž je koná, k zásluze jsou.

Záslužným před Bohem jest skutek ten, jemuž před Bohem mzda náleží.

Dobří skutkové jsou ku spasení potřebni; neboť „všeliký strom, nenesoucí ovoce dobrého, vyřát a na oheň uvržen bude.“ (Mat. 7, 19.)

Dobří skutkové jsou záslužni; neboť jimi mzdu zasluhujeme, totiž a) rozmnožení posvěcující milosti (Mat. 25, 29.); b) život věčný, o kterémž dříve písmo sv., že odplatou jest. (Mat. 5, 12.)

Dobří skutkové, mají-li záslužni býti, musí být konáni:

1. v stavu milosti Boží (Jan 15, 5.);
2. ne z přirozených, neb dokonce marných pohybů, nýbrž zvláště pro Boha. (Mat. 10, 42.)

Nejpřednější dobré skutky jsou: modliti se (Luk. 18, 1.), postiti se (Mat. 6, 17.), almužnu dávat (Mat. 6, 3. 4.). Modliti se, postiti se a almužnu dávat slují nejpřednějšími dobrými skutky, poněvadž, cokoliv dobrého a záslužného učiniti můžeme, k některému z těchto tří skutků náleží.

Modlitbou míníme všechny skutky, jenž ku počtě Boží směřují; postem rozumí se všeliké sebedržení; almužnou všeliké prokazování milosrdenství bližnímu.

Povzbuzení. Konejme horlivě dobré skutky, abychom uslyšeli jedenkrát z úst Božích blahodárná slova: „Mněhoděk, služebníče dobrý a věrný: že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tebe ustanovím: vejdiž v radost Pána svého.“ (Mat. 25, 21.)

## Část' druhá. O hříších.

### §. 92. Pojem a rozdíl hříchu.

Hřích jest dobrovolné přestoupení zákona Božího. Hřích může býti spáchán:

1. myšlením a žádostmi,
2. řečí,
3. skutky,
4. obmeškáním dobrého, co jsme povinni činiti.

Všickni hříchové nejsou stejně velicí; rozeznávají se hříchy těžké čili smrtelné, a malé čili všední.

Hřích smrtelný jest těžké přestoupení zákona Božího. Hřích ten sluje smrtelným, poněvadž jím duše duchovního života, t. j. posvěcující milosti zbavena bývá a věčné smrti vinnou se stává. (Jak. 1, 15.)

Aby hřích byl těžkým, žádají se tři věci, a) důležitost předmětu, t. j. zákona, který se přestupuje, b) dostatečná jeho známost a c) úplné svolení, t. j. úplná svoboda v jednání, beze všeho přinucení.

Hřích všední jest malé přestoupení zákona Božího. Hřích ten zove se všedním, poněvadž snadno, i bez zpovědi odpuštěn býti může.

Přestoupení jest malé, když předmět, jehož se přikázání neb záповěď týče, méně důležitý jest, když zákona sobě méně vědomi jsme, neb když nepožíváme v jednání svém úplné svobody.



### §. 93. Druhy hříchů.

Rozeznáváme tyto druhy hříchů :

1. sedmero hlavních hříchů;
2. šestero hříchů proti Duchu sv.;
3. čtvero hříchů do nebe volajících;
4. devatero cizých hříchů.

1. Sedmero hlavních hříchů jest: 1. Pýcha (Sir. 10, 15.). 2. Lakomství (1. Tim. 6, 10.). 3. Smilstvo (1. Kor. 6, 9.). 4. Závist (1. Pet. 2, 1.). 5. Obžerství (Efez. 6, 18.). 6. Hněv (Mat. 5, 22.). 7. Lenost (Zjev. 3, 15.).

Tyto hříchy jmenujeme hlavními, poněvadž každý z nich tak řka hlavou jest neb pramenem mnohých jiných nepravostí, které z něho pocházejí.

Z pýchy pochází: Vypínavé přiosobování si věcí nepřináležících neb opovážlivé bažení po věcech nepřislušných, ctižádost, marnost, vychloubání a vypínání se, licoměrnost, svéhlavost, sváry, hádky, neposlušnost a zpupnost k představeným, ukrutnost k poddaným, nevděčnost, nenávisť, nevěra, kacířství a nenávisť Boha. Příklady toho máme: na Luciferovi, Faraonovi, Nabuchodonosorovi, Holofernovi, Amanovi, Heródovi, Fariseech.

Z lakomství původ běže: Nespokojenost, nenasycenost, lakota, nemilosrdenství, zatvrzelost, úskok, podvod, zpronevěřilost, křivopřísežnictví, zrada, násilí, lichva, svatokupectví, vražda.

Ze smilstva plyne: Zaslepenost, lenivost, nerozvážlivost, marnost, oplzlé žerty a šprýmy, nelibost v Bohu a nechť k Božským věcem, přílišná láska k světu, svůdnictví, křivé sliby a přísady, krádež, nevěra, bezbožnost, podvrácení zdraví a spokojenosti domácí, třeštění, zoufanlivost.

Ze závisti pochodí: Nenávisť, na cti utrhaní, pomluva, úskočnost, rouhání, msta i vražda. Výstražných toho příkladů shledáváme: na ďáblu, Kainovi, bratřích Josefových, Saulovi, Fariseech.

V obžerství prameni: Marnotratnost, lenost, opilství, otupělost ducha, rozpustilost, nestydatost, smilstvo, tlachavost, chlípnost, podvod, krádež, klení, potupa, vražda a nekajicnost. (Král Balthasar, nemilosrdný boháč.)

Z hněvu běže počátek: Nepřátelství, rozbroj, utrhačnost, sočení, mativost, radost z cizé škody, zlořečení, rouhání, proklínání, pranice i vraždy. (Esau, Absalon.)

Zlé následky lenosti jsou: Zanedbávání povinností stavu svého, zlomyslnost, vlašnost a netečnost náboženská, zpupnost, marnomyslnost, roztržitost, zkáza jmění, lež, podvod.

2. Šestero hříchů proti Duchu svatému jsou: 1. Zúmyně na milosrdenství Boží hřešiti. (Sir. 5, 4.) 2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati. (Mat. 27, 4.) 3. Poznalé křesťanské pravdě odpírati. (Skut. ap. 13, 9.) 4. Bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti. (I. Mojž. 3.) 5. Ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti. (2. Mojž. 7, 13.) 6. V životě nekajícím zúmyně do konce setrvati. (2. Makk. 9, 5.)

Slují pak hříchové tyto hřichy proti Duchu svatému, poněvadž obzvláště proti Duchu sv. čelí, srdce milosti Božské zavírajíce a tudíž obrácení zamezujíce neb velice přitěžujíce. Spasitel dí o hříších těchto, „že ani na tomto, ani na onom světě odpuštění nebudou“ (Mat. 12, 32.), t. j. že téměř nikdy odpuštění býti nemohou, poněvadž téměř nikdy pravé pokání za ně se nečiní. <sup>7</sup>

3. Čtvero hříchů do nebe volajících jest: 1. Zúmynná vražda. (1. Mojž. 4, 10.) 2. Némý neb sodomský hřích. (1. Mojž. 18, 20.) 3. Utiskování chudých lidí, vdov a siroteků. (Sir. 35, 18.) 4. Zadržování neb ujímání mzdy dělníkům. (Jak. 5, 4.)

Tyto hřichy jmenujeme do nebe volající, a) poněvadž se v písmě sv. o každém z nich výslovně praví, že do nebe o pomstu volá; b) poněvadž se jimi spravedlnost Boží ke přísnému trestání těch, jenž je spáchali, zvláště vyzývá.

4. Devatero cizých hříchů jest: 1. Ke hříchu raditi. (Jan 11, 40.) 2. Veleti zlé činiti. (2. Král. 11, 14.) 3. Zlého povoliti. (Skut. 7, 59.) 4. K hříchu ponoukati. (1. Mojž. 3, 6.) 5. Hříchu pochváliti. (Is. 5, 20.) 6. Hříchu tajiti. (Mat. 27.) 7. Hříchu netrestati. (1. Král. 3, 13.) 8. V hříchu podíl bráti. (Dan. 5, 1.) 9. Hříchu hájiti. (Přisl. 17, 15.)

Nazýváme pak hřichy tyto cizými, poněvadž je sice jiné páchají, avšak i tomu se přičítají, kdo způsobem shora uvedeným jich příčinou jest.

### §. 94. Povaha a následky hříchu.

Hřích těžký již dle přirozenosti své jest ohavný a má, jsa, urážkou Boha nejsvětějšího, přesmutné následky v zápětí.

Hřích těžký již dle přirozenosti své jest ohavný; neboť jest: 1. odboj a zpoua proti Bohu (Job. 15. 25. 21. 14. 15.); 2. opovrhování Bohem, poněvadž hříšník dobro stvořené, ukojení své náruživosti nad Boha, jenž jest nejvyšší dobro, a nad zaslíbenou blaženost klade. (Jer. 2, 12. 13.) 3. Jest největším nevděkem k Bohu, a sice k Bohu Stvořiteli, jehož darů užívá hříšník, aby jej urážel; k Bohu Vykupiteli, jež na novo křičuje (Hebr. 6, 6.); k Bohu Duchu sv., poněvadž jeho milost za otroctví hříchu směňuje. (1. Kor. 3, 16. 17.)

Hřích těžký, jsa urážkou Boha nejsvětějšího, má v zápětí nejtruchlivější následky; neboť 1. zbavuje člověka posvěcující milosti, lásky a přízně Boží a nadpřirozené krásy duše; 2. umrtvuje všecky jeho dřívější zásluhy (Ezech. 18, 24.) a činí jej neschopným k nabytí zásluh nových (Is. 1, 15.); 3. zbavuje jej vnitřního pokoje a ruší poklid jeho svědomí (Is. 57, 21.), a přčasto i blaho časné hubí a podlamuje (Přisl. 14, 34.); 4. soud Boží naň uvaluje a smrti věčné vinným jej činí. (Job. 21, 22.)

Avšak nejen těžkých, nýbrž i všedních hříchů máme se všemožně varovati: 1. poněvadž i všedním hříchem Bůh urážen bývá (Job. 3, 2.); 2. poněvadž máme raději vše trpěti, než Boha i nejmenším hříchem uraziti (Přisl. 14, 6.); 3. poněvadž všední hřích posvěcující milost umenšuje a zbraňuje, že jiných skutečných milostí nedostává; 4. poněvadž hříšníka znenáhla k těžkým hříchům svádí. (Sir. 19, 1.)

Povzbuzení. An hřích tak ohavný jest a tak truchlivé následky má v zápětí, jsme povinni s největší bedlivostí se ho varovati.

Chtíce se hříchu varovati, máme:

1. sobě nedůvěřovati a všeliké příležitosti i nebezpečí se chrániti; neboť kdo nebezpečenství vyhledává, zahyne v něm;

2. se přičiniti, abychom poznali pravdy evangelické a povinnosti stavu svého; neboť nevědomost pramenem mnohých hříchů bývá;

3. žádostivost a bažení po věcech pozemských krotiti a strach před bídami časnými přemáhati; neboť zlé žádosti a strach jsou příčinami mnohých hříchů (sv. Augustin);

4. neustále mysliti na poslední čtyři věci člověka, jimiž jsou: smrt, soud, peklo, nebe;

5. Boha co Otce svého milovati, co Pána a Soudce se báti;

6. Ježíše Krista za nejlepšího lékaře duše považovati.

Umřelť zajisté, aby nás od hříchů vykoupil, bychom spravedlivými nalezení byli před soudnou stolicí Boží. Jedině On může nás od pádu zachovati a pozvednouti, jestliže jsme padli.

## Hlava druhá.

### Mravouka zvláštní.

#### Část první. O hlavním přikázání lásky.

##### §. 95. O lásce k Bohu.

Láska k Bohu záleží v tom, abychom se Bohu, jakožto nejvyššímu dobru, s celým srdcem oddali a jemu se zalíbiti a s ním se spojití usilovali.

Láska k Bohu jest buď dokonalá neb nedokonalá. Jest dokonalá, když Boha pro něho samého milujeme, t. j. proto, že nejvyšší dobro, nejvyšší dokonalý a vší lásky hoden jest.

Nedokonalá jest, když Boha zvláště proto milujeme, že jest k nám nejvyšší dobrotivý.

Láska k Bohu musí býti nade všecko, z celého srdce, z celé duše, ze vší mysli a ze vší síly naší.

Láska k Bohu jest nade všecko, když Boha nade všecky tvory klademe a více, než všeho na světě, sobě ho vážíme; z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší mysli a ze vší síly své Boha milujeme, když všecky své myšlenky, všecky své žádosti, všecky své řeči a skutky na Boha obracíme a hotovi jsme, raději všecko, i život ztratiti, než proti přikázáním Božím jednati.

Hříchy proti lásce k Bohu jsou všecky těžké hříchy vůbec, zvláště nenávisť Boha, která jest největší a nejtěžší všech hříchů, poněvadž se jí člověk od Boha docela a naprosto odvrací.

#### §. 96. O lásce k bližnímu.

Křesťanská láska k bližnímu záleží v tom, abychom bližnímu všeho dobrého přáli, to jemu činili, co mu příjemné a užitečné jest a všeho zanechali, co mu jest nepříjemné a škodlivé.

Slovem bližní rozumí se každý člověk, přítel i nepřítel. (Luk. 10, 29—37.) Nepřítel jest ten, kdo nás nenávidí a z nevrzivého smýšlení nám škoditi usiluje.

Máme milovati bližního svého:

1. proto že k obrazu Božímu stvořen, krví Ježíše Krista vykoupen a k blaženosti věčné povolán jest;
2. poněvadž Ježíš Kristus výslovně bližního milovati přikázal. (1. Jan. 4, 20.)

Láska k bližnímu má býti:

1. upřímná,
2. nezištná,
3. účinná,
4. obecná.

Láska k bližnímu jest upřímná, když bližního jako sebe milujeme, t. j. když bližnímu ničeho nečiníme, co bychom sami neradi měli, a jemu prokazujeme, co bychom si sami právem žádati mohli. (Mat. 7, 12.)

Láska k bližnímu jest nezištná, když jej ne pro nějaký zisk, nýbrž pro Boha milujeme (1. Kor. 13, 4.); účinná, když mu dle možnosti dobře činíme (1. Jan 3, 18.); obecná, když nikoho, buďsi přítel neb nepřítel, z lásky své nevylučujeme. Mat. 5, 46..)

I nepřítelé máme milovati, poněvadž Ježíš Kristus a) výslovně přikázal, bychom i nepřítelé milovali (Mat. 5, 44), b) příkladem svým nás tomu učil a c) za výminku položil lásku k nepříteli, pakli i my odpouštění dojíti chceme. (Mat. 18, 35.)

„Já ale pravím vám: Milujte nepřátely své, dobře činite těm, kteříž vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám: abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vycházeti na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé.“ (Mat. 5, 44. 45.) „Otče! odpust jim, neboť nevědí, co činí.“ (Luk. 23, 34.) „Odpust nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům.“ (Luk. 6, 12.)

Hříchové proti lásce k bližnímu jsou: závist, škodolibost, nenávisť. Závist jest truchlivost nad štěstím bližního; škodolibost jest radost nad neštětím bližního; nenávisť jest nechuť a ošklivost k bližnímu.

#### §. 97. ① samolásce.

Křesťanská samoláska záleží v tom, abychom sebe samých si vážili a pravých dober sobě přivlastniti se snažili.

Máme si sebe samých vážiti, poněvadž jsme:

1. k obrazu Božímu stvoření,
2. drahocennou krví Kristovou vykoupení,
3. k blaženosti věčné určení.

Máme se o získání těch dober snažiti, jež Bůh člověku k blahu propůjčuje. Snažení toto má ale tak spřádáno býti, abychom si dober milosti a života věčného nade všechno vážili a jich vyhledávali, ostatní však dobra, jako: život, zdraví, jmění, čest pouze co prostředky dosažení vyššího určení svého ve vážnosti měli a po nich toužili. (Mat. 6, 33.)

Hříchové proti samolásce jsou: a) sobětnost či sobectví, kterouž jen sebe samých, svého blaha a své cti vyhledáváme, všelikou lásku k Bohu a k bližnímu naprosto vylučující; b) samolibost neb samomilenství, kteráž jen ke statkům pozemským a pomíjejícím se táhne.

S křesťanskou sebevážností jest nerozlučně spojena pokora. Pokora jest ctnost, kterouž o sobě a o svých vlastnostech, jak patří, soudíme, chyby a slabosti své uznáváme a pro ně se ponížujeme. Pokora jeví se v mravech a chování se k lidem obzvláště co skromnost. Protivou pokory jest pýcha, t. j. nezřízené přeceňování sebe samého, čili nezřízené zalíbení v sobě samém.

## Část' druhá. O přikázaních Božích.

První tři přikázání obsahují povinnosti k Bohu, ostatních sedm zdržují v sobě povinnosti k sobě samému a k bližnímu.

### *Rozdíl první. O povinnostech k Bohu.*

(1. až 3. přikázání.)

Bůh jest svrchovaným Pánem nebe i země. Jsme tedy povinni, Jemu svrchovanou poctu vzdávati čili Jemu se klaněti. (Mat. 4, 40.) Pocta tato jest dvojitá:

1. vnitřní smýšlením,
2. spolu i zevnitřní přiměřenými úkony.

#### A. O vnitřní bohopoctě.

§. 98. Víra, naděje a láska.

Vnitřní poctu vzdáváme Bohu vírou, nadějí a láskou, čímž se mu i klaníme.

Víra katolického křesťana jest nadpřirozené světlo, dar Boží, od Boha vlitá (vštípená) ctnost, kterouž všecko pevně a neomylně za pravé máme, co Bůh zjevil a co církví svou nám za zjevené představuje. (§. 6.)

Hříchy proti víře jsou:

1. nevěra,
2. kacířství,
3. pověra,
4. pochyblivost,
5. náboženská netečnost (lhostejnost),
6. odpadlictví (úplný odpad od víry, apostasie).

Nevěra jest úplný nedostatek víry. Nevěra jest buď nezavinilá (a tudíž není hříchem) neb zavinilá. Kacířství jest tvrdodíjně zavrhování toho, co církev k věření předkládá. Sluší rozeznávat kacířství zavinilé (formální) od nezavinilého (materiálního). Pověra jest předpojatost u víře, když se věcem, slovům neb znamením jakási moc přičítá, kteréž ani dle přirozenosti své, ani skrze modlitbu církevní, ani dle zřízení Božského nemají. Pochyblivost jest zámyslné pochybování o pravdách sv. víry. Náboženská netečnost (indifferentismus) jest lhostejnost, kterouž někdo buď každé náboženství za pravé má, aneb o náboženství a povinnosti náboženské málo neb pranic se nestará. Odpadlictví jest odpad od pravé víry a přestoupení k víře bludné aneb k náboženství nekřesťanskému. (Apostasie.)

Křesťanská naděje jest nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou vše od Boha důvěrně žádáme a očekáváme, cokoli nám slíbil.

Doufáme pak od Boha pro zásluhy Ježíše Krista život věčný, t. j. věčnou blaženost a prostředky, jimiž bychom blaženosti této dosáhli. Prostředky těmito jsou: milost Boží a odpuštění hříchů. Doufáme to, poněvadž Bůh všemohoucí, ve vyplnění svých slibů věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný jest, tudíž i, co slíbil, vyplnit může a chce. (Hebr. 10, 23.) Naděje jest ku spasení potřebna; neboť písmo sv. dí: „V naději spaseni jsme“ (Řím. 8, 24.)

Naděje co touha má býti:

1. dobře zřízená,
2. účinná.

Touha jest dobře zřízená, když přede vším po věčné blaženosti a po prostředcích k dosažení jejímu potřebných dychtíme. Smíme toužiti i po věcech časných, pokudž k dosažení věčné blaženosti slouží, neb tomu aspoň nepřekážejí. (Mat. 6, 33.) Touha jest účinná, když se přičiňujeme, abychom plnili podmínky, pod kterýmiž Bůh život věčný nám dáti přislíbil.



Naděje co důvěra musí býti: 1. pevná, 2. pokorná. Důvěra jest pevná, když nic nepochybujeme, od Boha očekáváme, co nám dříve přislíbil; pokorná, když uvažujeme, že dobra tato ne pro zásluhy své, nýbrž pro zásluhy Ježíše Krista doufati směje.

Hříchové proti naději jsou: pozemská mysl, nedůvěra, zoufalství a opovázlivost. Pozemská mysl jest touha, která více po věcech časných, než po věcech věčných dychtí. Nedůvěra záleží v tom, že někdo sice v Boha doufá, avšak ne dosti pevně, a při tom malomyslný jest; zoufalství jest odmítnutí všeliké důvěry v Boha a nedostatek naděje v blaho časné i věčné; opovázlivosti vinným se činí, kdo a) spoléhaje na milosrdenství Boží, beze strachu hřeší, neb pokáním až na konec života odkládá; b) kdo v patrné nebezpečení svévolně se vydává a při tom přec od Boha pomoci očekává.

Křesťanská láska jest nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou Pána Boha, poněvadž jest nejvyšší dobré, pro něho samého, bližního pak jako sebe samého milujeme. (§. 95.)

### §. 99. Ovoce Božských ctností.

Kdo v Boha věří, v něho doufá a jej miluje, ten chová k němu dětinnou bázeň, jest mu vděčen a jeho poslušen a horlí pro čest a slávu Boží. Ovocem Božských ctností tedy jest: bázeň Boží, vděčnost, poslušnost a horlivost pro čest a slávu Boží.

Bázeň Boží jest ctnost, kterouž se obáváme, aby chom Boha něčím neurazili. Jeví se plněním přikázání Božích, lítostí nad všemi hříchy, úctou ke všemu, co svaté jest. (Tob. 4, 6.) Vděčnost jest ctnost, kterouž Boha za dárce všeho dobra uznáváme a jemu za všeliká dobrodiní a milosti děkujeme. (1. Thess. 5, 17.) Poslušnost jest ochotnost přikázání Boží ve všem zachovávat. S poslušností pojí se trpělivost, jízto zkoušky a strasti tohoto

života s odevzdaností do vůle Boží snášíme. Horlivost pro čest a slávu Boží záleží ve snažném usilování, aby Bůh ode všech lidí poznán a ctěn byl, a by všeliké zneuctění Boha se zamezilo neb překazilo. (Luk. 12, 49.)

Povzbuzení. Hospodin Bůh náš jediný jest. (5. Mojž. 6, 4.) Protož máme v jednoho Boha věřiti, slovu jeho důvěřovati, v moc a dobrotivost jeho doufati a jej pro neskonalou jeho lásku z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší síly své a ze vší mysli své milovati. Obracejmež tedy na Boha všechna svá myšlení, řeči a skutky a raději vše snášejme, ano i život položme, než bychom proti přikázáním Božím jednali.

## **B. O zevnitřní bohopoctě.**

Křesťan jest povinen, Bohu ne toliko vnitř, nýbrž i zevnitř poctu vzdávati. Zevnitřní bohopoctu rozdělti lze na prostřednou a neprospědnou. Prostřednou bohopoctou jest úcta andělů a svatých. Neprospědná bohopocta děje se těmito úkony: modlitbou, vyznáním víry, přísahou, slibem a svěcením posvátných dnů.

### **a) O neprospědné zevnitřní bohopoctě.**

#### **§. 100. a) Modlitba.**

I. Modlitba jest pozdvižení mysli k Bohu. Modlíme se, abychom Boha buď chválili, neb jemu děkovali, neb jej prosili aneb jej smířili.

Jest tedy modlitba buď modlitbou chvály, díkyčinění, prosby neb smíření.

Boha chváliti znamená, z Boha se pro neskonalou jeho dokonalost radovati a proto jej velebiti a jemu se klaněti.

Jsme povinni Boha chváliti proto, že nejvyšším naším Pánem a neskonalou dokonalou bytostí jest. Jsme povinni Bohu děkovati, proto že jest největším dobrodincem naším. Jsme povinni Boha prositi, proto že jest dárce všeho dobra. Jsme povinni, k Bohu za

usmíření a odpuštění hříšníkům, proto že jest Otcem milosrdenství.

Modlitby jest každému, kdo dostatečně rozumu užívá, ku spášení třeba, a sice: 1. poněvadž to Bůh výslovně přikázal (Mat. 7, 7.); 2. poněvadž jest prostředkem k dosažení potřebných milostí, abychom v pokušení neklesli, přikázání Boží zachovávali a v dobrém setrvali. (Jan 16, 24.)

Ačkoli Bůh ví, čeho potřebujeme, chce předce, abychom se modlili, bychom odvislost svou od něho a nedostatečnost svoji poznali a darů jeho tím více sobě vážili.

Máme se bez přestání modliti; neboť Kristus Pán dí: „Potřebí jest vždycky se modliti a nikdy neustávat.“ (Luk. 18, 1.) Bez přestání se modlíme, když srdce své stále k Bohu obračujeme a všecky práce, strasti a radosti své jemu obětujeme.

Zvláště se máme modliti:

1. v pokušení,
2. v nebezpečí smrti,
3. při přijímání sv. svátostí,
4. při mši sv.,
5. v obecných a veřejných potřebách. Mimo to jest obyčejem křesťanským modliti se ráno a večer, před jídlem a po jídle a když Církev hlaholem zvonů k modlitbě nás vyzývá.

II. Vlastnosti modlitby. Aby modlitba naše vyslyšána byla, máme se modliti

1. s čistým neb aspoň skroušeným srdcem,
2. pobožně a pokorně,
3. důvěrně a ve jménu Ježíše Krista,
4. s odevzdáním do vůle Boží,
5. vytrvale.

Modlíme se s srdcem čistým, když jsme v stavu milosti Boží; se srdcem skroušeným, když v srdci bolest cítíme, že jsme Boha urazili. Modlíme se pobožně, když myslíme a cítíme, co při modlitbě říkáme. Modlíme se pokorně, když sobě nehodnosti a potřebnosti své živě vědomi jsme (Sir. 35, 21.); důvěrně, když důvěrně od Boha očekáváme, že modlitbu naši vyslyší, jestli

to, zač prosíme, k jeho cti a slávě a k našemu spasení napomáhá (Jak. 1, 6.); modlíme se ve jménu Ježíše Krista, když ne pro zásluhy své, nýbrž pro zásluhy Ježíše Krista očekáváme, že vyslyšení budem; modlíme se s odevzdáností do vůle Boží, když Bohu rustavujeme, kdy a jak prosbu naši vyslyšeti za dobré uzná (Luk. 22, 42.); modlíme se vytrvale, když v modlitbě neustáváme (Mat. 15, 22.), byt by se i zdálo, že nás Bůh vyslyšeti nechce.

Můžeme se dvojím způsobem modliti, buď jen vnitřně, neb spolu i zevnitřně.

Modlíme se vnitřně, když myšlenky duše své a žádosti srdce svého k Bohu pozdvihujeme. (1. Král. 1, 13.) Povýtečně užitečný způsob vnitřní modlitby jest rozjímání, které záleží v tom, že o nějaké božské pravdě neb udalosti pozorně přemítáme a dobrá předsevzetí vzbuzujeme. Modlíme se zevnitřně, když myšlenky duše své a žádosti srdce svého ústy neb slovy pronášíme, kterážto modlitba sluje ústní, slovná neb retná.

Modlitba ústní jest buď soukromou modlitbou jednotlivce, neb společnou na př. rodiny. Modlitba ústní sluje veřejnou, když se koná z nařízení a ve jménu církve.

Můžeme ovšem všude se modliti, předce ale jsou jistá místa, která ku povzbuzení a oživení náboženství zvláště se hodí. K modlitbě soukromé odporoučí Kristus Pán samotu (Mat. 6, 6.); pro modlitbu společnou jest kostel „domem modlitby.“ (Is. 16, 7.)

Též postava těla má při modlitbě býti uctivá a pokorná. Písmo sv. radí, možno-li, při modlitbě klečeti.

III. Druhy modlitby. Otče náš jest modlitba, které nás Kristus Pán naučil, a tudíž modlitbou Páně sluje. Zní pak takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích! Posvět se jméno tvé; přijď království tvé; buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dejž nám dnes; a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům; a neuvoď nás v pokušení; ale zbav nás od zlého. Amen.

Modlitba Páně zavírá v sobě předmluvu a sedm proseb.

Předmluva zní: Otče náš, jenž jsi na nebesích! Těmito slovy voláme k Bohu, jenž jest Otec náš.

Nazýváme Boha Otcem, proto že nás všechny skrze Ducha sv. na křtu svatém syny svými (Řím. 8, 15.), svými dědici a spoludědici Ježíše Krista (Řím. 8, 17.) a vespolek bratřími učinil. Říkáme: jenž jsi na nebesích, poněvadž Bůh, ačkoli všudy jest, předce zvláště na nebesích bydlí, kdež slávu svou obzvláště zjevuje.

První prosba zní: Posvět se jméno tvé. V první prosbě žádáme: aby jméno Boží nikdy zneuctěno a zlehčováno nebylo, nýbrž aby všickni lidé Boha poznali a ctíli.

Jménem Božím Bůh sám se míní. Posvětití znamená jednak svatým učiniti, jednak za svatého míti neb ctíti; zde druhý význam se míní.

Druhá prosba zní: Přijď království tvé. V druhé prosbě žádáme: a) aby Bůh království své na zemi, jenž jest církev svatá, rozšířil a upevnil; b) aby nám víru, naději a lásku vlil a tyto ctnosti v nás rozmnožil; c) aby nás po tomto životě časném do království nebeského přijmouti ráčil.

Třetí prosba zní: Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. V třetí prosbě žádáme: a) aby nám Bůh té milosti uděliti ráčil, bychom božskou jeho vůli na zemi vždy tak dokonale a rádi plnili, jako ji andělé a svatí v nebi plní; b) aby Bůh vše odvrátiti ráčil, co by nám v plnění jeho božské vůle překáželo.

Čtvrtá prosba zní: Chléb náš vezdejš dejž nám dnes. V čtvrté prosbě žádáme, aby nám Bůh všeho uděliti ráčil, čeho k zachování tělesného i duševního života neustále potřebujeme.

Pátá prosba zní: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům. V páté prosbě žádáme, aby nám Bůh hříchy naše odpustil, jako i my těm ze srdce odpouštíme, kteří nám ublížili.

Šestá prosba zní: A neuvoď nás v pokušení. V šesté prosbě žádáme, aby nám Bůh v pokušení pomoci své neodepřel, aniž dopustil, bychom v pokušení klesli.

Obzvláště pokoušení býváme: a) od světa, t. j. marnými statky, zlými příklady a smýšlením světa (1. Jan. 2, 16.); b) od

těla, t. j. od svých zlých žádostí (Jan. 1, 14.); c) od ďábla, který obchází jako lev řvoucí, hledaje koho by pohltil.“ (1. Petr. 5, 8.)

Bůh na nás pokušení dopouští:

1. aby nás zachoval v horlivosti a pokoře (2. Kor. 12, 7.);

2. aby věrnost naši zkoušel a nevěrnost trestal (5. Mojž. 13, 3.);

3. aby nám poskytl příležitost k rozmnožení zásluh našich. (Jak. 1, 12.)

Sedmá prosba zní: Ale zbav nás od zlého. V sedmé prosbě žádáme, aby nás Bůh zlého duše zbavil a těch neřestí a béd tělesných chránil, které nám k spasení neprospívají, zvláště hříchu a věčného zatracení.

Amen jest slovo hebrejské a znamená tolik, co: staň se neb stane se.

K modlitbě Páně připojujeme obyčejné pozdravení andělské. Pozdravení andělské jest modlitba, v kteréž svatou Pannu Marii, matku Boží, více než anděly a svaté ctíme a za mocnou přímluvu její vyzýváme. Zní pak takto: Zdravas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Pozdravení andělské sestává ze tří částí: z pozdravení archanděla Gabriele, z pozdravení Alžběty a ze slov církve.

Archanděl Gabriel pozdravil Pannu Marii těmito slovy: „Zdráva buď (Maria) milosti plná, Pán s tebou, požehnaná tys mezi ženami. (Luk. 1, 28.)

Alžběta opakovala slova andělova: požehnaná tys mezi ženami, a přidala tato slova: a požehnaný plod života tvého. (Luk. 1. 42.)

Církev pak připojila slova: Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Nazýváme Marii milostí plnou, poněvadž již před narozením milostí Boží naplněna byla, v milosti Boží prospívala a původce milosti porodila. Pravíme: Pán s tebou, proto že Maria již zde na zemi s Bohem co nejtěsněji spojena byla a nyní v nebesích co královna všech svatých u trůnu Božího nejbližší stojí. Říkáme: požehnaná tys mezi ženami, poněvadž ji Bůh za matku Syna svého vyvolil, ona pak honosí se předností, že jest matkou Boží a spolu ustavičnou pannou. Díme: požehnaný plod života tvého, znamenajíce: že matku pro božského jejího Syna velebíme, a že svrchovaná pocta, kterou Ježíši Kristu se klaníme, s uctěním Marie Panny nerozlučně jest spojena.

Říkáme: Svatá Maria, matko Boží, poněvadž nejsvětější Panna Maria Ježíše Krista porodila, jenž jest pravý Bůh, a že v nás to jméno důvěru a naději vzbuzuje, že Bůh její přimluvu neslyší. Říkáme: pros za nás hříšné, aby vyznání naší bídy Marii pobuilo, by nám ducha kajivosti a odpuštění našich hříchů na Bohu vyžádala. Říkáme: pros za nás nyní i v hodinu smrti naší, poněvadž vždy, i nyní, zvláště ale v hodinu smrti, kde pokaždé ďábel na člověka nejzvrhileji doráží, pomoci Boží potřebujeme.

Katolická církev ctí matku Boží též:

- a) modlitbou: Anděl Páně;
- b) růžencem. (Viz. dodatek.)

#### §. 101. b) Vyznání víry.

Vyznání víry záleží v znamení, slovu neb činu, jímžto před jinými víru svou osvědčujeme.

Znamením, kterým víru svou vyznáváme, jest znamení kříže, poněvadž vyjadřuje dvě nejdůležitější a nejprzednější tajemství svého našeho náboženství: tajemství nejsvětější Trojice a tajemství vykoupení na kříži.

Jest výslovně přikázáno, abychom víru svou vyznávali. Božský Vykupitel dí: „Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 32.)

Musíme víru svou vyznávat i: a) když oprávněnou vrchností k tomu vyzvání býváme; b) když by nevyznání víry za zapření víry považováno býti mohlo; c) když bychom vyznáním víry toho, kdo slabě věří, u víře posilniti mohli.

Zapříti víru svou slovem neb skutkem se bez výminky, pro vždy a ve všech okolnostech zapovídá; neboť Spasitel dí: „Kdož by pak zapřel mne před lidmi, toho i já zapru před Otcem svým, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 33.)

### §. 102. c) Přísaha.

Přísaha jest slavné dovolávání se Boha za svědka, že pravdu mluvíme neb slibu svému dostáti chceme.

Přísaha jest úkon náboženský, poněvadž přísahou víru svou ve věředoucnost, svatost a spravedlnost Boží vyznáváme.

Přísaha jest dovolena, neboť i Kristus Pán (Mat. 26, 63.), i sv. apoštolové (Řím. 1, 9.) přísahali. Aby však přísaha dovolenou byla, visí na třech podmínkách, totiž, na pravdě, soudu a spravedlnosti. První podmínka žádá, abychom o pravdě svého výroku pevně přesvědčeni byli a slibu danému jistě dostáti chtěli. Druhá podmínka žádá, abychom jen z důležitých příčin přísahali, na př. když od vrchnosti k tomu vyzváni jsme. Třetí podmínka vymáhá, aby věc, ku které se přísahou zavazujeme, mravně dovolena byla.

Vyrčením: „Já ale pravím vám, abyste nikterak nepřisahali, řeč vaše budiž: ano, ano; ne, ne! Což pak nad to více jest, od zlého jest“ (Mat. 5, 37.), Kristus Pán přísahu naprosto nezakazuje, nýbrž všeobecné pravidlo stanoví, že mezi křesťany taková pravdomilovnost panovati má, aby přísaha byla zbytečnou. Musí-li však v jistých případech činěna býti, jest to důkazem, že všickni lidé v té míře pravdy milovní nejsou.

Přísaha jest hříšná, když

1. přísahou stvrzují, co pravda není (křivá přísaha);
2. přísahou slibují, co vyplniti nehodlám (zrušená přísaha);
3. přísahám, kde toho není třeba;
4. přísahám, zlé činiti a dobré obmeškati;
5. přísahu ruším, ačkoli bych jí dostáti mohl.

Přísaha křivá a zrušená náleží k hříchům největším; neboť přísahou takovou v posměch se uvádí vše-



**vědouce, svatost a spravedlnost Boží; kdo ji skládá, takřka Boha se odříká a pomstu Boží na sebe volá: „Živ jsem já, praví Pán Bůh, že přísahu, kterouž povrhli, a smlouvu, kterouž přestoupil, položím na hlavu jeho.“ (Ezech. 17, 19.)**

### **§. 103. d) Slib.**

**Slib jest dobrovolná, dobře uvážená, Bohu daná přípověď, že něco Bohu milého učiníme, k čemuž zavázání nejsme.**

**Slib jest čin Bohu příjemný; neboť jest důkazem obzvláštní lásky k Bohu a větší horlivosti ve svaté jeho službě.**

**Aby slib platně složen býti mohl, vyžaduje se: 1. aby slíbená věc byla možná, dobrá a lepší, než dobré po prostu; 2. aby osoba, která slib skládá, k něčemu se zavázati mohla, t. j. aby byla svobodna a samostatna.**

**Pakli slib náležitě aneb vůbec splniti nemůžeme, musíme prositi duchovní vrchnost, aby nám jej obměnila neb prominula.**

### **§. 104. Svěcení dnů nedělních a svátečních.**

**Bůh též svěcením posvátných dnů ctěn bývá. Dnové tyto jsou neděle a svátky.**

**Již ve starém zákoně ustanovil Bůh čas, který zvláště svěcen býti měl, totiž sobotu (den odpočinku). Sobota byla sedmý den v týdnu. V den tento měl člověk od práce odpočívati a pobožné skutky konati. Na místo soboty ustanovili apoštolové na památku z mrtvých vstání Pána našeho Ježíše Krista neděli, která tudíž i dnem Páně se nazývá.**

**Mimo neděli ustanovila církev během století ještě jiné svátky.**

**Svátky, které se jako neděle světí, slují svátky veřejnými neb přikázanými, a rozeznávají se od těch, které se pouze v kostele bez veřejné slavnosti konají.**

**Svátky jsou buď svátky Páně, neb svátky Panny Marie neb Svatých.**

Svátky Páně jsou ustanoveny na památku svatých tajemství, která se v ty dny připomínají a obnovují. Nejdůležitější svátky Páně jsou: hod Boží vánoční, velikonoční, svatodušní, slavnost obřezání, zjevení, na nebe vstoupení Páně a slavnost Božího Tela.

Svátky nejblahoslavenější Panny Marie a Svatých jsou ustanoveny: a) abychom Svaté náležitě ctili a Bohu děkovali za milosti, kterých jim propůjčiti ráčil; b) bychom ku vyzvání jich za přímluvu povzbuzeni byli; c) bychom se vynasnažili ctnosti jejich následovati. Nejprřednější svátky blahoslavené Panny Marie jsou: slavnost nepoškozeného početí, slavnost očišťování Panny Marie čili břomnic, zvěstování, na nebe vzetí, narození, jména Panny Marie. Mezi svátky Svatých slavně se konají: slavnost všech Svatých, slavnost sv. apoštolů Petra a Pavla, sv. Štěpána a svátky svatých patronů zemských.

Svátky a slavnosti církevní tvoří, splývajíce v krásný celek, rok církevní; počíná první nedělí adventní a končí se poslední nedělí po sv. Duchu.

Církev jasně a určitě ustanovila, jak se neděle a svátky světiti mají. (§. 118.)

#### **b) Prostředná zevnitřní bohopocta.**

##### **§. 106. O úctě andělů a svatých.**

**Anděly a svaté ctíme:**

1. poněvadž jsou služebníci a přátelé Boží;
  2. pro dary a přednosti, jež byli od Boha obdrželi.
- Pročež pocta, kterou andělům a svatým vzdáváme, na Boha samého se vztahuje.

Přede všemi jinými svatými ctíme zvláště Marii, nejblahoslavenější Pannu, poněvadž

1. jsouc matkou Boží, nejvyšší důstojnosti dosáhla;
2. všecky anděly a svaté milostí, slávou a mocí převyšuje.

**Anděly a svaté ctíme tím, že**

1. s nimiž vysoce vážíme;
2. za přimluvu je vzywáme;
3. jejich ostatky a obrazy v uctivosti máme;
4. ctností jejich následujeme a tak jim podobnými se stáváme.

Úcta svatých (veneratio) není tolik, co klanění se Bohu (adoratio), nýbrž od pocty Boží podstatně se liší. Boha ctíme co svrchovaného Pána, svaté ctíme co služebníky a přátele Boží; Bohu se klaníme pro něho samého, svaté ctíme pro dary a přednosti, které od Boha obdrželi. K Bohu se modlíme, aby nám pomohl svou všemohoucností, svaté vzywáme, aby nám pomohli svou přimluvou. Bůh jest ochoten přimluvu svatých vyslyšeti; neboť „mnoho může modlitba spravedlivého horlivá.“ (Jak. 5, 16)

**Máme ostatky svatých v uctivosti:**

1. poněvadž jsou ostatky těch těl, v kterých vyvolení Boží mučení a tak Bohu obětováni byli, nebo v kterých pokáním a jinými ctnostmi, daleko nad jiné vynikajíc, Bohu sloužili;

2. poněvadž Bůh po vzkříšení mrtvých tyto ostatky věčně v nebi oslaví (K Filipp. 3. 21.);

3. poněvadž Bůh skrze sv. ostatky často divy činil, a lidem mnohá dobrodiní prokazoval.

Vypravuje se v písmě sv., že kostmi Elisea mrtvý k životu opět probuzen byl (2. Král. 13, 21.), že i šátky a pásky sv. Parha nemocní a posedlí uzdraveni bývali. (Skut. 19, 11.)

Ctíme obrazy, poněvadž něco ctihodného, na př. nějakou božskou osobu, neb matku Boží, neb anděla, neb některého svatého představují. Tato pocta nevztahuje se na obraz, nýbrž na toho, kdo se obrazem představuje. (Sněm Trid. sez. XXV.)

**Jest dobré a užitečné, když anděly a svaté ctíme:**

1. poněvadž ve svatých Boha samého ctíme (Žalm 67. 36.);

2. poněvadž nás pocta jejich povzbuzuje, bychom i my svatými býti se snažili.

### §. 106. Hříchy proti zevnitřní bohopoctě.

Mimo hříchy, jež při jednotlivých úkonech pocty Boží jsme již uvedli, dají ještě tyto se vypočítati:

1. modlářství;
2. hádání;
3. kouzelnictví;
4. zlé užívání jména Božího;
5. rouhání;
6. svatokrádež;
7. svatokupectví čili simonie.

Modlářství jest božská pocta, vzdávaná udělanému obrazu neb tvorů. (Zlaté tele.)

Hádání, když se skryté věci z jistých znamení vykládají, z kterých jich poznati nelze, a které jedině vševědoucí Bůh věděti může. Rozeznáváme rozličné spůsoby hádání, jako: hvězdopravectví, ptakopravectví, hádání ze zvířat; vykládání snů, karet, losování, čtení čili zpytování tváře a ruky.

Kouzelnictví jest snaha, pomocí ďábla účinky vyvoditi, které nad síly přirozené sahají.

Zlé užívání čili zneužívání jména Božího, když se jméno Boží bez potřeby a neuctivě jmenuje.

Rouhání jest opovržlivé mluvení o Bohu, svatých neb posvátných věcech. (Antiochus.)

Svatokrádež jest zneuctění Bohu zasvěcených osob, míst, věcí, zvláště nehodné přijímání sv. svátostí.

Svatokupectví (simonie) jest snaha, duchovní statek, úřad a podobné za peníze, aneb něco, co cenu peněz má, kupovati anebo prodávati. (Šimom kouzelník.)

*Výsledky mravné. Hospodin, Bůh náš, jest svrchovaným Pánem nebe i země. Jemu nejen uvnitř poctu vzdáváme, nýbrž náboženské smýšlení svoje i zevně osvědčujeme. Boha v duchovních i tělesných potřebách za pomoc žádáme; jej svobodně*

*před celým světem vysvědčujeme; její přísahou ndležitou za svědka berme; slibu, který jsme Bohu učinili, věrně dostojme a dny zasvěcené svatě konejme.*

## *Rozdíl druhý. O povinnostech k sobě a k bližnímu.*

Povinnosti k bližnímu lze uvažovati co povinnosti k těm lidem, kteří místo Boží na zemi zastupují (rodiče a představení) a co povinnosti ke všem lidem vůbec.

### **A. Povinnosti k rodičům a představeným.**

(4. přikázání.)

#### **§. 107. O povinnostech dětí k rodičům.**

Děti jsou povinny rodiče své ctíti, milovati a jich poslouchati.

Děti mají rodiče své ctíti, poněvadž tito místo Boží při nich zastávají. Děti ctí rodiče, když je mají ve vážnosti, a slovem i skutkem vždy uctivě k nim se chovají.

„V skutku a řeči i ve vši trpělivosti cti otce svého.“  
(Sir. 3, 9.)

Děti mají rodiče své milovati, poněvadž rodičové po Bohu největšími jich dobrodinci jsou. Děti milují rodiče své, když a) s upřímným srdcem jim jsou oddány a dobrodiní jejich vděčně uznávají, b) jim dobrým chováním radost působí, c) v duchovních i tělesných potřebách jim pomáhají a za ně se modlí.

„Synu, ujmí se stáří otce svého a nezarmucuj ho v životě jeho. A zemdlí-li na rozumu, odpusť, a nepohrdej jím v síle své; nebo milosrdenství prokázané otci nebude zapomenuto.“ (Sir. 3, 14.)

Děti mají rodičů poslouchati, poněvadž rodičové Bohem zřízení vychovatelé dítek jsou. Děti jsou rodičů poslušny, když a) ve všem, co by proti božským

příkazním nebylo, jich poslouchají a b) jich rady a napomenutí ochotně přijímají a plní.

„Synové, poslouchejte rodičů ve všech věcech, neb to jest libé Pánu.“ (Koloss. 3, 20.)

Dětem, které povinnosti k rodičům plní, slíben jest mimo odplatu věčnou dlouhý život a štěstí na zemi.

„Cti otce svého, aby došlo na tě požehnání od něho, a požehnání jeho aby do posledního času zůstalo. Požehnání otcovo utvrzuje domy synů: zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy.“ (Šir. 3, 9-11.) „Cti otce svého i matku svou jakož přikázal tobě Hospodin Bůh tvůj, abys živ byl za dlouhý čas, a dobře bylo tobě v zemi, kterouž Hospodin, Bůh tvůj, dá tobě.“ (5. Mojž. 5, 16.) (Sem, Isaak, Ruth, Tobiáš.)

Děti hřeší proti povinné úctě, a) když rodiči svými pohrdají, b) k nim spurně a hrubě se chovají.

„Oko, které se posmívá otci, ať vyklinou je krkavci potoci aneb snědí je synové (mladé) orlice.“ (Přisl. 30, 17.)

Děti hřeší proti povinné lásce, když a) rodičů nenávidí, zlého jim přejí, b) jich zarmucují aneb hanbu jim dělají, c) v potřebách je opouštějí a za ně se nemodlí.

„Kdož by zlořečil otci svému neb materi, ať smrtí umře.“ (8. Mojž. 20, 9.) „Kdož by udeřil otce svého neb matku, smrtí ať umře.“ (2. Mojž. 21, 15.)

Děti hřeší proti povinné poslušnosti, když a) rodičů neposlouchají, b) jich dobrou radou a napomenutím pohrdají, c) pokárání jejich nepřijímají a jemu se protíví.

„Měl-li by člověk syna spurného a protivného, ještě by neposlouchal příkazní otce neb matere, a jsa trestán nechtěl by poslouchati, uchopí ho a přivedou k starším města toho k soudu a kamením jej uhází lid, aby to slyšel a bál se všecek Israel.“ (V. Mojž. 21, 18.)

Děti, které povinností svých k rodičům nezachovávají, mají časné i věčné tresty k očekávání.

„Zlořečený, kterýž nectí otce svého a matky. I řekne veškeren lid: Amen.“ (5. Mojž. 27, 16.) (Cham, Absalon, synové Heliovi.)

### §. 108. Povinnosti rodičů a představených.

Představenými jsou ti, kteří buď zcela, anebo v jistém poměru při jiných místo rodičů zastupují. Takovými jsou: pěstounové, poručníci, učitelové, vychovatelé, mistrové, hospodáři, duchovní a světské vrchnosti, ano i ty osoby, které pro svůj věk a vážnost ctihodné jsou. (8. Mojž. 19, 32.)

Rodičové mají:

1. dítky své milovati, o časné jich blaho pečovati, čeho potřebují, jim vydělati, dáti a jim pomáhati (Přísl. 13, 22.);

2. je dobře vychovávat (Efez. 6, 4.), tudíž je

a) v pravé víře a v jiných potřebných vědomostech cvičiti, neb jiným na vycvičenou dáti (Přísl. 29, 17.),

b) k bázni Boží je vésti (Efez. 6, 4.),

c) jim dobrý příklad dávati (Mat. 18, 6.),

d) je chrániti, aby svedeny nebyly,

e) chyby a poklesky jejich s láskou a mírností trestati. (Přísl. 23, 13.)

„Vy, otcové, vychovávejte syny své v kázni a v trestání Páně.“ (Efez. 6, 4.) „Neodjímeš od pacholete kázně: nebo budeš-li je trestati metlou, neumře, ale duši jeho z pekla vysvobodíš.“ (Přísl. 23, 13. 14.)

Vrchnosti a představení mají svým poddaným vůbec skoro všecko činit, co rodičové dětem činiti povinni jsou, zvláště ale mají

a) své poddané v pravém náboženství zachovati,

b) spravedlivě s nimi nakládati,

c) před všelikým násilím a bezprávím je chrániti,

d) k blahu jejich všemožně napomáhati a

e) všem křesťanským životem předcházeti.

„Páni, což jest spravedlivého a slušného, prokazujte služebníkům, védouce, že i vy Pána máte na nebi.“ (Koloss. 4, 1.)

### §. 109. Povinnosti podřízených.

Podřízení jsou povinni, k svým představeným a vrchnostem, dobrým i zlým, tak se chovati, jako děti k svým rodičům. (Hebr. 13, 17.)

Žáci mají své učitele ctíti, milovati, jich poslouchati a za ně se modliti.

Služebníci mají pro Boha uctivost míti k svému panstvu, je milovati, jich poslouchati, pilně pracovati a ve všem věrnými býti.

„Služebníci, poslušni buďte ve všem pánů svých tělesných, ne na oko toliko sloužíce, jako ti, jenž se chtějí lidem líbiti, ale v sprostnosti srdce, bojíce se Boha.“ (Koloss. 3, 22.) „Služebníky uč, ať jsou poddáni pánům svým, ve všem se jim líbíce, neodmlouvající, neokrádající, ale ve všem věrnosti pravé dokazující.“ (Tit. 2, 9.)

Věřící mají duchovní vrchnosti, t. j. představené církve co náměstky Kristovy a) ctíti, b) milovati, c) jich u věcech spásy se týkajících poslouchati, d) za ně se modliti, e) k výživě jejich ochotně přispívati. anto nelze jim jiným způsobem o výživu se starati.

„Kněží, kteří dobře spravují, dvojí cti hodni jmíni buďte, zvláště kteří pracují v slovu Božím a v učení.“ (I. Tím. 5, 17.) „Poslušni buďte správců svých; oni zajisté bdí nad vámi, jako počet vydati majíce za duše vaše.“ (Hebr. 13, 17.) „Pán nařídil těm, kteříž evangelium zvěstují, aby z evangelium živi byli.“ (I. Kor. 9, 14.)

Poddaní mají sobě moci vrchnostenské co zřízení Božího vážiti a jí se podrobovati; knížeti neb vládci svému úctu, lásku, věrnost a ve všem, co proti příkázáním Božím nečelí, poslušnost prokazovati; daně a poplatky mají svědomitě odváděti, k společnému blahu všemožně napomáhati a vlast svou milovati.

„Každá duše mocností vyšším poddána buď; neboť není mocnosti, leč od Boha, a kteréž jsou, (ty) od Boha zřízeny jsou. Protož kdo se mocnosti protiví, zřízení Božímu se protiví: a kteříž se protiví, odsouzení sobě dobývají. Protož z potřeby poddáni buďte, ne toliko pro hněv (ze strachu před trestem), ale také pro svědomí. Dávejte tedy všem, což jste povinni: komu daň, (tomu) daň: komu



clo, (tomu) clo; komu bázeň, (tomu) bázeň, komu čest, (tomu) čest.“ (Řím. 13, 1—7.) (Ježíš. První křesťané.)

**Povzbuzení.** Úctu a lásku prokazujeme svým představeným. Podrobujeme se ochotně jich nařízením; „oni zajisté bdějí nad námi, jako ti, jenž mají počet vydati za duše naše, aby to s radostí činili a ne se stýskáním, neb to by nám nebylo užitečné.“ (Hebr. 13, 17.)

## **B. O povinnostech k sobě a bližnímu vůbec.**

(5. —10. přikázání.)

Posledních šest přikázání obsahuje povinnosti, jež křesťan k sobě samému a k bližnímu vůbec zachovávati má. Povinnosti tyto vztahují se

1. na duši,
2. na tělo,
3. na majetek,
4. na čest.

### **§. 110. Povinnosti křesťana ohledem na svou duši.**

Jsme povinni:

1. o věčné blaho své duše pečovati (Mat. 16, 26.);
2. přirozené mohutnosti duše souměrně vzdělávati.

Jsme tudíž povinni:

a) o poznání pravdy usilovati, ve stavu milosti se zachovati, prostředků milosti užívati, hříchu a příležitostí k hříchu se varovati;

b) zjednati sobě potřebných a užitečných vědomostí k dosažení časného a věčného určení; vůli svou vůli božské podrobovati a smyslné náklonnosti a žádosti ovládati. Takovéto vlády nabudeme zdrželivostí a sebezapíravostí. Zdrželivost jest dobrovolné odepření sobě dovolené radosti, na př. procházky. Sebezapíravost jest odřeknutí se vlastního prospěchu ve prospěch jiných.

Protivou péče o blaho duše jest lenost, t. j. nechť k věcem týkajícím se služby Boží a spásy duše.

### §. 111. Povinnosti ohledem na duši bližního.

Jsme povinni:

1. všeho opominouti, co by bližnímu na duši škodilo;
2. dle sil svých o duševní blaho bližního pečovati.

I. Škodíme pak bližnímu na duši pohoršením, t. j. když jej zúmyslně k hříchu svádíme aneb mu dobrovolně podnět a příležitost k hříchu dáváme. Pohoršení jest hřích tak těžký, že Spasitel strašlivě „bělá“ volá tomu, kdo pohoršení dává. „Běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení pochází! Lépe by bylo jemu, aby žernov osliší zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohřben byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18, 6.) Kdo pohoršení dal, jest povinen pohoršení odstraniti a vzniklé z toho zle dle možnosti napravit.

II. O duševní blaho bližního pečujeme: 1. dobrým příkladem, bratrským napomenutím a pravdivostí; 2. prokazováním mu duchovních skutků milosrdenství.

Dobrým příkladem rozumí se všeliký čin, který bližního k dobrému povzbuzuje, pozývá a vybízí. Bratrské napomenutí jest laskavé vystříhání bližního od hříchu. Pravdivost záleží v stále vůli a snaze, mluviti pravdu.

Protivou pravdivosti jest lež, kteréž se ten dopouští, kdo vědomě a zúmyslně nepravdu mluví. Lež jest vždy hříchem, nechť ze žertu anebo z nouze se pronese; odporujeť zajisté pravdivosti Boží, podkopává důvěru a víru mezi lidmi a k mnohým jiným hříchům vede. „Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí.“ Mluví-li se lež před soudem, sluje křivým svědectvím. Jinými druhy lži jsou přetvářka (licoměrnictví) a pokrytství; obé záleží v tom, že se stavíme lepšími, než skutečně jsme, abychom jiné ošálili (oklamali).

Duchovní skutky milosrdenství jsou:

1. Hřešící trestati (Mat. 18, 15.):

2. neumělé učiti (Sir. 18, 13.);
3. chybujeícím dobře raditi (Sir. 5, 14.);
4. zarmoucené těšiti (Sir. 7, 38.);
5. křivdy trpělivě snášeti (1. Petr. 2, 20.);
6. ubližujícím mile odpouštěti (Luk. 6, 37.);
7. za mrtvé i za živé k Bohu se modliti. (Jak. 5, 16.)

### §. 112. Povinnosti ohledem na své tělo.

Jsme povinni:

1. o zachování života a zdraví rozumně pečovati; (§. 97.)

2. čistoty co nejpečlivěji ostříhati.

I. O život a zdraví pečujeme rozumně, všeho se varujeme, co by tělu a zdraví škodilo. Na těle a zdraví si škodí, kdo 1. zúmýslně život svůj ničí; 2. zdraví své podrývá a života si ukracuje nestřídmostí v jídle a pití (obžerstvím), prudkým hněvem, přílišnou truchlivostí atd.; 3. z malomyslnosti a zoufalství smrti sobě přeje.

Samovrah se dopouští těžkého zločinu a) proti Bohu, kterýž sám jediný pánem života a smrti jest, b) proti své duši, kterouž bez milosrdenství u věčné zatrazení vrhá; c) proti společnosti lidské a zejména proti svojincům, jimž nevýslovný zármutek a hanbu působí.

Církev dává ošklivost svou před tímto zločinem na jevo, že samovraha pohřbu církevního zbavuje.

Život neb zdraví v nebezpečí vydati smíme, a) když toho vyžaduje naše povolání; b) když víry a ctnosti jinak zachovati nelze.

II. Čistoty máme co nejpečlivěji ostříhati. Čistota záleží v stálé snaze, abychom nečistou žádostivostí měli v ošklivosti a ji potlačovali, jakož i abychom v myšlénkách, řečích a skutcích počestni a mravni byli.

Čistota jest nejkrasší ozdobou člověka (Moudr. 4, 12); nebotě v ní spočívá zalíbení Boží a vážnost lidská.

„Ó jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti! Nesmrtelná zajisté jest památka jeho a v pectivosti u Boha i u lidí! Na věky korunované slavi vítězství, dobytí odplatu bojů nepoškvruřených.“ (Moudr. 4, 1. 2.)

Čistota dobývá velikých milostí a zásluh a má zaslíbenou zvláštní odplatu v nebesích. „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ (Mat. 5, 8.) „Nepoškvruření následují Beránka, kamkoli jde.“ (Zjev. 14, 4.)

K zachování čistoty slouží tyto prostředky: modlitba, časté přijímání sv. svátostí, uctění nejblahoslavenější Panny Marie, sv. Aloyasia, sv. anděla strážce, časté pamatování na přítomnost Boží a na poslední čtyři věci, střídmost, sebezapíravost.

Protivou čistoty jest nečistota čili chlípnot t. j. oddání-se nečisté pochuti, nechť se to stane dobrovolným zahbením v nečistých myšlenkách, aneb svolením v takové žádosti aneb nestydatosti v řeči a skutcích.

Nečistota jest hřích nejohyzdnější a nejzáhubnější. Jest ohyzdná, proto že tělo i duši znesvěcuje a zneuctuje, a člověka k nečistému zvířeti snižuje; proto i hříchem nečistoty sluje. Jest záhubná, proto že nejbroznější následky má v zápětí.

Následkové chlípnoti jsou:

1. ztráta posvěcující milosti, nevinnosti a krásy duše;
2. zaslepenost a otupělost ducha;
3. zatvrzelost srdce;
4. zapomenutí na Boha, často i odpadnutí od víry;
5. hanba a potupa;
6. rozličné nemoci na těle. Pro tuto nepravost Bůh často celé země, města i národy těžce trestal. (Sodoma a Gomorrha.)

Prostředky k vystříbání-se nečistoty jsou: Bdění nad náklonnostmi srdce a varování-se všeho, co k nečistotě ponouká. K nečistotě ponouká: Nestydatost v oděvu, zabálka, nestřídmost v jídle a pití, příliš svobodné obcování s osobami nestejného pohlaví, všetečnost očí a čtení oplzlých knih.

### §. 113. Povinnosti směrem na tělo bližního.

**Jsme povinni:**

1. všeho opominouti, co by životu neb zdraví bližního škodilo;

2. ku blahu jeho tělesnému dle sil svých přispívati.

**I. Škodí pak životu neb zdraví bližního ten:**

1. kdo jej bezprávně vraždí, poraní, zmrzačí neb týrá;

2. kdo způsobováním mu žalosti, přiskořím neb tvrdým nakládáním život mu strpčuje a skrakuje;

3. kdo chová smýšlení neb pronáší řeči, jenž ke zlým činům podněcují a svádějí, jako; hněv, nenávisť, závist, sváry, spílání a zlořečení. „Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest.“ (1. Jan. 3, 15.)

Hněv jest nezřízené kypění mysli a snaha po pomstě. Zlořečítí jest, sobě neb jinému zlého přátí; spílati jest, bližnímu bezprávně chyby a vady vytýkati

Vražda jest těžký, do nebe volající hřích; neboť vrah a) sahá drze na svrchované právo Boží, b) podkopává bezpečnost lidské společnosti, c) vrhá bližního v nejhlubší záhubu časnou a zhusta i věčnou.

Zabití jiného není bezprávné, a tudíž není hříchem, když se stane a) od vrchnosti k potrestání zločince (Řím. 13, 4.), b) k zákonité obraně vlasti ve válce, c) ke spravedlivé obraně svého vlastního života, t. j. když při násilném a bezprávném útoku na život náš jinak se brániti a zachrániti nelze.

**II. K tělesnému blahu bližního přispíváme, když mu prokazujeme tělesné skutky milosrdenství. Tělesné skutky milosrdenství jsou:**

1. Lačné krmiti,
2. žíznivé napájeti,
3. pocestné do domu přijímati.
4. nahé odívati,

- 5. nemocné navštěvovati,
- 6. vězně vysvobozovati,
- 7. mrtvé pochovávat. (Mat. 25, 35.)

Kdo bližnímu na těle uškodil, jest zavázán, způsobenou mu škodu napravit.

#### §. 114. Povinnosti ohledem na svůj majetek.

Jsme vůbec povinni, majetku sobě dobývati (1. Thess. 4, 11.), pokud slouží k zachování života a jest prostředkem, jímž bychom pro své a bližního blaho působiti mohli. Avšak toliko právně (spravedlivě) musí se dítí nabývání toto. Řádným k tomu prostředkem jest pracovitost; k pracovitosti jest každý člověk zavázán. (Job. 5, 7.) Pracovitosti na odpor stojí: zahálka a přepjatá přičinlivost.

Zahálka jest nechť k povinnému namáhání a práci. Přepjatá přičinlivost jest snaživost, v kteréž se někdo bez potřeby tolikými pracemi zahrnuje, že tím jiných povinností, na př. péce o zdraví, povinného navštěvování služeb Božích zanedbává.

Jsme také povinni, statků časných dle vůle Boží užívat. To pak se stává, když jsme štedří a při tom šetrni. Štedrým jest ten, kdo z majetku svého chudým a potřebným dle sil udílí; šetrným, kdo se neospravedlněných (zbytečných) výdajů vystříhá. Výdaje jsou ospravedlněny, když mají za účel výživu, kteráž se stavem se srovnává, potřebné a dovolené zotavení, korání skutků spravedlnosti a lásky. Protivou šetrnosti (spokřivosti) jest marnotratnost; štedrosti na odpor stojí lakomství. Marnotratnost jest bezúčelné a zbytečné plýtvání statky časnými. Lakomství jest nemírné bažení po statcích a penězích.

### §. 115. Povinnosti ve směru na cizý majetek.

Jsme povinni:

1. všeho opominouti, čím by se bližnímu na majetku ubližovalo;
2. bližnímu při dobývání a zachování majetku dle sil svých ochotně napomáhati.

Majetku bližního se ubližuje:

1. krádeží a loupeží;
2. podvodem a lichvou;
3. zadržováním statku cizého a mzdy;
4. rozpustilým poškozením neb zlomyslným zničením cizého statku, na př. osení, stromů atd.

Krádež jest tajné odejmutí cizého statku bez vědomí a mimo rozumnou vůli majetníka. Loupež jest násilné odnětí cizého statku. Podvod jest zúmyslné v blud uvádění bližního, mající za účel, statek jeho si přivlastniti. Lichva jest nemírný a protizákonný sisk. Mzda jest dlužná odplata dělníkův. Věci nalezené jen tehdaž sobě podržeti smíme, když pravý majetník přes všechno namáhání vypátrán býti nemohl.

Též všeliké přičinění (spolupůsobení) ke hříchům těmto, jakož i nespravedlivé toužení po cizém statku se zapovídá.

Kdo v držení majetku cizého jest, neb kdo bližnímu na statku nespravedlivě uškodil, musí cizý statek navrátiti a škodu učiněnou zase napravit. Toto navrácení ku předešlému stavu sluje restituci (náhrada).

K náhradě jest zavázán:

1. kdo má cizý statek neb cenu jeho;
2. kdo škodu bezprávně způsobil;
3. kdo radou a skutkem v hříchu se zúčastnil, jej nezamezil, ač mohl a dle smlouvy neb z moci úřadu k tomu zavázán byl.

Náhrada má se dáti vlastníkovvi neb jeho dědicům. Není-li však nikterak možno vlastníka vyšetřiti,

má se cizý statek dáti chudým neb vynaložiti na dobré účely. Není-li možno vše najednou nahraditi, musí se to státi po částech.

Náhrada má se státi hned. Bylo-li by to nemožné, má nepravý majetník upřímnou vůli míti, nahraditi, jak mile mu možná bude.

Pakli sobě kdo vědomě neb bezprávně cizý statek přivlastnil, musí majetníka úplně odškoditi; pročez musí vlastníkovi nejen cizý statek vrátiti, nýbrž i zisk, jenž ho uškozením minul, nahraditi. Přivlastnil-li sobě kdo nevědomě cizý majetek, musí, jak mile se dověděl, že cizý jest, vše nahraditi, co z něho ještě má, a to, oč věcí tou bohatším učiněn jest.

#### §. 116. Povinnosti ohledem na svou čest a dobré jméno.

Dobré jméno jest prospěšný úsudek jiných o vážnosti, které požíváme; čest jest zevnější osvědčování této vážnosti

Jsme povinni, cti sobě dobývati a dobytou zachovati. (Řím. 12, 17.)

Čest pak sobě dobýváme a zachováváme, když neúhonně živi jsme (1. Pet. 3, 16,) a při tom i všelikého stínu nepravosti se varujeme. (1. Thess. 5, 22.)

Jest dovoleno, abychom po cti bažili, pokud toho vymáhá čest Boží, vzdělání bližního a povinnosti našeho stavu. Smíme také nespravedlivě dotknutou čest svoji hájiti — avšak jen prostředky dovolenými.

Proti dlužné a dovolené péči o dobré jméno a čest hřešíme:

1. netečností ke cti a dobrému jménu;
2. ctižádostivostí, t. j. nezřízeným bažením po cti ne jako po prostředku k vyšším účelům, nýbrž jako po účeli samém.



### §. 117. Povinnosti ohledem na čest bližního.

Jsme povinni:

1. všeho zanechat, čím by se bližnímu na cti ubližovalo;
2. o čest bližního slušně pečovati.

Na cti se bližnímu ubližuje pomluvou, utrhačstvím, sočením či poštěváním, křivým podezřením a opovážlivým posuzováním.

Ubližujeme bližnímu pomluvou když o něm chyby roztrhujeme, kterých nemá, neb skutečné chyby jeho zveličujeme; utrhačstvím, když skryté jeho chyby bez potřeby vyjevujeme. Jest dovoleno, ano jsme i povinni chyby bližního vyjevití a udati; 1. když vlastní chybujícího prospěch toho žádá, 2. když se tím většímu zlu předejítí může.

Ubližujeme bližnímu sočením, když někomu donášíme, co jiný o něm mluvil z toho úmyslu, aby dvě neb více osob proti sobě se popudilo a přátelství se přerušilo; křivým podezřením, když bez podstatné příčiny zlého se o něm domýšlíme; opovážlivým posuzováním, když bez podstatné příčiny zlé za pravé a jisté máme.

Kdo dobré jméno a čest bližního bezprávně porušil, jest povinen zase je napravití.

Náleží mu tedy:

1. buď odvolati neb odprositi;
2. všelikou škodu vzešlou napravití.

Povzbuzení. Veliké jsou povinnosti, jež k Bohu, k sobě a k bližnímu plniti máme. Bůh-li svou milostí nám přispívá, bude nám lze je plniti. Prosme tedy Boha za milost tu a horlivě s ní spolupůsobme. „Kdo setrvá až do konce, spasen bude.“ (Mat. 10, 22.)

## Část' třetí. O přikázáních církevních.

Jsme povinni přikázání církevní zachovávatí:

1. poněvadž nám čtvrté Boží přikázání ukládá, abychom i duchovní i světské vrchnosti poslouchali;

2. poněvadž Kristus, náš božský zákonodárce, v evangelium výslovně poručil, abychom církev posleovali. (Mat. 18, 17.)

### §. 118. O svěcení neděle a svátků.

(1. a 2. církevní přikázání.)

Svěcení neděle a svátků záleží v tom, že máme od práce odpočívati a pobožné skutky konati.

**Zakazují se v neděli a ve svátek:**

1. všechny služební práce, totiž vše tělesné práce, které od služebníků, čeledínů, dělníků a řemeslníků ze mzdy se vykonávají;

Práce tyto jsou jen tehdaž dovoleny, když představení církevní a důležitých příčin řádně jich dovolují, aneb když bohoslužba, blaho bližního neb nutná potřeba jich vykonávání vymáhá.

2. takové úkony, které svěcení neděle překážejí, jako: řízení soudní, honby, veřejný kup a prodej;

3. hlučné veselosti v čas služeb Božích a hříšné zábavy.

**Přikazuje se v neděli a ve svátek:** celou mši svatou uctivě a nábožně slyšeti.

Slyšíme mši sv. celou, když žádný díl její svévolně nezanedbáme.

Slyšíme mši sv. uctivě, když se při mši sv. i zevně tak chováme, jak toho svatost její žádá.

Máme tedy a) když se evangelium čte, povstati a sv. křížem se žehnati; b) při pozdvihování a přijímání kleknouti a v prsa se bít; c) všetečné se neobližeti; d) všech jiných neslušností: rozmlouvání, smíchu atd. se varovati.

Slyšíme mši sv. pobožně, když modlitbu svou a modlitbou kněze spojíme.

Mši sv. slyšeti jest povinen každý křesťan, jenž užívání rozumu nabyt a důležitými příčinami, na př. ne-

mocí, ošetřováním nemocných a j. omluven není. Kdo do kostela přijíti nemůže, má duchovně mši sv. přítomen býti, t. j. má do mše sv. se poroučeti a mešní modlitby, pokud možná, vykonati.

Abychom neděle a svátky dle úmyslu církve světili, jsme povinni mimo mši sv. též kázání (exhortu) pozorně slyšeti, svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní přijímati, odpoledním službám Božím obcovati a jiné dobré skutky konati.

**Máme kázání poslouchati:**

1. poněvadž se v kázání slovo Boží přednáší a vykládá;

2. poněvadž jest spasitedlné a užitečné, aby se nám pravdy náboženské častěji na paměť uváděly a my k dobrému povzbuzování byli;

3. abychom se příkladem křesťanské zbožnosti ve spolek vzdělávali.

**Kdo chce z kázání užitek míti, musí**

1. bez roztržitosti a velmi pozorně poslouchati;

2. co se káže, musí na sebe a ne na jiné obracet;

3. opravdovou vůli míti a se přičiniti, aby učení kazatele skutkem plnil.

#### **§. 119. O dnech postních a dnech zdržlivosti.**

(3. církevní přikázání.)

Dny postními slují ti dnové, v nichžto pouze jednou, a sice ne před polednem se nasytiti a požívání masitých pokrmů se zdržeti máme; dnové zdržlivosti jsou ti, v nichžto jen masitých pokrmů se zdržeti máme.

**Přikázání dnové postní jsou:**

1. každý den čtyřicetidenního postu, mimo neděle;

2. čtvero suchých dnů, t. j. středa, pátek a sobota na počátku každého čtvrtletí;

3. středy a pátky doby adventní;

4. vigilie, t. j. dnové před velikými svátky, totiž před slavností narození Páně, před Božím hodem svatodušním, před na nebe vzetím Panny Marie, před svátkem sv. apoštolů Petra a Pavla a před svátkem Všech svatých.

Dnové zdržení-se pokrmů masitých jsou: všechny ostatní pátky a soboty celého roku, vyjma tenkrát, když hod Boží vánoční na některý z těch dnů připadne.

V některých diécesích jsou posty tyto zmírněny, což biskup ustanovuje a v rozličných diécesích rozličně se děje.

K ujmě, která záleží v tom, že se nám dovoluje pouze jednou za den se nasytiti, jest každý křesťan zavázán, který 21. rok života překročil a důležitou příčinou omluven není. Omluveni jsou nemocní, pozdravující se, staří lidé a těžce pracující, jakož i ti, kteří bez patrného nškození na zdraví postiti se nemohou.

Od masitých pokrmů se zdržeti v dny postní a v dny zdrželivosti jest každý křesťan od 7. roku věku svého povinen, leč by platnou příčinou, jako nemocí, chudobou neb zvláštním povolením toho sprostěn byl.

Církev přikazuje postiti se:

1. poněvadž to Bůh často schválil, Kristus Pán, apoštolové a svatí po všechny časy to konali;

2. poněvadž, postíce se, za hříchy své za dost činíme, zlé žádosti krotíme, ducha snáze k Bohu pozdvihujeme a milostí Božích bezpečněji dosahujeme.

Církev velí v určité dny se postiti, aby k zásluze postu též zásluha poslušnosti přistoučila.

## §. 120. Velikonoční zpověď. Zapovězený čas.

(4. a 5. přikázání církevní.)

Každý věřící jest povinen, v čas velikonoční svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijmouti.

**Máme sv. svátosti v čas velikonoční přijímati:**

1. poněvadž Kristus Pán v ten čas sv. svátosti ustanovil;

2. poněvadž v ten čas umřel a z mrtvých vstal a proto i my hříchu zemřítí a k novému, svatému životu povstati máme. (1. Kor. 5, 7.)

Přijímání velikonoční máme ve svém farním chrámu Páně a toliko s vědomím faráře jinde vykonati.

Každý věřící jest povinen, v zapovězený čas svatebního veselí a veřejných radovánek se zdržovati.

Zapovězený čas jest doba od první neděle adventní až do svátků Sv. tří králů (Zjevení Páně) a od popeleční středy až do neděle bílé čili provední.

Čas tento máme pobožně a kajicně strávití a o sv. tajemstvích, jež nám v této době církev sv. na mysl uvádí, rozjímati.

**Povzbuzení.** Zachovávejme svědomitě přikázání církevní. Jsmeť zajisté povinni tím Bohu; neboť jemu se podrobujeme, církve poslušni jsmouce; tím jsme povinni církvi, kteráž jest matkou naší; toho šetřiti máme ohledem na bližního, jemuž předcházeti máme dobrým příkladem; na tom konečně i naše blaho visí; neboť „kdo neposlechne církve, budiž jako pohan a publikán.“ (Mat. 18, 17.)

---

# Z á v ě r o k.

---

## §. 121. O křesťanské dokonalosti.

Každý křesťan jest povinen, aby se snažil dospěti k přiměřené stavu svému dokonalosti; neboť Kristus Pán dí: „Budte dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest.“ (Mat. 5, 48.) Křesťanská dokonalost záleží v tom, abychom srdce své od přivínanosti ku věcem pozemským odtrhli a Boha nade všecko a všecko pro Boha milovali.

Cestou ku křesťanské dokonalosti jest následování Krista Pána (Mat. 19, 21.), kteréž záleží v sebezapíravosti a snášení křížů, jež Bůh na nás skládá. (Mat. 16, 24.)

Aby k dokonalosti dospěl, musí každý křesťan, stavu jakéhokoli, rád se modliti, slovo Boží pilně poslouchati, svaté svátosti často přijímati, mši sv. pobožně obcovati a všeliké práce své v stavu milosti a bohumile konati.

Co zvláštní prostředky k dosažení dokonalosti poradil nám Kristus Pán: dobrovolnou chudobu, ustavičnou čistotu a ustavičné poslušenství duchovního vrchního.

Tyto tři věci nazýváme evangelickými radami, poněvadž je Kristus Pán v evangelium jednotlivým osobám ne přikázal, nýbrž jen poradil. Dobrovolná chudoba jest dobrovolné odřeknutí se statků časných. (Mat. 19, 21.) Ustavičná čistota jest odřeknutí se stavu manželského, abychom Bohu v panenské čistotě sloužili. (Mat. 19, 12.) Ustavičné poslušenství jest odřeknutí se své vlastní vůle, abychom tím bezpečněji pod vrchním, jenž místo Boží zastupuje, vůli Boží plnili. (Mat. 16, 24.)

**Evangelické rady zachovávati jsou ti povinni, kteří je slíbili.**

**Povzbuzení. Mnohý vynakládá mnoho namáhání a velikou pilnost k nabytí lidských vědomostí a umění. Nepřeje sobě oddechu a nešetří ni síl, ni zdraví, dokudž nedospěl k jistému stupni dokonalosti. Kéž bychom s podobnou horlivostí o to usilovali, abychom dokonalými křesťany se stali! Učenost a umění prospívá pouze na krátký tento čas; dokonalost však životem křesťanským nabytá nese ovoce pro celou věčnost.**



**Na den sv. Jana, miláčka a evangelisty Páně, l. 1868.**

**O. A. M. D. G.**

## Přidavek.

### Modlitby. a) Před vyučováním.

In nomine Patris et Filii  
et Spiritus sancti. Amen.

Veni, sancte Spiritus, re-  
ple tuorum corda fidelium  
et tui amoris in eis ignem  
accende.

V. Emitte Spiritum tuum  
et creabuntur.

R. Et renovabis faciem  
terrae.

Oremus. Deus, qui corda  
fidelium sancti Spiritus illu-  
stratione docuisti, da nobis  
in eodem Spiritu recta sa-  
pere et de ejus consolatione  
semper gaudere. Per Chri-  
stum Dominum nostrum.

R. Amen.

Ve jménu Otce i Syna  
i Ducha svatého. Amen.

Přiď, svatý Duše, naplň  
srdce svých věrných a oheň  
lásky své v nás rozněť.

V Sešliž nám, ó Bože,  
Ducha svého.

R. A srdce naše posvě-  
cena budou milostí tvou.

Modleme se. Ó Bože,  
jenž jsi srdce svých věrných  
osvětlením Ducha sv. k po-  
znání a milování pravdy  
přivésti ráčil, uděl nám, aby-  
chom pomocí téhož Ducha  
sv. poznávali, což je pra-  
vého a co spasitelného jest,  
naučili se milovati. Skrze  
Krista, Pána našeho.

R. Amen.

Pater noster, qui es in coelis! Sanctificetur nomen  
tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, sicut in



coelo, et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo. Amen.

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Jesus. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis nostrae. Amen.

In nomine Patris etc.

### b) Po vyučování.

Díky tobě vzdáváme, Pane Bože náš, za všeliké dobré, jehož jsme nabyli. Odplat dobrodincům našim za laskavou péči o vzdělání naše; nás pak provázej milostí svou, abychom, prospívající v moudrosti tvé milováním zákona tvého, líbili se Tobě. Skrze Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

Aneb:

In nomine Patris etc.

V. Tu autem, Domine, miserere nobis.

R. Deo gratias.

Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro universis beneficiis tuis, qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

Salve Regina, mater misericordiae. vita, dulcedo et spes nostra, salve. Ad te clamamus, exules filii Hevae. Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrymarum valle. Eja ergo,

Ve jménu Otce atd.

V. Ty však, o Pane, smiluj se nad námi.

R. Bohu díky.

Děkujeme Tobě, všemohoucí Bože, za všeliká dobrodiní tvá, jenž jsi živ a králuješ na věky věkův. Amen.

Zdrávas Královno, matko milosrdenství, živote sladkosti i naděje naše, buď zdráva. K tobě voláme vyhnání synové Evy. K tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém údolí. Obrát

advocata nostra, illos tuos  
misericordes oculos ad nos  
converte. Et Jesum, bene-  
dictum fructum ventris tui,  
nobis post hoc exilium  
ostende. O clemens, o pia,  
o dulcis Virgo Maria. Amen.

In nomine Patris etc.

k nám své milosrdné oči a  
Ježíše, požehnaný plod ži-  
vota tvého, nám po tomto  
putování ukaž ó přívětivá, ó  
přesladká, ó dobrotivá Panno  
Maria. Amen.

Ve jménu Otce atd.

Aneb :

Sub tuum praesidium con-  
fugimus, sancta Dei geni-  
trix; deprecationes nostras  
ne despicias in necessitati-  
bus nostris, sed a periculis  
cunctis libera nos semper,  
Virgo gloriosa et benedicta.  
Domina nostra, mediatrix  
nostra, advocata nostra, tuo  
Filio nos reconcilia, tuo  
Filio nos commenda, tuo  
Filio nos repraesenta. Amen.

Pod ochranu tvou se utí-  
káme, svatá Boží Rodičko;  
prosbami našimi nezhrdej  
v potřebách našich, ale z ne-  
bezpečenství všech vysvoboď  
nás vždycky, ó přeslavná a  
požehnaná Panno Maria.  
Paní naše, prostřednice naše,  
orodovnice naše. S Synem  
svým nás smiř, Synu svému  
nás poroučej, Synu svému  
nás obětuj. Amen.

### Anděl Páně.

Anděl Páně (Angelus Domini, tak se jmenuje od  
začátečných slov, jimiž počíná) jest modlitba, kterou tři-  
kráte za den, ráno, v poledne a večer na vděčnou památku  
vtělení Ježíše Krista konáme. Sestává ze tří veršů,  
tolikéž Zdrávas Maria a z modlitby a zní takto:

1. Anděl Páně zvěstoval Panně Marii poselství a ona  
počala z Ducha svatého. Zdrávas Maria atd.

2. I řekla Maria: Aj já dívka Páně, staniž mi se  
podlé slova tvého. Zdrávas Maria atd.

3. A Slovo tělem učiněno jest, a přebývalo mezi  
námi. Zdrávas Maria atd.

V. Oroduj za nás, svatá Boží Rodičko.

R. Abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových.

**Modleme se.** Milost svou, prosíme, ó Pane, rač v mysle naše vlítí, abychom, kteří jsme skrze anděla zvěstujícího vtělení Krista, Syna tvého, poznali, skrze umučení jeho a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

K modlitbě této vyzývá nás Církev hlaholem zvonu. U večer zvoní se ještě malým zvonkem, na znamení, že se máme také na zemřelé rozpomenouti a za ně se pomodlití a) Otče náš a Zdrávas Maria, b) tuto modlitbu: Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí, nechť odpočívají v pokoji. Amen.

V době velikonoční modlíme se místo „Anděl Páně“ stojíce tuto modlitbu :

Regina coeli, laetere,  
alleluja,

Quia, quem meruisti portare,  
alleluja,

Resurrexit, sicut dixit.  
alleluja,

Ora pro nobis Deum alleluja.

V. Gaude et laetare, Virgo Maria, alleluja!

R. Quia surrexit Dominus vere, alleluja.

Oremus. Deus, qui per resurrectionem Filii tui Domini nostri Jesu Christi mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus: ut per ejus Genitricem Virginem Mariam, perpetuae capiamus gaudia vitae. Per eundem Christum, Dominum nostrum. Amen.

Královno nebeských říší,  
alleluja,

Plesej na nebeské výši,  
alleluja,

Syn Tvůj hrobu pout se zbavil, alleluja,

Jakož to byl napřed pravil, alleluja.

V. Raduj se a vesel se, Panno Maria, alleluja!

R. Vstať zajisté Pán právě, alleluja.

**Modleme se.** Bože, jenž jsi vzkříšením Syna svého, Pána našeho, svět oblažiti ráčil: uděl, prosíme, abychom na přímluvu Rodičky Páně, Panny Marie, blaženosti života věčného dosáhli. Skrze téhož Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

Církev udělila odpustky 100 dnů těm, kteří při zvonění „Anděl Páně“ (klečíce, v sobotu večer a v neděli stojíce) obyčejnou modlitbu konají, a plnomocné odpustky těm, kteří po celý měsíc každodenně ráno, v poledne a večer ji vykonají, v kterýkoli den sv. svátosti přijmou a na úmysl sv. Otce se pomodlí.

## R ů ž e n e c.

Růženec (rosarium) jest modlitba, která obzvláště k uctění Rodičky Boží určena jest a z apoštolského vyznání víry, z modlitby Páně, z pozdravení andělského, jež se v určitém počtu opakuje, a z rozličných tajemství víry se skládá. Tajemství tato připojí se vždy ke slovu „Ježíš.“

Modlitba tato sluje růženec, tolik co růžový věnec, poněvadž jest takřka věncem z nejkrasších modliteb a rozjímání uvitým, v němžto se přednější tajemství svatého náboženství našeho jako libovonné růže k sobě vinou.

Růženec, jež v 13. století sv. Dominik zavedl, koná se tímto způsobem: Požehnávše se znamením sv. kříže, modlíme se apoštolské vyznání víry, modlitbu Páně a třikrát Zdrávas Maria. Při prvním Zdrávasu připojí se ke slovu „Ježíš“: „Který víru naši rozmnožuj,“ při druhém: „Který naději naši posilňuj,“ při třetím: „Který lásku naši rozněcuj.“ Potom následuje pět desátek, z nichž každý z Otčenáše a desetkrát Zdrávas Maria sestává. Při každém Zdrávas Maria připojí se ke slovu „Ježíš“ tajemství, obsahující událost buď jen ze života Páně, aneb ze života Páně a spolu ze života Panny Marie. Při každém desátku jest jiné tajemství. Podle rozličných tajemství rozeznáváme trojí růženec totiž:

1. radostný,
2. bolestný,
3. slavný růženec.

## **Tajemství sv. růžence.**

### **1. Radostného:**

1. Kterého jsi, Panno, z Ducha svatého počala.
2. S kterým jsi, Panno, Alžbětu navštívila.
3. Kterého jsi, Panno, porodila.
4. Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala.
5. Kterého jsi, Panno, v chrámě našla.

### **2. Bolestného:**

1. Který pro nás krví se potiti ráčil.
2. Který pro nás bičován býti ráčil.
3. Který pro nás trním korunován býti ráčil.
4. Který pro nás těžký kříž nésti ráčil.
5. Který pro nás ukřižován býti ráčil.

### **3. Slavného:**

1. Který pro nás z mrtvých vstáti ráčil.
2. Který pro nás na nebe vstoupiti ráčil.
3. Který nám Ducha sv. seslati ráčil.
4. Který Tebe na nebe vzíti ráčil.
5. Který Tebe na nebi korunovati ráčil.

Radostný růženec modlíme se od počátku adventu až do postu; bolestný v čase svatopostním; slavný od velikonoce až k adventu.

## **Vzbuzení dokonalé lítosti.**

Můžeme dokonalou lítost tímto způsobem vzbuditi:

Bože můj! všech mých spáchaných hříchů jest mi srdečně líto, proto že jsem jimi Tebe, svého milování nejhodnějšího Boha, a nejvyšší neskončené dobré, kteréž

srdečně miluji, urazil. Opravdové činím předsevzetí, s milostí Tvou život svůj polepšiti, a raději všechno, i také smrt trpěti, než Tebe, svého Boha a nejvyšší dobré, jediným hříchem opět uraziti. Dejž mi milost k vyplnění toho mého předsevzetí; za to tě žádám pro neskončené zásluhy Tvého božského Syna, Pána a Spasitele našeho, Ježíše Krista.

### **Vzbuzení nedokonalé lítosti.**

**Můžeme nedokonalou lítost tímto způsobem vzbuditi:**

Bože můj! z celého srdce jest mi líto, že jsem Tě urazil. Mám upřímně v ošklivosti a nenávidím ze srdce hříchy své, dílem pro jejich ošklivost, dílem také proto, že jsem jimi nebe ztratil a peklo zasloužil; a jak velice hřích nenávidím a mám jej v ošklivosti, tak velice miluji od této chvíle spravedlnost, a Tebe, Bože můj! jenž jsi pramen a původ vši spravedlnosti. Doufám od neskončeného milosrdenství Tvého, skrze zásluhy Ježíše Krista, svého Vykupitele, odpuštění svých spáchaných hříchů, a opravdové činím předsevzetí, s milostí Tvou budoucně nikdy více nehřešiti.

### **Vzbuzení tří Božských ctností.**

**Víru takto vzbuditi můžeme:**

Věřím v Tebe, pravý, trojjediný Bože: Otče, Synu a Duše svatý, jenž jsi všechno stvořil, vše zachováváš a řídíš, jenž dobré odměňuješ a zlé tresceš. Věřím, že Syn Boží člověkem učiněn jest, aby nás smrtí svou na kříži vykoupil, a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím a vyznávám všechno, co jsi, ó Bože, zjevil, co Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolové kázali, a co svatá katolická církev nám k věření představuje. Toto všechno věřím, poněvadž Ty jsi, ó Bože, věčná a neskončená pravda a moudrost, která ani oklamati, ani oklamána býti nemůže. O Bože! rozmnož víru mou.

Naději můžeme vzbuditi tímto způsobem:

Doufám a důvěřuji se v Tvou neskončenou dobrotu a milosrdenství, ó Bože, že mi skrze neskončené zásluhy svého jednorozeného Syna, Ježíše Krista, v tomto životě poznání, pravou lítost a odpuštění mých hříchů uděliti, po smrti pak věčné spasení dáti a propůjčiti ráčíš, abych mohl na Tebe tváří v tvář patřiti, Tebe milovati a bez konce požívat. Doufám také od Tebe potřebné prostředky k dosažení toho všeho. Doufámť to od Tebe, poněvadž jsi to slíbil, jenž všemohoucí, věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný jsi. O Bože! posilň naději mou.

Lásku můžeme vzbuditi takto:

Bože můj! Miluji Tě z celého srdce svého nade všecko, poněvadž nejvyšší dobré, neskončeně dokonalý a vší lásky hoden jsi; i proto Tě miluji, že jsi ke mně a ke všem tvorům nejvýš dobrotivý. Žádám si z celého srdce tak Tě milovati, jak Tě Tvoji vyvolení milují a milovali, s jejichžto láskou tuto svou nedokonalou lásku spojuji: Ty ji, ó nejdobrotivější Bože, vždy více a více rozněcuj! Poněvadž tedy Tebe upřímně a srdečně milovati žádám a opravdu se o to přičiňuji, proto jest mi z celého srdce líto, že jsem Tebe, své nejvyšší dobré, které nade všecko miluji, Tebe, svého Stvořitele, Vykupitele a Posvětitele rozhněval; bolestně toho lituji, že jsem zhřešil, že jsem Tebe, svého všemohoucího Pána, svého nejlaskavějšího Otce, urazil. Opravdové činím předsevzetí, všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, předešlých nepravostí vždy víc a více litovati, a nikdy proti Tvé nejsvětější vůli nejednati. Přijmi mne zase za dítě své, a uděl mi milost k vyplnění mého předsevzetí. Za to Tě prosím skrze neskončené zásluhy Tvého božského Syna, Pána a Spasitele našeho, Ježíše Krista. Amen.



# O B S A H.

## Ú v o d.

|                                       | Stránka |
|---------------------------------------|---------|
| §. 1. Náboženství . . . . .           | 1       |
| §. 2. O písmě sv. a tradici . . . . . | —       |
| §. 3. O nauce náboženské . . . . .    | 3       |

## Díl první.

### V ě r o u k a.

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| §. 4. Přehled . . . . .                             | 4 |
| §. 5. Snesení apoštolské . . . . .                  | — |
| §. 6. Pojem, potřebnost a vlastnosti víry . . . . . | 5 |

## Hlava první.

### U č e n í o B o h u.

#### (1. článek víry.)

|                                               |   |
|-----------------------------------------------|---|
| §. 7. Jsoucnost a podstata Boží . . . . .     | 6 |
| §. 8. Jedinnost a trojosobnost Boží . . . . . | 7 |
| §. 9. O vlastnostech Božích . . . . .         | 8 |

## Hlava druhá.

### U č e n í o p ů s o b e n í B o ž í m.

#### Část první. O stvoření.

##### A. O stvoření světa.

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| §. 10. Stvoření, zachovávaní a řízení světa . . . . . | 13 |
| §. 11. O božské prozřetelnosti . . . . .              | 14 |



## **B. O andělech.**

Stránka

|                               |    |
|-------------------------------|----|
| §. 12. Andělé dobří . . . . . | 15 |
| §. 13. Andělé zlí . . . . .   | 16 |

## **C. O lidech.**

|                                                            |    |
|------------------------------------------------------------|----|
| §. 14. O přirozenosti a určení člověka . . . . .           | 17 |
| §. 15. Prastav člověka . . . . .                           | —  |
| §. 16. Hřích prvních lidí . . . . .                        | 18 |
| §. 17. Hřích prvotný . . . . .                             | —  |
| §. 18. Člověk nebyl schopen, aby se sám vykoupil . . . . . | 20 |

## **Část druhá. O vykoupení.**

(2. až 7. článek víry.)

### **A. O osobě Vykupitele.**

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| §. 19. Jména Vykupitele . . . . .               | 20 |
| §. 20. Kristus jest zaslíbený Messiáš . . . . . | 21 |
| §. 21. Kristus jest pravý Bůh . . . . .         | 22 |
| §. 22. Kristus jest pravý člověk . . . . .      | 25 |
| §. 23. Výsledky . . . . .                       | —  |

### **B. Život Vykupitele.**

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| §. 24. Narození, dětství a mládí Vykupitele . . . . . | 25 |
| §. 25. O veřejném působení Ježíšovu . . . . .         | 26 |
| §. 26. Umučení a smrt Ježíšova . . . . .              | 27 |
| §. 27. Oslavení Ježíšovo . . . . .                    | 28 |

### **C. O díle Vykupitelově.**

|                                           |    |
|-------------------------------------------|----|
| §. 28. Prorocký úřad Kristův . . . . .    | 30 |
| §. 29. Velekněžský úřad Kristův . . . . . | —  |
| §. 30. Královský úřad Kristův . . . . .   | 31 |

### **D. O milosti Vykupitele.**

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| §. 31. O milosti . . . . .                  | 32 |
| §. 32. Kterak potřebí nám milosti . . . . . | —  |
| §. 33. Ospravedlnění . . . . .              | 33 |

## **Část třetí. Posvěcení.**

(8. až 10. článek víry)

### *Rozdíl první. O Duchu svatém.*

|                                          |    |
|------------------------------------------|----|
| §. 34. Duch sv. jest pravý Bůh . . . . . | 34 |
| §. 35. Působení Ducha svatého . . . . .  | —  |

## *Rozdíl druhý. O Církvi.*

### **A. Založení a uspořádání Církve.**

|                                          | Stránka |
|------------------------------------------|---------|
| §. 36. Založení církve . . . . .         | 35      |
| §. 37. O představených církve . . . . .  | 36      |
| §. 38. O nejvyšší hlavě církve . . . . . | 37      |
| §. 39. Známky pravé církve . . . . .     | 39      |
| §. 40. O církvi katolické . . . . .      | 40      |
| §. 41. O obcování Svatých . . . . .      | 41      |

### **B. O působnosti církve.**

#### **I. Učitelský (prorocký) úřad církve.**

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| §. 42. Učitelský úřad církve . . . . .                 | 43 |
| §. 43. Kterak církev úřad učitelský spravuje . . . . . | 44 |

#### **II. Kněžský úřad církve.**

|                                                            |    |
|------------------------------------------------------------|----|
| §. 44. Pojem a počet svátostí . . . . .                    | 44 |
| §. 45. Který jest účinek svatých svátostí . . . . .        | 45 |
| §. 46. Kdo svátostmi přisluhuje a kdo je přijímá . . . . . | 46 |

#### **O křtu svatém.**

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| §. 47. Pojem sv. křtu . . . . .                               | 46 |
| §. 48. O tom, kdo křest sv. udílí a kdo jej přijímá . . . . . | 48 |
| §. 49. Křestný slib. Kmotrové . . . . .                       | —  |

#### **O svátosti biřmování.**

|                                                                                  |    |
|----------------------------------------------------------------------------------|----|
| §. 50. Pojem biřmování . . . . .                                                 | 49 |
| §. 51. Kdo svátostí biřmování přisluhuje a kdo ji přijímá.<br>Kmotrové . . . . . | 50 |

#### **O nejsvětější Svátosti oltářní.**

|                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------|----|
| §. 52. Pojem nejsvětější Svátosti . . . . .                                         | 51 |
| §. 53. Skutečná přítomnost Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti<br>oltářní. . . . . | —  |
| §. 54. Výsledky . . . . .                                                           | 53 |

#### **A. Oběť mše svaté.**

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| §. 55. Pojem a druhy oběti . . . . .                   | 54 |
| §. 56. Oběť mše svaté . . . . .                        | —  |
| §. 57. Mše sv. jest pravou a skutečnou obětí . . . . . | 55 |
| §. 58. Poměr oběti mše sv. k oběti na kříži . . . . .  | 56 |
| §. 59. Účinky mše svaté . . . . .                      | 57 |

## **B. Sváté přijímání.**

|                                                                | <b>Stránka</b> |
|----------------------------------------------------------------|----------------|
| §. 60. Pojem a účinky svatého přijímání . . . . .              | 57             |
| §. 61. O přípravě k hodnému přijímání . . . . .                | 58             |
| §. 62. Kterak se při a po sv. přijímání chovati máme . . . . . | 59             |
| §. 63. Kdo tu svátost rozdává a kdo ji přijímá . . . . .       | 60             |

### **Svátost pokání.**

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| §. 64. Pojem svatosti pokání . . . . .                           | 60 |
| §. 65. Kdo svátostí pokání příslahuje a kdo ji přijímá . . . . . | 61 |
| §. 66. a) O zpytování svědomí . . . . .                          | 62 |
| §. 67. b) O želu a lítosti . . . . .                             | 63 |
| §. 68. c) O pravém úmyslu . . . . .                              | 64 |
| §. 69. d) O zpovědi . . . . .                                    | 65 |
| §. 70. e) O dostiučinění . . . . .                               | 68 |
| §. 71. Odpustky . . . . .                                        | 69 |

### **Poslední pomazání.**

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| §. 72. Pojem posledního pomazání . . . . .                             | 71 |
| §. 73. O tom, kdo svátostí touto příslahuje a kdo ji přijímá . . . . . | 72 |

### **Svátost svěcení kněžstva.**

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| §. 74. O kněžství . . . . .                                              | 73 |
| §. 75. Pojem této svátosti; kdo jí příslahuje a kdo ji přijímá . . . . . | —  |

### **Svátost stavu manželského.**

|                                          |    |
|------------------------------------------|----|
| §. 76. Pojem manželství . . . . .        | 75 |
| §. 77. Manželství jest svátost . . . . . | —  |

## **III. Pastýřský úřad církve.**

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| §. 78. Kterak církev pastýřský úřad spravuje . . . . . | 77 |
|--------------------------------------------------------|----|

## **Část čtvrtá. O dokonání.**

(11. až 12. článek víry.)

### **A. D o k o n á n í z v l á š t n í.**

|                                    |    |
|------------------------------------|----|
| §. 79. O smrti . . . . .           | 78 |
| §. 80. O soudu soukromém . . . . . | 79 |
| §. 81. O očistci . . . . .         | —  |

### **B. Všeobecné dokonání.**

|                                      |    |
|--------------------------------------|----|
| §. 82. Konec světa . . . . .         | 81 |
| §. 83. Vzkříšení z mrtvých . . . . . | —  |

|                                               | Stránka |
|-----------------------------------------------|---------|
| §. 84. Poslední čili všeobecný soud . . . . . | 82      |
| §. 85. Nebe . . . . .                         | 83      |
| §. 86. Peklo . . . . .                        | 84      |

~~~~~

Díl druhý.

M r a v o u k a.

§. 87. Přehled	87
--------------------------	----

Hlava první.

M r a v o u k a v š e o b e c n á.

Část první. O ctnostech a dobrých skutcích.

A. O ctnostech.

§. 88. Pojem ctnosti	89
§. 89. O božských ctnostech	—
§. 90. O ctnostech mravných	—

B. O dobrých skutcích.

§. 91. Pojem a potřeba dobrých skutků	91
---	----

Část druhá. O hříších.

§. 92. Pojem a rozdíl hříchu	92
§. 93. Druhy hříchů	98
§. 94. Povaha a následky hříchu	95

Hlava druhá.

M r a v o u k a z v l á š t n í.

Část první. O hlavním přikázání lásky.

§. 95. O lásce k Bohu	96
§. 96. O lásce k bližnímu	97
§. 97. O samolásce	98

Část druhá. O přikázáních Božích.

Rozdíl první. O povinnostech k Bohu.

(1. až 8. přikázání.)

A. O vnitřní bohopoctě.

§. 98. Víra, naděje, láska	99
§. 99. Ovoce Božských ctností	101

B. O zevnitřní bohopoctě

a) O neprostředné zevnitřní bohopoctě.

	Stránka
§. 100. a) Modlitba	102
§. 101. b) Vyznání víry	107
§. 102. c) Přísaha	108
§. 103. d) Slib	109
§. 104. e) Svěcení dnů nedělních a svátečních	—

b) Prostředná zevnitřní bohopocta.

§. 105. O účtě andělů a svatých	110
§. 106. Hříchové proti zevnitřní bohopoctě	112

Rozdíl druhý. O povinnostech k sobě a k bližnímu.

A. Povinnosti k rodičům a představeným.

(4. přikázání.)

§. 107. O povinnostech dětí k rodičům	113
§. 108. Povinnosti rodičů a představených	115
§. 109. Povinnosti podřízených	116

B. O povinnostech k sobě a k bližnímu vůbec.

(5. až 10. přikázání.)

§. 110. Povinnosti křesťana ohledem na svou duši	117
§. 111. Povinnosti ohledem na duši bližního	118
§. 112. Povinnosti ohledem na své tělo	119
§. 113. Povinnosti směrem na tělo bližního	121
§. 114. Povinnosti ohledem na svůj majetek	122
§. 115. Povinnosti ve směru na cizý majetek	123
§. 116. Povinnosti ohledem na svou čest a dobré jméno	124
§. 117. Povinnosti ohledem na čest bližního	125

Část třetí. O přikázáních církevních.

§. 118. O svěcení neděle a svátků	126
§. 119. O postu a zdržení-se masitých pokrmů	127
§. 120. Velikonoční zpověď. Zapovězený čas	128

Z á v ě r o k.

§. 121. O křesťanské dokonalosti	130
--	-----



P ř í d a v e k.

	Stránka
Modlitba před vyučováním	132
Modlitba po vyučování	133
Anděl Páně	134
Růženec	136
Vzbuzení dokonalé lítosti	137
Vzbuzení nedokonalé lítosti	138
Vzbuzení tří Božských ctností	—



O. A. M. D. G.

Provolání

k P. T. pánům spisovatelům divadelních her pro děti.

~~~~~

Redakce „**Divadelního ochotníka pro mládež**“ svěřena jest chvalně známému p. Ant. Konst. Vitákovi, národnímu učiteli a známému českému spisovateli, a žádáme tudíž všechny pp. spisovatele divadel pro děti, by práce své zasílali ráčili dotčené redakci, laskavostí p. Fr. A. Urbánka, redaktora „Věstníka bibliogr.“ v Praze (v Koberově kněhkupectví), která srozuměvši se s nakladatelstvem, oznámí nejdéle za měsíc po obdržení zásilky pp. příspěvatelům výsledek a přijetí (zároveň výmínky) nebo nepřijetí zaslaných prací do „**Divad. ochotníka**.“

Zároveň žádáme pp. učitele a pěstouny mládeže vůbec, by starali se laskavě o rozšiřování časového a dobrého podniku tohoto.

 **Z a k á z k y** na „**Divad. ochotníček**“ tento vyřizují všechna kněhkupectví, zvláště ale doporučujeme českému obecenstvu tyto české obchody v Praze: I. L. Kober, B. Stýblo, Jar. Pospíšil, Fr. Řivnáč, Em. Petřík, Dr. Gregr & Ferd. Dattel, Theod. Mourek, Mikuláš & Knapp (v Karlíně).

**Nakladatelstvo**

„**Divadelního ochotníka pro mládež**“ v Praze.

 **Posud vydáno jest pět svazečkův „Divad. ochotníka“ a sice:**

**I. Král liliputanský.** Velká pův. veselohra pro děti se zpěvem, hudbou a tancem v 1 jednání s předehrnou a dohrnou od Frant. Pravdy. S nápěvy od V. Kratochvíla. Druhé vydání. 102 str. Cena 32 kr.

**II. Slepá babička,** Původní činohra pro děti ve 3 jedn. od Frant. Pravdy. S nápěvy od V. Kratochvíla. Druhé, oprav. vydání. 64 str. Cena 24 kr.

**III. Učitel ve francouzském zajetí.** Velká původní činohra pro děti ve 4 jedn. od Frant. Pravdy. S nápěvy od V. Kratochvíla a V. Frimla. Druhé, oprav. vydání. 60 str. Cena 24 kr.

**IV. Pýcha a šlechetnost, čili: Pyšný Jaroslav a šlechetný Antoš.** Veselohra ve 2 jedn. Upravil J. B. — **Na dušičky.** Činohra ve 2 jednáních od Jos. Rennera, učitele ve Vodňanech. 52 str. Cena 20 kr.

**V. Nehody lenochovy a zdařená zkouška.** Pův. činohra v 1 jedn. Sepsal Fr. Hauser, ředitel a majetník vyuč. ústavu v Praze. — **Nepřítel v Horázdovicích.** Pův. historická činohra ve 3 jedn. Sepsal Jos. B. Rebec, řed. učitel v Přešticích. Cena 24 kr.

~~~~~

Ve všech řádných českých kněhkupectvích,
zejména v těchto: I. L. Kober, B. Štýblo, Theodor Mourek,
Jar. Pospíšil, Em. Petřík, Dr. Grégr a F. Dattel, Frant.
Řivnáč, Mikuláš a Knapp v Praze

Ize dostati tyto knihy:

Nauka **o měřických tvarech** **pro školy hlavní a národní.**

Prakticky probral

Josef Fr. Kupka,
řídící učitel v Letovicích a t. č. předseda učit. spolku
v hejtmanství boskovickém.

Druhé, opravené a rozmnožené vydání.

S četnými vyobr. Cena 30 kr.

 **Schválena ministerstvem pro hlavní školy.**

Dále schválily ji posud učit. jednoty: Budeč Povltavská, Budeč Milevsko-Bechyňská, Roudnická, Novo-Bydžovská, Poličská, Libochovická a Prachatická, konečně Komenský v Táboře, Učit. jednoty v Telči a ve Val. Meziříčí, Komenský pro okres místeckojičínský.

„Jest to posud jediný spis, v němž vykládá se způsobem praktickým vše, co mládež škol národních a hlavních o tvarech měřických věděti může a má. Že v tak krátkém čase rozebráno jest prvé vydání spisu toho, jest nejlepším svědectvím o důkladnosti a praktickém směru jeho.“ („Budečská Zahrada“ roč. II. č. 6.)

„Jest to velmi příhodné vodítko, dle něhož měřietví na národních a hlavních školách vyučovati možno; přehledná stručnost spojena tu s chvalitebnou srozumitelností. Spisek dočkal se už druhého vydání a byl i ministerstvem pro řečené školy schválen.“ („Obrana“ 1871, č. 6. ze dne 18. března.)

 **Poznámání.** Při zavedení této Kupkovy „Nauky“ do škol a objednání pro potřebu školních dětí nebo při objednání učitelských jednot pro členy poskytnutí dotčená kněhkupectví **značných výhod.**

Svatý Mikuláš.

Původní činohra pro děti ve dvou jednáních
od Františka Pravdy.

Cena 24 kr.

„Upozorňujeme mládež naši na tento utěšený spisek, který se nechá snadno provozovati od dětí. Jméno spisovatelovo samo dostatečným jest doporučením jeho. Též do školních našich knihoven výborně se hodí.“ („Budečská Zahrada“, II. ročníku č. 5.)